

אוצר פניני גאוני הדורות והחסידות

שנה 1 (תשפ"ב)

מאמרים נבחרים משכיכות חמדה, שווים לכל נפש מכוונים ומרוממים
ככתבם וכלשונם מותר הספרים הקדושים

וישב

זהר המבאָר
הפּתח והפּבוֹד

בהוצאת ישיבת "אביר יעקב"
מוסדות "אור מאיר שמחה" נהריה
על שם כ"ק אדמו"ר רבי מאיר אביחצירא זיע"א

מכון אור לישראל
ירושלים - נהריה

אוצר פניני החסידות

אוצר כלום
לפרשת השבוע

זי"ש - ערב הנוכה

מתורתו של אור שבעת הימים הבעל שם טוב הקדוש זי"ע א"

פעם אחת נתארחו יחד הרה"ק מופת הדור מו"ה רבי ישׂראל מרוזין ז"ל עם חמי זקני הרב הקדוש והטהור מו"ה אהרן ז"ל מטשערנאביל, ואמר מו"ה רבי ישׂראל זצ"ל בְּשֵׁם מְרֵן הַבַּעַשׂ"ט על פסוק 'שִׁיתִּי ה' לְנִגְדֵי תְּמִיד', 'שִׁיתִּי' - לְשׁוֹן הַשְּׁתוּוּת, בֵּין ה' - בֵּין שְׁמֵתְנֵהָ עִמִּי בְּמֵדֵת הַרְחֵמִים, וּבֵין 'לְנִגְדֵי' - וּבֵין שְׁמֵתְנֵהָ עִמִּי בְּמֵדֵת הַדִּין חֵס וְשְׁלוֹם שֶׁהוּא נֶגֶד רְצוֹנִי, הַכֹּל שְׁוֶה אֶצְלִי, תְּמִיד אֲנִי מְקַבֵּל בְּאַהֲבָה וּבְשִׂמְחָה

(דברי שלום - שופטים)

אוצר פניני החסידות

- א **בת עין** | זמן בסיסו הפרשה לדברי האר"י הקדוש שעקר גמר התמיהה הוא בחנכה | באור הפתובים על פי המלצת זכות על עם ישראל
- ב **רמזי דחזקמתא** | באור שיכות מעשה זריקת יוסף לבור לענין הנקה
- ג **ערכי נחל** | המיטע שמתגנע האדם בעבודת ה' בעת דחוק וצער חביב יותר ממה שעובד בעת שלנה
- ד **לקוטי שיחות** | בקשת הצדיקים לישב בשלנה רחמיית קדי של ידה יוכלו להוסיף בעבודתו יתברך
- ה **אוהב חסד** | את אחי אנכי מבקש - יוסף רצה לתקן את עינו האתנה
- ו **פתוחי חומה** | השופך דמים אין תפלתו נשמעת
- ז **ישמח משה** | ידי עדים רמז נקלא על אפי החטא שכתבב משמים
- ח **פתוחי חומה** | בזכות המצוות הקב"ה מנן על ישראל בנלות
- ט **עקרת ישועה** | מוסר השפל לעשות מלאכתו צראי ותורתו קבע ולבטח בה'
- י **שפתי צדיק** | עצה היאר להבחין האם רצונו נובע מיצר טוב או מיצר הרע
- יא **דודאים בשרה** | על ידי תורה ותפלה לשמה דבקים בפנימיית טרש הנשמה וביאים להתפשטות הנשמיית | תרמו בפסוק
- יב **תורה אור** | נפח הוא נקשת ישראל רעננים | הו יוצאי הנשמות | משל היון על האהבה המסותרת בלבבות ישראל המתגלות על ידי מילת הלב והשפלתו
- יג **דביר המצנע** | בשפת קדש נקל להגיע לאהבה ישראל
- יד **אמרי נעם** | מצות השפת סגולה לנצל מתאוות
- יז **בית אהרן** | יסיונו של יוסף היה ביום השפת וזכות זו הגנה עליו | המנהג לקרות לעלת ששי מי שהוא צדיק
- יח **שארית ישראל** | הנקה בסוד אורו של משיח
- יט **אמת ליעקב** | הנקה ופזרים - יום טוב בימות החל וקל יותר להמשיך האור אף בחלף ימי חסד
- יא **שפת אמת לקוטים** | הארת הנקה מתעוררת על ידי ההלל והודאה
- יב **עיריין קשייזין** | בחנכה אפשר לסעל שנה טובה יותר מבשאר המועדים
- יג **בית ישראל** | בחנכה מתעורר סיוע אפילו לדורות חלשים
- יד **מנחת יהודה** | בימים הנוראים חתום האדם לפי מעשיו ובחנכה בבחינת רחמים
- יז **קדשת לוי** | בימי הנקה יש להתמיד בתורה
- יח **הלכות יהושע** | חיוב בלמוד התורה בטקרה בחנכה
- יט **דברי שלום** | נר הנקה מסגל להאיר אפילו לאלו שקדשת השבת אינה מאירה להם
- יא **פתוחי חומה** | על ידי התורה והמצוות בקדשה וטקרה זוכים לנפש רוח הרמוזים בני"
- יב **בינת ישראל** | סגלת הבטה בנרות כנגד עצבות ומרה שחורה
- יג **אמרי פנקס** | הארת אור הגנוה בעת הנלקת הנרות | לוי נרות כנגד לוי שעות, לוי מסכתות
- יד **אמת ליעקב** | אור נרות הנחנה מניאל את עיניו לחדות באור העצום של אור הגנוה שיתגלה בעתיד
- טז **מאיר עיני חכמים** | יהודי אורה מלהיבים ומעוררים, בשגב קדשת עבודת הנלקת הנרות וסקלתם העצומה
- יז **גנוי ישראל** | מלהמתן לו אם שכתה עד ימינו, סם נרפואה לכך הוא אך ורק התורה הקדושה
- יח **תולדת אדם** | מלכות יון העמידו אמצעי פרנסה שעל ידי כן יגרים חלול התורה והקדשה
- יט **שוברא ד'ישראל** | רבוי מאמרים בספרי הקדש על הנקה תוצאה מהתגברות על חכמת יון והפצח להשיפח התורה
- יא **בית יצחק** | מרב כרבת ישראל לאביהם שבשמים בימי הנחנה אין מוקד שם הנזה בעל הנסים
- יב **שם משמואל** | אפילו המיואש ממפגבו וכבר אינו מתעורר לעבודת ה' יכול לזכות בימים האלה שיעורוהו משמים
- יג **קדשת אליעזר** | מדוע אין מוקד נגד מצאית פה השמו
- יד **אוצר שיחות צדיקים** | עד שתלקה רגל מן השוק - גם חנכה מורה לאדם להחזיק באמונת השנהגה ולכלות רגלו מן השוק לקרבות בחרורה
- יז **לקוטי לוי יצחק** | רמז נקלא למנוח מעות חנכה מדברי הגמרא שאין להרצות מעות כנגד נר חנכה
- יח **ישמח ישראל** | זאת חנכה - ביום זה מתגלית הקדשה עד שאפשר להורות עליה באצבע
- יט **שארית מנחה** | טעות בהרית הסבורים שזמני התשובה הם רק מ"ה עד חנכה

אוצרות גאון הדורות

- א **ציון במשפט תפדה** | על ידי רוגזו של יוסף יכולים הצדיקים להנות מהעולם הזה
- ב **כן דוד** | על ידי הנדת העולמות התאמתו ליעקב דבת האחים
- ג **אור עולם** | כששמעו האחים גלומותיו של יוסף הבינו שאינו מתחרט קודם שנתן על הוצאת דבתם
- ד **בגדי אהרן** | מענה נר עצה וצרה בדרך רמיזה
- ה **ברך יצחק** | יוסף הפך את הדיון של כבוד אב לדיון של מורא אב
- ו **שם עולם** | מיוסף היה ליעקב סימן להתר או לאסור של נשיאת שתי אחיות
- ז **בני יצחק** | האם יצחק ידע שיוסף חי'
- ח **חמדת ישראל** | הוקמת תמר שיש לה דין ישראל ולא מגיע לה שרפה
- ט **בנין שלמה** | ראה שר המשקים בחלמו שיקחט ענבים לפרעה כדי שיצטרך ליוסף לפתרון חלמו
- י **שנות ימיו** | נעמיד יוסף בנשיון בארץ מצרים אף שהיא מקום משפן הסטרא אחרא
- יא **ספורנו** | בחסון השבטים בצדקת מעשיהם
- יב **תורת משה** | אכילת האחים לשפר פצסם וימנעו מהריגת יוסף
- יג **אזן שמואל** | אכילת סעודת הבראה
- יד **אגרא דכדלה** | ישבו האחים לאכול לחם כדי לבחון האם החלשתם להרוג את יוסף נובעת מפאת רענוכם
- יז **באר מים חיים** | כשתיקה בדת האחים להרוג את יוסף היו אסורים לאכול
- יח **אמרי יהודה** | אכילה לאחר הריגה מונעת גלויו של הרוצח
- יט **מעשי צדיקים** | הארה חסידית מן הפרשה
- כ **ספיר ויהלום** | עם פרוש הכתר והכבוד
- כא **לש**

נושאים בפרשת וישב

קריאת פרשת וישב קדם חנכה

בת עין

רבי אברהם דב מאריטש זי"ע א

המו בפסוקי הפרשה לדברי האר"י הקדוש שעקר גמר החתימה הוא בחנכה | באור הכתובים על פי המלצת זכות על עם ישראל

הנה איתא בכתבי האר"י ו"ל שעקר סוף גמר החתימה היא בחנכה, אם כן נוכל לומר שזה מרמז בפסוקים אלו על דרך זה:

יהי כמשלש חדשים – הינו מראש השנה עד חנכה שאז עקר גמר חתימה, על כן בא המקטרג על בני האדם לפני בורא עולמים ברוך הוא, שהוא מרמו בתבת 'יהודה' (ע' וזהר ח"א פט:), לומר ונתה תמר בלתך – הינו כנסת ישראל שדמתה לתמר (שמור"ר לו א), שהיא מכנה בשם בלה (פסיקתא לו), ונתה וסרה מפה, והלכה אחר זנוניה, ולא די לה בזה שהלכה אחר תאות לבה הרע, אלא שגם היא הרה לזנונים, 'הרה' היא בחינת דבקות, הינו שמעצמה היא דבוקה תמיד בתאותה בלי שום גורם לזה.

ויאמר יהודה – הוא הבורא ברוך הוא, הוציאיה ותשרף – עבור זה שבלא שום גרמא ומניעה היא הרה לזנונים, רק מעצמה היא הרה ודבוקה לתאות לבה הרע.

היא מוצאת והיא שלחה אל חמיה לאמר – בהתנצלות של אמת, ששקר ענה השטן בזה שמקטרג על בני האדם שהמה דבוקים בגדל תשוקה לתאות רעות, פי האמת הוא כך, שרק לאיש אשר אלה לו אנכי הרה – פרוש שאנחנו עמו דבוקים רק בבורא עולמים ברוך הוא שהוא מקור החסד, וגימטריא 'אלה',

לו', ומה שאנחנו עושים לפעמים נגד רצון הבורא ברוך הוא הוא רק מחמת רב טרדת הזמן וטרדת הפרנסה ושאך מארעות של בני האדם, אבל באמת בפנימיות הלב דבוקים אנחנו בגדל חבה ותשוקה רק לבורא עולמים ברוך הוא.

ותאמר עוד לבורא עולמים ברוך הוא ראיה אמתית לזה, הכר נא למי החתמת – מרמו על השמן של גרות חנכה שהיה חתום בחתמו של כהן גדול (שבת כא:), והפתילים מרמו על הפתילות של גר חנכה, והמטה מרמו על הפלי של גר חנכה פיודע, פי תבת המטה עם הפולל גימטריא כלי, פרוש, מהמצות גר חנכה שאנו מקימים כמצות רצונך הקדוש, היא ראיה מפרשת שאנחנו הולכים רק אחר רצונך ותשוקים ודבוקים רק כך ולא חס ושלום וכי, רק מה שאנחנו עושים לפעמים נגד רצונך הוא רק מחמת הנ"ל.

ויאמר יהודה – הוא הבורא ברוך הוא, צדקה ממני – כככול אני חיב בזה, הינו הבורא ברוך הוא מודה להם שהמה צודקים, פי אני רואה שהאמת הוא שהמה דבקים רק בי, ומה שהמה עושים לפרקים נגד רצוני חס ושלום, הוא רק מחמת כי על כן לא נתתיה לשלה בני – רצה לומר תבת 'שלה' מרמו על משיח צדקנו, כמאמר הפתוח (בראשית מט י) 'עד כי יבא שילה', הינו מחמת שזה זמן רב שלא נתתי ומסרתי אותם לרעה נאמן, הוא משיח צדקנו שיכוב במהרה בימינו אמן כן יהי רצון:

וצער חביב יותר ממה שעובד בעת שלוח

אמרו רז"ל: בקש יעקב לישב בשלוח קפץ עליו רוגזו של יוסף, צדיקים מבקשים לישב בשלוח אמר הקדוש ברוך הוא לא אין לצדיקים מה שמתקן להם לעולם הבא אלא שמבקשים לישב בשלוח בעולם הזה (רש"י).

והוא תמוה, וכי חס ושלום אין הקדוש ברוך הוא רוצה בשלות הצדיקים והרבבות שברך בעולם הזה ובעולם הבא עד שיאמר לא דין כו'. אלא הענין הוא, שיעקב אבינו היה תמיד מטרד בנודע, ואף על פי כן קנה שלמות וקנה מכתו שבאבות, וחסד מאד לישב בשלוח כדי שיוסיף בעבודה כהנה וכהנה.

אבל האמת, דאדרבה, עקר עבודת האדם הוא כשהוא מתוודע סודו רבה, ואותו המעט חשוב יותר לפני השם יתברך מהרבה שיעשה האדם בהיות הדרך מתקן לפניו בלי שום סודו, וזהו עקר השכר לעולם הבא.

ולזה אמרו רבותנו זכרונם לברכה אמר הקדוש ברוך הוא לא דין כו', רצה לומר אין די להם שכר לעתיד לבא אם הדרך התורה יהיה מתקן לפניהם בלי שום סודו, שזה השכר הוא מעט לפניהם, וזהו לא דין לצדיקים מה שמתקן להם, רצה לומר המצות שעושים בהיות הדרך מתקן לפניהם אין די להם לעתיד לבא, וק"ל (פרשת אמור):

לקוטי שיחות

רבי מנחם מענדל מליובאוויטש זיע"א

בקשת הצדיקים לישב בשלוח רוחנית כדי שעל ידה יוכלו להוסיף בעבודתו יתברך

בקשתם של צדיקים 'לישב בשלוח' – הינו בשלוח שלמה ואמתית. כי אין פונתם [רק] לשלוח גשמית וגופנית, אלא לשלוח רוחנית, על דרך השלוח שבעולם הבא שאין בו לא אכילה ולא שתיה כו' צדיקים

רמזי דחכמתא

רבי שמואל לייב זאק זיע"א (תלמיד החידושי הר"ם)

באר שיכות מעשה זריקת יוסף לבור לענין חנכה

ענין מה שהשליכו יוסף לבור אין מים בו, ובגמרא שבת דף כ"ב אמרו מים אין בו כו', והוא בסוגיא דחנכה, ואינו מוכן שם מה שיכות יש להגמרא זו להתם. גם פרשת וישב קורים תמיד לפני חנכה.

ענין הדבר היא, על פי הנודע כי כל מעשה האבות סימן לבנים, וכמבאר במדרש (תנחומא לך ד ט), ועל ידי השלכת יוסף לבור נגנו מדת טוב השם יתברך בכל מדרגות התחתונות, כדי שברורות הבאים מי שירצה לדבק את עצמו אל השם יתברך יהיה יכול אפלו במקום שהוא במדרגות התחתונות.

וזה היה גם כן בחינת חנכה, שעל פי הטבע היו בבחינה שפלה מאד, כי בני ישראל היו אז מועטים נגדם, וכמעט נתגברו לגמרי עד ששטאו כל כו', ומכל מקום עזר השם יתברך לנקם נקמתם ולגדר הפרצה שפוצו ולטהר הבית המקדש משמאנתם, ופעלו דבר זה לדורות, וכן הוא בכל נפש מ'שאל על דרך הכתוב 'מבטן שאול וגו' שמעת וגו' (יונה ב א).

ומשום הכי הציגו מאמר זה בסוגיא דחנכה, גם בפרשת וישב מבני יהודה פרץ וזרח ומהם יהיה המלך המשיח במהרה בנימינו אמן, וגם חנכה היא חנוף לגאולה העתידה כמבאר בספרים:

בקש יעקב לישב בשלוח

ערבי נחל

רבי דוד שלמה אב"ד סווקא זיע"א

המעט שמתנגע האדם בעבודת ה' בעת דחק

מְצָרִים שְׁבַע עֶשְׂרֵה שָׁנָה' (בראשית מז כח), שֶׁהָיוּ שָׁנוֹת שְׁלוֹה וּמְנוּחָה.

עבודת השם מתוך צרה וצער מוזכרת ומעלה את האדם למדרגות גבוהות ביותר

ויש לומר בעמק יותר – ובהקדם: לפי הנ"ל שָׁנָה שְׁלֵא יֵשֵׁב בְּשִׁלְוָה שֶׁבִקֵּשׁ הוּא מִפְּנֵי שְׁלֵא הִיָּה רְאוּי לֵה אֲז – עֲדִין אֵינוּ מוּבָן: לְמָה קִפְץ עָלָיו ר'וֹגְזוֹ שֶׁל יוֹסֵף, צָרָה חֲדָשָׁה וְצָרָה גְדוּלָה כְּזוֹ שֶׁגִּרְמָה לִיסוּרִים גְּדוּלִים בְּעָרְךָ לְהַצְעֵר וְהִדְחֵק דְּצָרַת לְבָן וְצָרַת עֲשׂוֹ כו'.

אך הַעֲנִין הוּא: זֶה גּוֹפֵא שֶׁיַּעֲקֹב זָכָה בְּסוּף יָמָיו לְשִׁלְוָה בְּעוֹלָם הַהֵן הוּא מִפְּנֵי שֶׁקִּפְץ עָלָיו ר'וֹגְזוֹ שֶׁל יוֹסֵף. כְּלוֹמֵר: כְּדִי לְהַעֲלוֹת אֶת יַעֲקֹב לְמִדְרָגָה נְעֻלִית יוֹתֵר בְּעִבּוּדַת הַשֵּׁם, עַד שֶׁיִּהְיֶה רְאוּי לֵישֵׁב בְּשִׁלְוָה בְּעוֹלָם הַהֵן, הַבִּיא הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא עָלָיו אֶת ר'וֹגְזוֹ שֶׁל יוֹסֵף.

וכידוע שֶׁהַעֲבֹדָה מֵתוּךְ צָרָה וְצֵעֵר כו' מְזַכֶּכֶת וּמַעֲלָה אֶת הָאָדָם לְמִדְרָגוֹת גְּבוּהוֹת בְּיוֹתֵר בְּעִבּוּדַת הַשֵּׁם; וְכֵן בְּעֲנִינָיו, שֶׁדוֹקָא עַל יְדֵי עֲבֹדָתוֹ שֶׁל יַעֲקֹב בְּמַצָּב שֶׁל ר'וֹגְזוֹ שֶׁל יוֹסֵף זָכָה לֵישֵׁב בְּשִׁלְוָה בְּעוֹלָם הַהֵן (וְיִחִי יַעֲקֹב בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם שְׁבַע עֶשְׂרֵה שָׁנָה).

הטעם שנקראת הפרשה 'וישב' המורה על שלווה אף שתכנה הוא להיפך

ועל פִּי זֶה יֵשׁ לֵישֵׁב הַשְּׂאֵלָה – מְדוּעַ נִקְרָאת הַפְּרָשָׁה בְּשֵׁם 'וַיֵּשֶׁב' הַמּוֹרָה עַל יִשְׂכֵּיהָ בְּשִׁלְוָה, אִף שֶׁתְּכַנֶּה (וּתְכַף מִהֶתְחַלְתָּה יוֹסֵף בֶּן שְׁבַע עֶשְׂרֵה שָׁנָה הִיָּה רְעוּעָה גוּ') הוּא עַל דְּבַר ר'וֹגְזוֹ שֶׁל יוֹסֵף' (הַפָּךְ 'וַיֵּשֶׁב' – שְׁלוּה).

כי מִפְּיָן שֶׁעֲבֹדָתוֹ שֶׁל יַעֲקֹב מֵתוּךְ הַמַּצָּר שֶׁל ר'וֹגְזוֹ שֶׁל יוֹסֵף הִיא שֶׁהִבְיָא לְקִיּוּם בְּקִשְׁתּוֹ 'לֵישֵׁב בְּשִׁלְוָה' (פְּנִי"ל), נִמְצָא, שֶׁתְּכַנֶּה הָאֱמָתִי שֶׁל פְּרָשָׁה זוֹ הוּא – וַיֵּשֶׁב יַעֲקֹב' (שְׁלוֹתוֹ שֶׁל יַעֲקֹב), מֵאַחַר שֶׁר'וֹגְזוֹ שֶׁל יוֹסֵף אֵינוֹ אֵלָּא הַכְּנָה וְהַקְּדָמָה שֶׁהִבְיָא לְשִׁלְוָה דְּיִחִי יַעֲקֹב בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם שְׁבַע עֶשְׂרֵה שָׁנָה.

יוֹשְׁבֵין כו' וְנִהְיִים מִזֵּי הַשְּׂכִינָה. וְלָכֵן אָמַר הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לֹא דִּין לְצַדִּיקִים מֵהַ שְׂמִתָּקֵן לָהֶם לְעוֹלָם הַבָּא אֵלָּא שֶׁמִּבְקָשִׁים לֵישֵׁב בְּשִׁלְוָה בְּעוֹלָם הַהֵן.

ואף שֶׁמְקוּמָהּ וּזְמַנָּה שֶׁל שְׁלוּה כְּזוֹ (יוֹשְׁבֵין וְנִהְיִין מִזֵּי הַשְּׂכִינָה, לֹא כָל עֲבֹדָה) הוּא דוֹקָא בְּעוֹלָם הַבָּא – מֵהַ שְׂאִין כֵּן בְּעוֹלָם הַהֵן הָרִי 'הַיּוֹם לְעִשׂוֹתָם' כְּתִיב, וְהִינוּ שֶׁכָּל רְגַע צָרִיךְ לְהִיּוֹת (לֹא 'שְׁלוּה' אֵלָּא) עֲבֹדָה. **הרי** בְּקִשְׁתָּם שֶׁל צַדִּיקִים לֵישֵׁב בְּשִׁלְוָה אֵינָה לְשֵׁם הַשְּׁלוּה עֲצָמָה (קְבוּל שְׂכָר), אֵלָּא כְּדִי שֶׁעַל יְדֵהּ יוֹכְלוּ לְהוֹסִיף בְּעִבּוּדָתוֹ יִתְפַּרֵּךְ עַד שֶׁתִּגְעַע לְתַכְלִית הַשְּׁלֵמוֹת. עַל דֶּרֶךְ מֵהַ שֶׁכְּתִיב הַרְמַב"ם (ה'ל' תשובה ספ"ט) דְּמָה שֶׁיִּתְאַוּוּ כָּל יִשְׂרָאֵל נְבִיאֵיהֶם וְחַכְמֵיהֶם לִימּוֹת הַמְּשִׁיחַ' הוּא 'כְּדִי שֶׁיִּנְחַחוּ מִמְּלֻכּוּת שְׂאִינָן מִנִּיחוֹת לָהֶם לְעִסַק בְּתוֹרָה וּמִצְוֹת כַּהֲנָן וְיִמְצְאוּ לָהֶם מְרַגְעֵי וַיִּרְבוּ בְּחֻקָּהּ. וְזֶהוּ הַפְּרוּשׁ שֶׁצַּדִּיקִים מִבְּקָשִׁים לֵישֵׁב בְּשִׁלְוָה, כְּלוֹמֵר, שֶׁהֵם מִתְאַוִּים לְמַצָּב שֶׁל שְׁלוּה כְּדִי שֶׁיִּוְכְּלוּ לְעִבּוֹד ה' מֵתוּךְ מְנוּחָה.

ביאור מענה הקדוש ברוך הוא 'לא דין לצדיקים כו'

ומה שֶׁהַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא אֹמֵר 'לֹא דִּין לְצַדִּיקִים כו'' אֵין זֶה מְשׁוּם שֶׁהִיא בְּקִשָּׁה בְּלִתי רְצוּיָה, אֵלָּא מִפְּנֵי שֶׁגַם זֶה – מַצָּב שֶׁל עֲבֹדַת ה' מֵתוּךְ מְנוּחָה – הוּי כְּעִין קְבוּל שְׂכָר הַבָּא רַק לְאַחֲרֵי תַכְלִית הַשְּׁלֵמוֹת בְּעִבּוּדַת ה'.

וכן הוּא בְּיַעֲקֹב, שֶׁבְּבִקְשָׁתוֹ לֵישֵׁב בְּשִׁלְוָה נִתְפָּן לְשִׁלְוָה שֶׁלְמָה רִוְחָנִית שֶׁיִּוְכְּלוּ לְעִבּוֹד הַשֵּׁם מֵתוּךְ מְנוּחָה. וְזֶה שֶׁקִּפְץ עָלָיו ר'וֹגְזוֹ שֶׁל יוֹסֵף הוּא מִפְּנֵי שֶׁבְּמַעֲמָדוֹ וּמַצָּבוֹ אֲז לֹא הִיָּה רְאוּי עֲדִין לְשִׁלְוָה זוֹ.

אמנם, סוּף סוּף נִתְקַיְמָה בְּקִשְׁתּוֹ לֵישֵׁב בְּשִׁלְוָה (גַם בְּעוֹלָם הַהֵן) – לְאַחֲרֵי גִמּוּר הַזְּמַן דְּר'וֹגְזוֹ שֶׁל יוֹסֵף יֵשֵׁב בְּשִׁלְוָה גַם בְּעוֹלָם הַהֵן, דְּזֶהוּ מֵהַ שְׂאֵמֵר הַכְּתוּב יִחִי יַעֲקֹב בְּאֶרֶץ

רוגזו של יוסף בהקדמה כדי לקבל שלווה זו; מה שאין כן בזמננו אנו, הרי כבר עברו כל עניני רגזי רחמנא לצלן על בני ישראל, הגזרות והשמדות ל"ע, עד להשמדות האחרונות רחמנא לצלן בדרגנו אנו.

והקדוש ברוך הוא מתאווה לתפלתם של ישראל, שיבקשו הגאולה – בקש לישב בשלחה – וזה מביא ומזרז עוד יותר את הגאולה; וכמו שכתב החיד"א (מדבר קדמות מערכת ק' אות טז): אמרו בילקוט תהלים רמז תשל"ו אפלו אין ביד ישראל אלא הקווי פדאי הם לגאולה בשכר הקווי וכו' וכו' ובזה פרש וכו' מטבע ברפת את צמח דוד מהרה תצמיח וקרנו תרום בישועתך פי לישועתך קוינו כל היום דאמרו פי לישועתך אינו מוכן מה נתינת טעם היא וכו' אבל על פי האמור אתי שפיר והכי פרושה את צמח דוד וכו' וכי תימא שאין לנו זכות מכל מקום תצמיח פי לישועתך קוינו ויש לנו הקווי ובשכר הקווי פדאי שתגאלנו.

ובפשטות: כאשר בני ישראל יבקשו כדבצי לישב בשלחה – הרי תכף ומיד תקים בקשת כל אחד ואחד מ'ישראל ותחזינה עינינו בשוכך לציון ברחמים' – שיבה בשובה ונחת וישיבה בשלחה בארץ מגורי אביו, כפשוטו בגשמיות, בפעל ממש למטה מעשרה טפחים, ובעגלא דידין ממש (חלק ל עמ' 178):

דברי חזוק כמה על כל אחד מישראל להבטע ולבקש על הגאולה

ומכאן למדנו יסוד גדול והוראה בעבודתנו בזמננו אנו, עד כמה נוגע ענין בקשת הגאולה, שעל כל אחד ואחד מבני ישראל ללמד מהנהגתו של יעקב לבקש לישב בשלחה, שכל זמן שעדין משיח לא בא, צריך כל אחד ואחד מישראל לבקש, ועוד יותר – לתבטע ושיבוא משיח צדקנו.

כלשון תז"ל (רמדרש תהלים (הוצאת באבער) מזמור יז. ועד"ז במדרש תהלים שם לפנינו. מדרש שמואל ספ"א, הובא ברד"ק סוף ש"ב): תני ר' שמעון בן יוחי וכו' כל אותן אלפים שגפלו במלחמה בימי דוד, לא נפלו אלא על שלא תבעו בגן בית המקדש וכו' ומה אם אלו וכו' אנו וכו' על אחת כמה וכמה, לפיכך התקינו חסידים הראשונים שיהיו מתפללים וכו' בכל יום וכו' השב שכניתך לציון וסדר העבודה לירושלים, ותקנו בונה ירושלים ברכה בפני עצמה בתפלה, ובברכת המזון'.

והובא (גם) להלכה (בי"טא"ח סקפ"ח משבלי הלקט דין סדר ברכת המזון סקני"ז), וזה לשונו: הטעם שצריך להזכיר מלכות בית דוד בברכה זו (בונה ירושלים) וכו' לפי שצריכים אנו להזכיר מלכות שמים ומלכות בית דוד ובית המקדש וכו' ואין (ישראל) נגאלין עד שיתודו ויתבעו שלשתן. **אלא** שבזמנו של יעקב הצריך לקפץ עליו

פרשת וישב

ענין האחיזה

חזינו שרצה יוסף לקים מצות ואהבת לרעהך כמודך לפנינו משורת הדין במסירות נפש, ומוכא בספר מים רבים לסדר נח, שהחושב רעת חברו ומעורר עליו דינים ואינו דן את חברו לכף זכות הריהו פרוצח ממש, ומפרש את הפסוק ו'איש אחיו לא ידחקו'

וימצאהו איש והנה תעה כשרה וישאלהו האיש לאמר מה תבקש ויאמר את אחי אנכי מבקש

(לו טו)

אוהב הסד

רבי דוד מנדבורנא באניא זיע"א

'את אחי אנכי מבקש' – יוסף רצה לתקן את

בְּרָאשֵׁי תְבוּת בְּצַע', אִם נִהְרַג אֶת אֲחִינוּ וְכַסִּינוּ
אֶת דָּמוֹ, דֵּהֲשׁוּפֶךָ דְּמִים אֵין תְּפִלְתּוֹ מִתְקַבְּלַת
כְּאָמור:

וַיֹּאמֶר אֲנֹכִי אֲשַׁלַּח גְּדֵי עֵזִים מִן הַצֹּאן (לח יז)

יְשֻׁמַּח מִטְּשָׁה

רבי מטשה מאוהב על זיע"א

'גדי עזים' רמז נפלא על אפי' החטא שנסתכב
משמים

נִרְאָה לִי דֵיֵשׁ רִמְזוּ בְּזוֹה, כִּי כֶּף דְּרַכּוֹ שֶׁל
הַיְצֵר הַרַע הַיּוֹם אוֹמֵר לוֹ עֲשֵׂה כֶּף
וְלִמְחַר וְכוּ' בְּהַדְרָגָה (שבת קה:), אֲבָל מֵאֲגָרָא
רְמָה לְבִירָא עֲמִיקְתָּא אֵין זֶה מִן הַטְּבַע. וְהִנֵּה
כֶּאֱן הִנֵּה כְּזוֹה, וְהוּא מִן הַתִּימָא אֵיף צְדִיק
גְּדוֹל כִּי־הוּדָה יַעֲשֶׂה פִתְאוּם דְּבַר נְבִלָה כְּזוֹ.

אֵךְ זֶה הִנֵּה נִסְבָּה מֵהֶשֶׁם יִתְבַרְךָ, כְּמוֹ שְׂאֵמְרוּ
ר"ל (ב"ר פה ח) בְּקֶשׁ לְעֵבֶר וְכוּ', וְכִמּוֹ שְׂיֻצָא
בַּת קוֹל וְאָמַר מִמְּנִי יֻצְאוּ הַדְּבָרִים כְּבוֹשִׁין (סוטה
,) כְּמוֹ שֶׁפִּרְשׁ רַש"י (ד"ה מִמְּנִי) בְּפִסְטוֹק 'צְדִיקָה
מִמְּנִי' (פסוק כו) שֶׁנִּצְמַח מִזֶּה מַלְכוּת בֵּית דָּוִד.
וְהִנֵּה עֲנִין הַדְרָגָה הוּי כְּמוֹ יְרִידָה בְּסֻלָּם,
אֲבָל בְּלִי הַדְרָגָה הוּי כְּמוֹ קְפִיצָה
מִלְמַעְלָה לְמַטָּה. וְהִנֵּה גַם בְּעֲלִיָּה אֵין מִן הַטְּבַע
שְׂהִיָּה בְּלִי הַדְרָגָה. וְהִנֵּה בְּעֲנִין יְהוּדָה שְׂהִיָּה
כְּעֵין קְפִיצָה מִלְמַעְלָה לְמַטָּה בְּלִי הַדְרָגָה כְּמוֹ
שֶׁבְּאַרְנוֹ, מִזֶּה מִכְרַח שְׂהִיָּה שׂוּמָה מֵאֵת ה'
שְׂיֻצְמַח מִזֶּה דְּבַר גְּדוֹל, וְהוּי גַם כֵּן קְפִיצָה
מִלְמַטָּה שְׂהִיָּה דְּבַר נְבִלָה כְּזוֹ לְמַעְלָה.

וְהִנֵּה אֵין בְּכָל הַבְּעָלֵי חַיִּים שְׁנֵי קְפִיצוֹת רַק
בְּגָדֵי, כְּמִבְּאֵר בְּמִסְכַּת כְּבָא קָמָא (כא:)
בְּסוּגָא דְּהַפְלָב וְהַגְדֵי שֶׁם דְּאִיפּוּף מִיפּוּף, כְּלָבָא
בְּזִקְיָרוּ וְגָדֵי בְּסוּרִיכָא, וְהִנֵּה כְּפִי גֵרְסַת הַרִי"ף
וְהַרְמַב"ם (עֵיין בַּפ"ב מֵהַלְכוּת נֹזֵק מִמּוֹן הַלַּכָּה ט"ו ט"ז).
וְיִהְיֶה הַבֵּיין זֶה כִּי אֵין זֶה מִטְּבַעוֹ, וְלִזְוֶה רִמְזוֹ
לֶה אֲנֹכִי אֲשַׁלַּח גְּדֵי עֵזִים, וְהִבְּן:

(י"א ב ח) — לֹא יִגְרַם לוֹ דַּחַק וְעֵנִי אֲלֵא יִתְנַהֵג
בְּאַהֲבָה, וְכֵן לֹא יִשְׁפִּיל שׁוּם אֶדָם בְּעֵינֵי הַבְּרִיּוֹת,
וְכָל זֶה מְרַמֵּז בְּחֵבֶת 'לֹא יִדְחִקוּן'.

וַיּוֹסֶף הַצְדִּיק רְצָה לְתַנֵּן מַה שְׂעוֹת נִגְדוּ אֲחִיו
בְּכַדֵי שְׂהִיּוּ אֹתוֹ בְּאַהֲבָה, וְזוֹהוּ שְׂשָׂאֵל
אוֹתוֹ הַמְּלֶאךָ מַה תְּבַקֵּשׁ — מַה אֶתָּה מְבַקֵּשׁ
בְּמָקוֹם שְׁמִם וְסַכְנָה כְּזוֹה. וְהַשִּׁיב יוֹסֵף הַצְדִּיק
אֶת אֲחֵי אֲנֹכִי מְבַקֵּשׁ, הַגִּם שְׂאֵנִי תוֹעָה בְּשִׁדָּה
בְּמָקוֹם שְׁמִם וְסַכְנָה, אֲמַנֵּם בְּכַדֵי לַעֲשׂוֹת שְׁלוֹם
וְאַהֲבָה הַנְּנִי תוֹעָה כֶּאֱן לְמֻצָּא לְקִים הַמְּצָוָה
לְפָנִים מְשׁוּרַת הַדִּין.

וְזוֹהוּ אָמְרוּ אֶת אֲחֵי אֲנֹכִי מְבַקֵּשׁ, הִינּוּ אֶת
הָאֲחִיּוֹה, שְׁלֵא יְהִיָּה עוֹד פְּרוּד בֵּינֵי
וּבֵינֵינוּם. אֲחֵי פְרוּשׁוֹ דָּאֵס בְּרִידְעַרְשָׂאֲפֵט
[הָאֲחִיּוֹה], אֲנִי מְבַקֵּשׁ, הַגִּידָה נָא לִי אֵיפֹה הֵם
רַעִים, שְׂאֵוֹכֵל לְקִים מִחֲשַׁבְתִּי:

וַיֹּאמֶר יְהוּדָה אֵל אֲחִיו מַה בְּצַע כִּי נִהְרַג אֶת
אֲחִינוּ וְכַסִּינוּ אֶת דָּמוֹ (לז כו)

פְּתוּחֵי חוֹתָם

רבי יצחק אביהוצירא זיע"א

השופך דמים אין תפלתו נשמעת

אֲפֹשֵׁר לְרַמְזוֹ בְּמַה שְׂכַתוּב (ישעיה א טו) 'גַּם
כִּי תִרְבוּ תְּפִלָּה אֵינְנִי שֹׁמֵעַ דִּידִיכֶם
דְּמִים מְלֵאוּ, הַמּוֹכֵחַן מִזֶּה דֵּהֲשׁוּפֶךָ דְּמִים אֵין
תְּפִלְתּוֹ נִשְׁמַעַת, דֵּהִכִּי קָרָא צִוּחַ וְאָמַר 'גַּם כִּי
תִרְבוּ תְּפִלָּה אֵינְנִי שֹׁמֵעַ מִשׁוּם דִּידִיכֶם דְּמִים
מְלֵאוּ' שְׂהִיָּה שְׂפִיכוֹת דְּמִים.

וְהִנֵּה פְּשוּט דֵּהֲשַׁבְּטִים הֵיוּ מִתְּפִלְלִים שְׁלֵשׁ
תְּפִלוֹת, מִשׁוּם דֵּתְפִלוֹת אָבוֹת תְּקִנּוּם
(ברכות כו:), וּמְכַרַח לומר דְּבִנְיָהם הֵיוּ מִתְּפִלְלִים.
וְהִנֵּה בְּצַע' רֵאשֵׁי תְבוּת ב'קָר צ' הָרִים ע'רַב,
רוֹמְזוֹ עַל שְׁלֵשׁ תְּפִלוֹת.

וְזוֹהוּ שְׂאֵמַר לְהֶם יְהוּדָה, מַה נִּשְׂאָר לָנוּ
לְהַתְּפַלֵּל שְׁלֵשׁ תְּפִלוֹת בְּכָל יוֹם הַרְמוּזִים

אלה המצוות והתורה שמקיימים, ותגאלם מיד. הקב"ה לא עזב את ישראל בגלות וזהו שאמר הכתוב הכר נא למי החתמת, הוא חותם אות ברית קדש ואות השבת ואות המועדים. והפתילים, קרי בה 'תפלין' וקרי בה פתילים, היא מצוות הציצית. והמטה, היא התורה שנדרשת מ"ט פנים טהור וכו'. ובזכות אלה המצוות הכר נא אותם והוצא את ישראל מן הגלות:

וימאן ניאמר אל אשת אדניו הן אדני לא ידע אתי מה בכית וכל אשר יש לו נתן בידי איננו גדול בכית הזה ממני ולא חשף ממני מאומה כי אם אותך כאשר את אשתו ואיה אעשה הרעה הגדלה הזאת ותטאתי לאלקים (לט ח-ט)

עטרת ישועה

רבי יהושע מדן יקוב זיע"א

מוסר השכל לעשות מלאכתו עראי ותורתו קבע ולבטח בה'

הן אדני לא ידע אתי מה בכית כו'. יש לרמוז ללמד דרכי מוסר לעשות מסלה לעבדות ה' שלא יעשה הפרנסה עקר והתורה טפלה, רק להפך, והתורה עקר ובמעוט סחורה, כי בלי מסחר אי אפשר כמו שאמרו חז"ל טוב תורה עם דרך ארץ, רק ימעט בעסק ויעסק בתורה.

והנה אשת פוטיפר רומז ליצר הרע, כי הוא היה שר השבחים רומז לסם המות, ואשתו הסיטה ליוסף תמיד בכל יום לאמר שככה עמי הינו לעסק במשא ומתן כל יום ולשכב עמה, שלא יפסק שום שעה לעסק במשא ומתן.

וימאן יוסף, כי הוא היה יושב באהלו של תורה, ועם כל זה היה לו פרנסה, לא כמו שאומרים האפיקורסים אשר על די התורה שילמד איש ועסק בה אין לו פרנסה,

הוא מוצאת והיא שלחה אל חמיה לאמר לאיש אשר אלה לו אנכי הרה ותאמר הכר נא למי החתמת והפתילים והמטה האלה (לח כה)

פתוחי חותנם

רבי יעקב אביחצירא זיע"א

בזכות המצוות הקב"ה מנן על ישראל בגלות

אפשר לרמוז במה דאיתא בזה הקדוש, דבשעת החרובן כשאמר הקדוש ברוך הוא לשכינה שתצא עם ישראל בגלות, אמרה לו, חוששת אני שמה תעזב ישראל בגלות ותשפחני גם אני. אמר לה הקדוש ברוך הוא, אני נותן להם מצות שיעסקו בהם, ובשבילם אני מגן עליהם בגלות, ובשבילם אני זוכרם ופוקדם וגואלם. ונתן להם מצות המילה והציצית והתפלין והתורה שיעסקו בה וכיוצא. והנה אפשר, דודאי הוא בשעה שישאר מתחייבים איהו חיוב גדול בגלות ובאה מדת הדין לקטרג עליהם לחיכם, השכינה, בכח אלה המצוות, מלמדת עליהם זכות ומתבטלת הגזרה.

השכינה מלמדת זכות על ישראל

וזהו הרמז, הוא מוצאת, היא כנסת ישראל שהם עזרת ישראל, כשיוצאים לדון באיזה גזרה בגלות, והיא שלחה, היא זאת היא השכינה, היא שבאה ללמד זכות על כנסת ישראל. והשכינה שלחה אל חמיה, שהוא הקדוש ברוך הוא, שחמיה גימטריא ס"ג.

ואמרה לו, לאיש שהוא ה' איש מלחמה' (שמות טו א), אשר אלה המצוות שזכרנו לו, והוא שנתן אותם לישראל להתעסק בהם, וממילא לו אנכי הרה, דאפתי בניו הם אפלו בגלות. שאם לא נתן להם מצות אלה, נאמר שאינם נקראים בניו, אבל כיון שנתן להם התורה והמצוות, הם בניו והוא אביהם, וזהו שנאמר לאיש אשר אלה לו אנכי הרה כאמור. על כן אני מחלה ממך שתזכר לישראל זכות

ויהי כהיום הזה ויבא הביתה לעשות מלאכתו ואין איש מאנשי הבית שם בבית, ותתפשחו בכנרדו לאמר שככה עמי ויעזב כנרדו בידה וינס ויצא החוצה, ויהי כראותה כי עזב כנרדו בידה וינס החוצה (לט י"א-ג)

הודאים בשוה

רבי ראובן מז'ארנובצה זיע"א

על ידי תורה ותפלה לשמה דבקים בפנימיות שרש הגשמה ובאים להתפשטות הגשמיות | הרמו בפסוק

וישב יעקב בארץ מגורי אביו בארץ כנען (לו י"א). ונקדים לפרש ויהי כהיום הזה ויבא הביתה לעשות מלאכתו, רצה לומר הצדיק כשמקרב עצמו לעבודת הבורא ברוך הוא בתורה ותפלה ומדבק עצמו לפנימיותו שהוא שרש נשמתו, וזהו שנקאמר ויבא הביתה רומז לפנימיותו.

לעשות מלאכתו, על דרך ששמעתי בשם הבעל שם טוב כ'ל תורה שאין עמה מלאכה' (אבות פ"ב מ"ב) – רצה לומר שאינו עושה מעשה פעלה על ידי התורה בעולמות העליונים להעלות ניצוצין ולהמשיך השפעות, וזהו שאמר לעשות מלאכתו. וכא למדרגה גדולה לדבקות גדול להתפשטות הגשמיות, וזהו שאמר ואין איש מאנשי הבית – רומז לאברים – שם בבית – שאינו זוכר כלל שהוא מלבש בגוף, וכא להתפשטות הגשמיות.

'ותתפשחו בכנרדו' – היצר מנסה להפיל בעצבות על ידי הזכרת נפילות העבר | וינס ויצא החוצה' – הצדיק משתמש ממנו בחכמה על ידי התפשטות הגשמיות

ותתפשחו בכנרדו לאמר שככה עמי, רצה לומר הזונה בלישא שהוא מסטרא דשמאלא, רצונה להפיל האדם ממדרגתו, ויש לה אחיזה חס ושלוש על ידי הבגידות של האדם, 'כי אין אדם צדיק בארץ כו' (קהלת ז

הלא ראינו בחוש אשר התורה משפיע כל טוב ללומדיה.

וזו שאמר ה"ן אדני, פי ה'ן' נוטריקון ג'צח ה'וד, הינו אם אני אשים את הפרנסה הבאה מבחינת ג'צח הוד לאדוני, שיהיה העסק לאדון ומושל עלי תמיד לעסק במשא ומתן שיהיה לי פרנסה, לא ידע אתי מה בבית, הינו לא אוכל לידע מה בבית המדרש לעסק בתורה.

ואם תשאלני במה אתפרנס אם לא אעסק במשא ומתן, וכל אשר יש לו נתן בידו ולא חשך ממני מאומה אפלו בלי משא ומתן, פי 'לא ראיתי צדיק נעזב כו' (תהלים לו כה). ואיך אעשה הרעה הגדולה הזאת וחטאתי לאלקי"ם, הינו למה לי לחטא ולהאמין בהטב"ע, אשר הטב"ע עולה אלקי"ם, הלא יש לי כל טוב ולא חשך ממני מאומה אפלו בעסק התורה ובמעוט סחורה, ולמה לי לומר אשר הכל מתנהג בשם אלקי"ם שעולה הטב"ע. ובוזה מתרץ למה נקט שם אלקי"ם דייקא, והבן:

ויהי כדברה אל יוסף יום יום ולא שמע אליה (לט י"ג)

שפתי צדיק

רבי פנחס מנחם מפילץ זיע"א

עצה היאך להבחין האם רצונו נובע מיצר טוב או מיצר הרע

ויהי כדברה אל יוסף יום יום וגו'. מזקני הקדוש מורי ורבי ז"ל בשם רבי רבי ברוך ז"ל, שכמו שאמרנו חז"ל (כ"ד פה ב) שנתכונה לשם שמים שראתה באסטריולוגין שלה שעתידה להוליד וכו', כן היה בודאי ליוסף דמיונות שזהו רצון שמים להגדיל הנסיון והיה לו ספק אולי יצר טוב מסיתו לזה. ודרך יצר טוב להציע לאדם מעשה טוב פעם אחת, ודרך יצר הרע לפגוע בו פעם אחר פעם, לכן כדברה אליו יום יום אזי לא שמע, שהפיר מי המסית:

תורה אור

רבי שניאור זלמן מליאדי זיע"א

'גפן' הוא כנסת ישראל ו'ענבים' הן ניצוצי הנשמות | משל היין על האהבה המסותרת בלבבות ישראל המתגלית על ידי מילת הלב והשפלתו

גפן נקראת כנסת ישראל (ע"פ תהלים פ ט. חולין צב) שהיא כללות כל נשמות ישראל, והענבים הם ניצוצי נשמות, שכל ניצוץ נקרא בשם ענב אחד, כי בכל ניצוץ יש בחינת יין המשמש אלקים ואנשים, שהוא בחינת אהבה מסתרת לשמות בה'.

והיא ירושה לנו מאבותינו, אלא שהיא מסתרת מאד, כמו יין הנטמן בענבים שהענב הוא עגול וחלק ומקוץ אותו מכל צד ואי אפשר להוציא ממנו יין כי אם על ידי סחיטה ודריכה בגת להסיר מעליו הקלפה הסוככת אותו.

כך אי אפשר לגלות מצפוני האהבה כי אם על ידי בחינת מבטשים, והוי שפל רוח בפני כל אדם (אבות פ"ד מ"ו), ולא שישפילוהו אחרים כי אם והוי שפל רוח הוי בעצמך, ונפשי כעפר לכל תהיה' (תפילת אלקי נצור) כאסקפה הנדרסת – כדי להסיר קלפת ערלה החופפת על הלב.

דהינו אפילו מי שלא פגם ונטמא בחטאת נעורים ממש, מכל מקום צריך הוא למול ערלת לבו כמו שגאמר וימלתם את ערלת לבבכם' (דברים י טו), דהינו מה שלבו בויער ומתאנה למותרות. ונקרא בחינת ערלה החופפת ומכסה על גלוי אלקותו יתברך בבחינת הסתר פנים, וצריך הוא שלא יהיה בבחינת הסתר פנים ולא יהיה מסך מבדיל כלל ואפילו קרום דק שהוא בחינת עור הפריעה.

ועל ידי כן ואתן את הכוס על כף פרעה כמו שגאמר 'על פפים תקתיך' (ישעיה מט טז), וכתב 'על פפים פסה אור ויצו עליו במפגיע'

ו, ורצונה להזכיר את האדם מהבגידות שלו, והפילו להכנעה ועצבות.

וזהו שאמר ותתפשטה בכבוד, רצה לומר אותות אותו בבגידות שלו, לומר שככה עמי בתוך הגוף ולא שתקשר עצמך בעולמות עליונים. והצדיק גדול מרגיש שנה עצת היצר הרע ואינו חושש לדבריו כלל, וזהו שגאמר ויעזב כגדו בידה, והוא מושך עצמו מזה בחשבו שאינו כלל בעולם ואינו מלבש בגוף, וזהו שגאמר וינס ויצא החוצה, ודוק היטב.

יעקב אבינו היה מודרך כל כך עד שלא היה צריך להגיע להתפשטות הנשמות

אבל יעקב אבינו היה במדרגה גדולה יותר, שלא היה צריך להתפשטות הנשמות – כי נודעך מאד והפריד מעצמו הפסלת והזהמא עד שנעשה פתנות אור בא"ף, וזהו שאמרו (ב"מ פד.) שופריה דיעקב מעין שופריה דאדם הראשון, ולזה יעקב אבינו לא מת, לפי שתקן את עצמו והפריד והזהמא של הנחש שגרם מיתה.

באור הפסוק וישב יעקב על דרך הג"ל

וזהו שגאמר וישב יעקב בארץ, רצה לומר אף בגוף הנקרא ארץ, הנה לו ישיבה מגורי אביו, רצה לומר שעשה דירה לאביו שבשמים והיה דבוק בו יתברך בדבקות גדול.

ומפרש במה בא למדרגה זו: בארץ נענו לשון הכנעה, רצה לומר שהכניע כל הארציות של חמר הכא מזהמת הנחש - הכניע והפריד ממנו והיה מזנף מאד, ולזה היה יכול להדבק בהבורא יתברך אף בגוף פנ"ל, ודוק היטב:

והנה גפן לפני וגו' נאקה את הענבים ואשחט אתם וגו' ואתן את הכוס על כף פרעה (מ ט-יא)

סגלת השבת לנצל מחטא

אמרי נעים

רבי מאיר מד' יקוב זי"ע א'

מצות השבת סגלה לנצל מתאוות

בפסוק 'וימאן' (בראשית לט ח) נקוד שלשלת, הנה איתא במדרש אבכיר – מובא בסדר הדורות – אשר הנסיון של יוסף הנה בשבת, ומה שנאמר 'ויבא הביטה לעשות מלאכתו' (פסוק יא שם) רומז להיות קורא ושונה, עין שם.

ונראה כי ידוע אשר מצות שבת הוא סגלה להנצל מתאוות רעות, ובהזכר בפה את יום השבת גם כן מסגל לבטל על ידי אהבה דקדשה – שהוא יום שבת קדש אהבה בתענוגים – מבטל על ידי זה אהבות רעות ורוממא לצלן.

הטעם שכעת הרקודים כנשואין צועקים 'שבת'

וכמו שאמר אדמו"ר מורנו הרב מענדל מרימנאב, אשר בעת נשואי חתן וכלה ובשעת רקודין שהוא התערבות אנשים ונשים, על כן המנהג לצעק אז שבת – בכדי להזכיר את העם במצות תענוגי שבת לבטל תענוגים הרעים ולהפך גנע לענג, להנצל מתאוות הנקראים נגעי בני אדם.

הרמז בר"ת 'וימאן'

ולזה רמזנו במקום אחר אשר 'וימאן' ראשי תיבות מ'ה י'פית ו'מה נ'עמית א'הבה בתענוגים, שהוא יום השבת אהבה בתענוגים, גם ראשי תיבות 'אהבי ו'רעי מ'נגד נ'געי י'עמדו, הינו פנ"ל, לעשות מנגע ענג.

הרמז בטעם שלשלת

על כן נקוד טעמו שלשלת, כי שבת הוא סעודתא דאברהם יצחק ויעקב כלולין בהו כדאיתא בזהר, ורמזו בלשון כלולין כי כל אחד כלול מחבירו, כמו שאומרים בסעודתא דחקל תפוחין אשר גם עתיקא ונעיר אנפין אתינין לסעדיה בהדה, וכמו כן בכל סעודה.

(איוב לו לב) זו תפלה, כי בחינת פרעה בקדשה זה לעמת זה, כמו שפרעה בקלפה הוא קלפה קשה, כך זה לעמת זה פרעה בקדשה הוא בחינת גלוי אלקותו 'תברך, לשון פריעה והתגלות דבר ה' – על ידי בחינת 'שר המשקים' שהוא בחינת קנה, שהקול מעורר הפונה לשמוח בה' בתפלתו. וזהו 'ואתן את הכוסי', כי בחינת קנה הנ"ל הוא המוליך התעוררות האהבה למעלה מעלה מהשגת בני אדם (פרשת מקץ לא,

:א)

שבת קדש

סגלת אהבת הבריות בשבת

דביר המצנע

רבי ישראל דב מיאשניצא זי"ע א'

בשבת קדש נקל להגיע לאהבת ישראל

וילכו אחיו לרעות את צאן אביהם בשכם (בראשית לו יב). דהנה בשבת קדש צריך לאהב את כל אחד מישראל כנפשו, הגם שבהל גם כן צריך לקיים ואהבת לרעך כמוך, עם כל זה בחול הוא בקשי, אבל בשבת קדש אינו דומה מאור פנים של אדם בשבת למאור פניו של אדם בחול, על כן בשבת קדש בנקל לאהב כל אחד מישראל.

על כן שבטי זה, כיון שראו שזרק בהם הוצרו קנאה על אחיהם הצדיק, הלכו בשבת קדש לראות את צאן – הינו צאן קדשים ורע יעקב, וכאותיות אה"ע א' וע' מתחלפין, על כן הלכו לראות את צאן אביהם בשכם ראשי תיבות ש'בת כ'לה מ'לכתא, כאשר הבאתי כמה פעמים בשם מגלה עמקות, כי על ידי זה יתעורר האהבה אצלם, והבן:

ונוכל לומר על פי פשוט, שרש"י פרש על הפסוק 'אשר ברא אלקים לעשות', שהמלאכה שהיתה ראויה להעשות בשבת כפל ועשאה בששי, כי כן תמיד דרכו של יום ששי לעשות מעשה עצמו ומעשה השביעי, כענין שנאמר 'והיה ביום הששי והכינו את אשר יביאו והיה משנה על אשר ילקטו יום יום' (שמות טז ה), וביוסף גם כן כתיב 'וירכב אתו במרכבת המשנה' (בראשית מא מג).

וכתיב 'ויהי כדברה אליו יו"ם יו"ם' (שם לט י), וששי נקרא צדיק פידוע, ולכן צריך לקרא לספר תורה למי שהוא צדיק בפרישה ששי, אך עכשו אין אנו נוהרין בזה, אבל באמת אומרים בשם הרב הצדיק רבי שלמה קרלינער זצוק"ל שצדיקין דוקא לקרות צדיק לפרישה ששי מי שהוא צדיק.

נחזר לעניננו כי ששי נקרא צדיק ויוסף גם כן נקרא צדיק פידוע, ומזה המעשה עצמו של אשת פוטיפר נעשה צדיק, וזהו שאמר המדרש 'זה היום שבת הנה', כי באמת אפשר לומר שזה הנה היום שלו שהיה היום שבת, וד"ל (פרשת וישב):

והוא בחינת שלשלת, כי פזר הוא שלשה תנועות בטעם הנגינה נגד שלשה אבות, ושלשלת הוא שלשה פעמים פז"ר, הוא בחינת כלולין זה בזה, שלש פעמים שלש. **וזהו** שאמרו חז"ל (נדרים נא) 'תכל עשו' – כלום תכלין יש בה, הינו כי שבת נקרא תכלין, כמו שאמרו חז"ל (שבת קיט) תכלין יש ושבת שמה, ורמזו בזה שעל כן בא לידי עברה ומאנה רעה חלילה, יען שלא הזכיר עצמו במצות שבת אשר בכחו לבטל התאוות (פרשת וישב):

בית אהרן

רבי אהרן מסקלין זיע"א

נסיונו של יוסף היה ביום השבת זוכות זו הגנה עליו | המנהג לקרות לעלית ששי מי שהוא צדיק

איאתא במדרש (ילקוט רמז קמו): 'ויהי כהיום הנה ויבא הביתה לעשות מלאכתו וגו' (בראשית לט יא) זה היום שבת היה שנאמר 'כי בו שבת מכל מלאכתו אשר ברא אלקים לעשות' (שם ב ג), עד כאן.

חנוכה

שעל ידי אור של חנכה נמשך אורו של משיח, צדיק הכולל, לתקן את נפשותינו ורוחנו וגינותנו וכו'. וכן בכל שנה, נשמת צדיק יסוד עולם, נתעורר נשמתו של מתהנהו בן יוחנן כהן גדול הקדוש, לקבץ נדחגנו ולטהרנו מקלפותינו וטמאותינו, לבל ידח מנגנו נדח.

לתקן נשמות שאבדו את בחינת שמיעתם, שמיעת קול הפרוץ, שבכל יום בת קול מכרזת ואמרת שובו בנים שובבים (זוהר ח"ג קכו), און ששמעה על הר סיני עבדי הם

מצלת וקדשת ימי החנכה

שארית ישראל

רבי ישראל דב מווילעזניק זיע"א

חנכה בסוד אורו של משיח

קבלתי ממורי הרב מטשערנאביל ז"ל, כי חנכה הוא בסוד אורו של משיח, כמאמר (תהלים קלב יז) 'ערכתי נר למשיחי', שעל ידי מצות הנרות בחנכה נמשך עלינו אור משיח צדקנו, אור צדיקים, אור צדיק יסוד עולם הכולל בתוכו אור שבועה רעים, בחינת 'אור נרע לצדיק' (תהלים צז יא).

הלל ועל הנסים בהודאה, וקשה הלשון בהלל, דהנה ליה למימר להלל ולהודות.

ומשמוע שבאמצעות הלל והודאה קבעו הימים טובים, דהינו שעל ידי הלל

והודאה תעורר הארת הימים, שכל יום טוב על שם ההארה בנודע, ובכל יום טוב נתעורר הזמן עצמו הארת היום, ובחנכה נתעורר הארת הימים על ידי הלל והודאה ומצות גר חנכה וכו'.

ולכך אמרו הרואה גר חנכה מקרף שתיים, וברכת שעשה נסים אתי שפיר דשיף

בעת ראית גר חנכה שנתעורר הנס, אכל ברכת שהחינו על הזמן הלא קיימא לן בכל יום טוב אומרה אפילו בשוק, ולהנצל אתי שפיר, דהארת הזמן נתעורר על ידי מצות הלל, וכעין מה שכתוב בספר קדשת לוי דענין יום טוב חנכה צריף להיות על ידי מעשינו יותר מבכל יום טוב, עין שם:

סגלת הימים

עיריין קדישיין

רבי ישראל מרודין זיע"א

בחנכה אפשר לפעל שנה טובה יותר מבשאר המועדים

צדיקים הראשונים אמרו שבחנכה יוכל כל אדם לפעל בעצמו שנה טובה ביותר מפל היום טוב, כי בכל המועדים האתערותא הוא מתפתא לעלא ובחנכה מעלא לתתא.

ודרך משל, אדם הבא לפני המלך בבית מלכותו לבקש מאתו דבר, אז מדקדק עליו המלך אם ראוי לכך אם אינו ראוי למלא משאלתו לטובה, מה שאין כן בזמן שהמלך בדרך אפי' גם שאינו ראוי באמת, עם כל זה אין המלך מדקדק אתריו ממדת הרחמנות.

והנה חנכה היא גר מצוה ויום טוב הוא תורה אור, לזה בגר חנכה שהוא גר

(קידושין כב:), שמע ישראל הסכת ושמע (דברים כז ט).

עכשו על ידי גר חנכה הקדוש ברוך הוא מצמצם אורו הקדוש למטה מעשרה ומקדשם ומתקנם באורו הנוף והבהיר לכוללם בקדשתו העליונה, כמאמר (קידושין מא) האב מקדש את בתו בעל כרחיה, עבדי הם בעל כרחם, וקמו שכתוב (יחזקאל כ לג) 'אם לא ביד חזקה, ועל ידי זה תקנו פגמינו שפגמנו (שער הזמנים, חנוכה):

אמת ליעקב

רבי אברהם יעקב מסאדיגורא זיע"א

חנכה ופורים - יום טוב בימות החל וקל יותר להמשיך האור אף בחלוף ימי החג

ההבדל בין שבת ויום טוב לחנכה ופורים, שבת ויום טוב הם בחינת אור, עליות העולמות (פע"ח הקדמה לשער השבת), ובנדאי מרגישים בני ישראל את האור בשבת ויום טוב. אמנם בצאת השבת והיום טוב וחזקרים מי החל נסוגים ונופלים, ומתקשים לעכב האור לימי החל.

אבל אומר אני, חנכה ופורים הם יום טוב בימי החל, הם בחינת גר (פע"ח שער החנוכה), גר מצוה ותורה אור (משלי ו כג), ויכולין להמשיך האור, כי חנכה ופורים שהם בחינת גר הם בחינת צמצום, ובנקל יותר להמשיך האור לאחר ימי החנכה:

הלל והודאה

שפת אמת לקוטים

רבי יהודה לייב מגור זיע"א

הארת החנכה מתעוררת על ידי ההלל והודאה

קבעום ונשאום יום טוב בהלל והודאה (שבת כא:). פרוש רש"י (שם ד"ה ה"ג) לומר

כְּאִמּוֹר (תפילת ראש השנה) כִּי זָכַר כָּל הַמַּעֲשִׂים לְפָנֶיךָ בָּא וְאֵתָה דוֹרֵשׁ מַעֲשֵׂה כָּלֶם. וּבְחִנּוּכָה הַחֲתִימָה שְׁלֵא עַל פִּי מַעֲשִׂים טוֹבִים, רַק בְּכַחֲבִינֵת (שמות לג ט) 'וְחִנַּנְתִּי אֶת אֲשֶׁר אֲחֻץ וְרַחֲמַתִּי וְכוּ', וְאִמְרוּ חַו"ל (ברכות ז) אֵף עַל פִּי שְׂאִינוּ הַגּוֹן.

יהיו מזונותי מרורין כזית – הנכה בו מדליקין בשמן זית, ואל יהיו מתוקין כדבש – ראש השנה בו אוכלין תפוח כדבש

ובזוה פֶּרֶשׁ זְקַנִּי אֲדַמּוּר מְרוֹנוֹ וְאֹדוּב זִי"ע, מֵאֵמֶר חַו"ל (עירובין יח:) אֲמַרְהָ יוֹנָה – יִשְׂרָאֵל שֶׁנִּמְשְׁלוּ כִּיּוֹנָה, יִהְיוּ מְזוֹנוֹתַי מְרוֹרִין כְּזֵית – הֵינּוּ בְּחִנּוּכָה שֶׁמְדֹלִיקִין בְּשֶׁמֶן זֵית, וּבִיָּדֵי הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא – כַּחַו"ל וְחִנַּנְתִּי כּוּי, וְאֵל יִהְיוּ מִתּוֹקִין כְּדָבֶשׁ – בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה שְׂאוּכְלִין תְּפוּחִים כְּדָבֶשׁ, וְכָל הַיָּמִים טוֹבִים אוֹכְלִים דָּבֶשׁ, וּבִיָּד בֶּשֶׂר וָדָם – הֵינּוּ לְפִי מַעֲשִׂיו כַּחַו"ל שְׂאֵז הַחֲתִימָה תְּלוּי בִּיד בֶּשֶׂר וָדָם, הֵינּוּ כְּפִי מַעֲשֵׂי בְנֵי אָדָם:

התמדה בתורה

קדשת לוי

רבי לוי יצחק מברדיטשוב זיע"א
בימי חנכה יש להתמיד בתורה

ואם כֵּן שַׁעֲקַר הַנֶּסֶם הִנֵּה רַק עַל שְׂרָצוֹ לְהַעֲבִירָנוּ מִתּוֹרַתְנוּ הַקְּדוֹשָׁה, וְהַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא בָּרַב רַחֲמָיו הִצִּילָנוּ מִגְּזֵרָה הַזֹּאת, מִהֲרָאוּי לְכָל אֶחָד אֲשֶׁר בָּשַׂם יִשְׂרָאֵל יְכַנֶּה, לְשׁוֹם בְּשִׁכְלוֹ לְהִתְמַיֵּד בְּתוֹרָתוֹ יִתְבָּרַךְ, כִּי הֵם יָמִים רְאוּיִים לְכַף, דִּהְיִנוּ שֶׁבְּכָל חֲנֻכָּה הַחַל לְהֵאִיר עֲלֵינוּ הָאֶרֶת וְיִתְבָּרַךְ מִתּוֹרָתוֹ, וְלֹא לִילָךְ בְּקוֹל מְשַׁחֲקִים כָּלֵל חַס וְשְׁלוֹם וְכוּ'.

בכך אַחֲזִי וְרַעֲי, בְּקִשְׁתִּי מֵאֵד שְׂאֵל יָקָל בְּעֵינַיִכֶם דְּבָר זֶה, הֲלֹא יוֹתֵר טוֹב שֶׁבַעַת הַזֹּאת לְלַמֵּד בְּתוֹרַת ה' יִתְבָּרַךְ, אוֹ לִילָךְ אֶל תְּלִמִּיד חָסֵם הַקְּרוֹב לוֹ לְבַקֵּשׁ תוֹרָה מִפִּיו, אֲזִי בּוֹדֵאִי

מִצְוָה יוֹכֵל לְהוֹשֵׁעַ מֵאֵת הַמְּלַךְ מִלְּכּוֹ שֶׁל עוֹלָם מִצִּד הַמִּצְוָה וּמִצִּד הַרְחַמְנוּת גַּם שְׂאִינוּ רְאוּי, מֵה שְׂאִין כֵּן יוֹם טוֹב נִקְרָא תוֹרָה אוֹר לְכֵן מִתְנַהֵג הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ עִם הָאָדָם עַל פִּי הַתּוֹרָה:

בית ישראל

רבי ישראל מגור זיע"א

בחנכה מתעורר סיוע אפלו לדורות הלשים

כתוב 'בַּעַת הַהִיא אֲחַפֵּשׂ אֶת יְרוּשָׁלַם בְּנֵרוֹת' (עפניה א יב), הַרְמֵז עַל חֲנֻכָּה, גַּר ה' נִשְׁמַת אָדָם חַפֵּשׂ כָּל חֲדָרֵי בָטָן (משלי כ כז), מִתְעוֹרֵר כַּח מֵן הַשָּׁמַיִם לְסִיעַ אֶפְלוֹ לְדוֹרוֹת הַחַלְשִׁים. וְכִמוֹ אֲז 'מִסְרַת גְּבוּרִים בִּיד חַלְשִׁים', כֵּן עֲתָה הַזְּמַן לְהִתְגַּבֵּר עַל כָּל הַהִסְתָּרוֹת.

באור דברי הרמב"ם שחנכה הם ימי שמחה

'אחפש' אֶת יְרוּשָׁלַם בְּנֵרוֹת' אֲחַעְרוּתָא דְלַעֲלֵא. וְאִיתָא בְּרַמְבַּ"ם, שְׂמִי חֲנֻכָּה יְמֵי שְׂמֵחָה. וְאִיתָא מִהַרְבֵּי רַבֵּי בּוֹנֵם וְ"ל, חֲבָרְיָא כִּי מְטוֹ חֲבָרְיָא לְהֵאִי פֶרֶשְׁתָּא הָוִי חֲדִי. וְכֵאֵן גַּם כֵּן זְמַן שְׂמֵחָה, שֶׁהַתְּלִמִּיד לוֹמֵד הַשְּׁעוֹר שֶׁהַרְבֵּי עוֹסֵק בָּזָה.

כן הַרְמֵז בְּחֻכָּה 'אֲחַפֵּשׂ אֶת יְרוּשָׁלַם כּוּי'. 'גַּר ה' נִשְׁמַת אָדָם'. וְאֲז הַזְּמַן לְעַבֵּד אֶת הַשֵּׁם, 'עֲבָדוּ אֶת ה' בְּשִׂמְחָה בְּאוֹר לְפָנָיו בְּרִנְנָה' (תהלים ק ב), בְּחֻכָּה שֶׁתְּקַנּוּ הַלֵּל וְלְהוֹדוֹת לְהַשֵּׁם (תשל"ג ליל ה):

מנחת יהודה

רבי יהודה מסטוטשין זיע"א

בימים הנוראים נחתם האדם לפי מעשיו ובחנכה בכחבינת רחמים

ידוע [חֲנֻכָּה] הוּא גְּמַר הַחֲתִימָה שֶׁל כָּל הַיָּמִים טוֹבִים, אֲלֵא שְׂבִימִים טוֹבִים הַחֲתִימָה לְפִי הַמַּעֲשִׂים, מַעֲשֵׂה בְנֵי אָדָם,

חצרו מבחוץ – להאיר לכני רשות הרבים, אפילו שהם בבחינת רשות הרבים.

על כן יש בסגלת גר חנכה להאיר לאנשים הפחותים במעלה, אשר אור של שבת מסכסכת בהן, כי הקדשה אינה יכולה להאחז בהם, כי העונות הם כמו קוץ מכאיב וסילון ממאיר ורחמנא לצלן, ובחנכה יכולים גם הם לקבל הארה וקדשה:

פתוחי חותם

רבי יעקב אביחצירא זיע"א

על ידי התורה והמצוות בקדשה וטהרה וזכים לנפש ורוח הרמוזים בג"ד

אין רוח ונשמה באים לאדם כי אם על ידי זכיות הרבה וקדשה וטהרה, וגם הנפש לא תמלא להיות שלמה עד שיהיה מתקן כפי הראוי לנפש, דאף על גב דהנפש אינה נחסרת משום אדם, מכל מקום אינה שלמה עד שיעשה התקון הראוי לה, וגם בן הנפשות אינן שוות דזו למעלה מזו, אבל הרוח והנשמה אינם באים כי אם על ידי מעשים טובים וקדשה וטהרה כראוי, וכמה וכמה שאינם זוכים לרוח, ומכל שפן לנשמה:

ועל זה אמר שלמה המלך עליו השלום (משלי ו כג) 'כי גר מצוה ותורה אור ודרך חיים תוכחות מוסר', 'גר' ראשי תבות נשמה רוח, דהיננו, הרוח והנשמה שהם 'גר', תלויים במצוה ותורה ודרך חיים תוכחות מוסר, על ידי הדברים האלה תוכל לקנות הרוח והנשמה, דבלא זה לא שיוך שתקנה הרוח והנשמה.

ופרוש ודרך חיים, דהיננו, אם רצית לקנות הי' ראשי שהם הרוח והנשמה, צריך להתעסק בתורה ובמצוות, וכל זה יהיה בדרך חיים, דהיננו יתקדש בקדשה ובטהרה עד שיהיה גופו ראוי לקבל החיים העליונים, וזה יהיה על ידי שתקבל תוכחות מוסר, דעל ידי

איר עליו הארת הנס, ויעשה לנו השם יתברך נסים ונפלאות בתורתו יתברך במהרה בלימינו

אמן (דרושים לחנוכה):

חלקת יהושע

רבי יחיאל יהושע מביאלא זיע"א

חזוק בלמוד התורה בטהרה בחנכה

מאי חנכה דתנו רבנן (שבת כא:). דהנה איתא הלומד שלא לשמה, נוח לו שלא נברא (ברכות יז.), ואיתא בתוספות (סו) שאינו לומד אלא לקנטר.

וזה 'מאי חנכה' – מאי הלמוד של חנכה, 'דתנו רבנן' – שיכולים ללמד ולהתפלל, ואם לא, חס ושלום נכנסו יונים להיכל, וטמאו כל השמנים, במח לא טהור, ועל זה תקנו חשמונאים פך חתום, במדת אמת. כן זפני השם יתברך ללמד וללמד אמן כן יהי רצון:

סגלת הנרות

דברי שלום

רבי שלום מבראהין זיע"א

גר חנכה מסגל להאיר אפלו לאלו שקדשת השבת אינה מאירה להם

קבלנו מפי סופרים ומפי ספרים תלמידי האלהי הבעל שם טוב זי"ע, כי ידוע כי האדם נקרא פתילה והמעשים טובים נקרא שמן, ועל הפתילה והשמן נאחז האור דקדשה, ואותן האנשים שאור מסכסכת בהן שאינם יכולים לקבל קדשת השבת, מכל מקום בחנכה מדליקין בהן, ויכולים להאחז האור בהן.

כי כח החכמים גדול כל כך להאיר אפלו להקטנים במעלה, כי בן תקנו להדליק דוקא למטה מעשרה (שבת כא:), שמעולם לא ירדה שכינה למטה מעשרה, אלא בבחינת שרבוכי, כמאמר חז"ל (סוכה ה).

ידי הסתפלות והתבוננות בנרות התנפה להביא שמחה בלבבו לבטח בתסדי ה' כי לא תמנו ולא כלו רחמי, וכמו שעשה נסים לאבותינו בימים ההם יעשה לנו נסים גם בזמן הזה להנשע בישועה שלמה במהרה:

הארת אור הגנוז

אמרי פנחס

רבי פנחס מסוריץ זיע"א

הארת אור הגנוז בעת הדלקת הנרות | ל"ו נרות כנגד ל"ו שעות, ל"ו מסכתות

בשם הרב ז"ל: בחנכה בשעת הדלקת נרות יורד אור הגנוז, ולכך יש לכל אדם לישב אצל הנרות שלו אחר הדלקה כל הוצי שעה. ולכך יש ל"ו נרות נגד ל"ו שעות ששמש אור הגנוז לאדם הראשון, והוא האור של ל"ו מסכתות, ולכך יש להשתדל להדליק בשבת ל"ו נרות.

לרב מעלתו אין האור שוהה אלא חצי שעה

ומפני שהאור הגנוז הוא גדול מאד ואין עולם הזה יכול לסבל אותו, לכך אינו שוהה בחנכה רק חצי שעה בשעת הדלקת הנרות. אבל בשבת מדליקין הנרות מקדם, כי שבת היא בעצמו אור הגנוז ויכול לשהות הרבה, כמו שאמרו (שבת י.) מתנה טובה יש לי בבית גנוי וכו'. והוא אורו של משיח כדאיתא בזהר (ח"ב ז.) שמשית יגזו פמה פעמים וכו' כי הוא האור הגנוז (שער השבת, אות יז):

אמת ליעקב

רבי יעקב יצחק מבלנדוב זיע"א

אור נרות החנכה מרגיל את עינינו לחזות באור העצום של אור הגנוז שיתגלה בעתיד

אם ירפאו איש עור ויפקחו עיניו לראות, אם יעמידנו מיד נגד השמש זזיק לו

המוסר יכנע גופך ותתקדש ותטהר, ואז תהיה ראוי לקבל הרוח והנשמה (פרשת נצבים, דברים ל יא-יד):

בינת ישראל

רבי ישראל מגרודזיסק זיע"א

סגלת הכטה בנרות כנגד עצבות ומרה שחורה

שמעתי מדודי זקני הקדוש מטשארטקאוו זי"ע שספר בשם אבי אדוני זקני הקדוש מאפטא זי"ע, שפעם בא לפניו איש אחד שהיה חולה במחלת מרה השחורה ורחמנא לצלן, וצוה לו שישתכלל בנרות חנכה בשעה שדולקים, וכשקם האיש משנתו היה לאיש אחר בריא ושמח.

והענין בזה, משום שטבע האור הגשמי הפשוט היא להעליז דעתו של האדם, וכשהאור ההוא הוא גם כן אור רוחני, אור של מצוה, בודאי הוא פועל לשמח את לב האדם בכל הענינים, ובפרט בגר חנכה שהמצוה הזו נתחדשה לנו בגלות כחה גדולה ביותר. כמו ששמעתי מדודי זקני הקדוש הנ"ל שאמר בשם אביו הקדוש זי"ע, הענין שחסידים שמחים כל כך בשבת חזון, על כי בכוול היגון של ימות החל על ידי קדשת שבת קדש מתגלה יותר השמחה של שבת, וראוי ונכון לשמח בשבת זה, כמו בן בנסי הגלות יש שמחה והארה יתרה, כיתרון האור מן החשך. וזהו מה שאנו מהללים בזה שנמסרו טמאים ביד טהורים, אף על פי שלכאורה אין זה גם, אף אנו מהללים על זה, שעל ידי שנמסרו טמאים ביד טהורים היתה הארה גדולה לכלל ישראל בראותם שהטוב מנצח את הרע והשמאה, מה שבחשבת הגלות לא ראו זאת מקדם ועל זה נאה להלל ולהודות. ולכן מי שהוא בעצבות ומרה שחורה מפגעי הזמן הסובבים אותו יכול להתחזק על

מתורה ותפלה בצאתו לדברים ההכרחיים מהבלי עולם השפל, גם שם יהיה תשוקתו בשלמות להשם יתברך בסוד מצות הדלקת נר חנכה על פתח ביתו מבחוץ, שיהיה פרסום הנס לרשות הרבים.

יתעורר האדם במצות נר חנכה שאנו בניים למקום ממש חלק ה', ונחפץ ותשוקת השם יתברך שיהיה אנו נשמרים מכל המדות ותאוות רעות ומכל מיני טנוף, ובזה אנחנו מנענעים כל העולמות והנבראים, שאנחנו בני ישראל ממש שוים אליו יתברך.

כמו שהשם יתברך שופע חיות על כל העולמות והנבראים בן האדם על ידי הזדבכות מעשיו בדבקות אמתי להשם יתברך וזכה להשפיע חיות לכל העולמות הנבראים, וזכה לבטל כל המסכים המבדילים אשר בינינו לבין קוננו, ונהיה בהיכל מלך ממש דומה אליו.

על ידי התעוררות בהדלקת הנרות מרים ומעלה האדם לשורש כל הניצוצין קדישין שלו ושל אבות אבותיו עד אדם הראשון

בבא העת להדליק נר חנכה להתעורר את עצמנו בעבודת פהו גדול בבית המקדש וכו', שמשם יוצא האור ומאיר לחוץ, למקום רשות הרבים והקלפות ולהעלות כל הניצוצין קדישין משם למעלה, הן אותן שנפלו מאתנו, והן אותן שנפלו מאבותינו ואבות אבותינו עד אדם הראשון, כלם מסבכים לבקש איזה איש ישראל שיאזר עז מתניו להדליק נר חנכה, ובזה ירים כל הניצוצין קדישין מעמקי הקלפות.

ולזאת יאמין האדם באמונה שלמה, שוודאי בעת עומדו להדלקת נר חנכה, שעומדים עליו כל הניצוצין קדישין שלו ומאבות אבותיו עד אדם הראשון, אשר כלם מסבכים על כל אחד ואחד מ'שאל, שמה על ידי התעוררותו בהדלקת נר חנכה יזכה להרים אותם ולהעלותם לשרשם.

גדל האור, כאשר אנו רואים בחוש, פי אם מעט מעט מרגילים אותו לקבל האור עד אשר ירגיל באור.

כן אנו עתה בגלות המר הזה, לא הרגלנו בגדל הבהקת אור דקדושה, ואם ירצה ה' כשתהיה הגאולה שלמה ויתגלה אור הגנוז במהרה בימינו לצדיקים אור דקדושה, ונצא מחשוכא לנהורא רבה, יוכל חס ושלום להזיק לנו.

על כן המציאו לנו רבותינו ז"ל מזור ותרופה מצות הדלקת נר חנכה המרמז לאור הגנוז פידוע מספרים הקדושים, ואם נקים המצוה הזאת בכונה רצויה אזי בודאי לא יזיק הבהקת אור הגנוז שיתגלה במהרה בימינו, כי הרגלנו באור דקדושה.

וזה פרוש הפתוב, 'זרח בחשף אור לישרים' (תהלים קי"ד), פרוש הזריח לנו בחשף של גלות אור דקדושה ועל ידי זה נוכל לקבל אור לישרים - אור הגנוז לצדיקים לעתיד לבא במהרה בימינו אמן.

באור דעת בית הלל שמוסיף והולך על פי הג"ל

וזה טעם בית הלל דסבירא להו מוסיף והולך, כי גם בקדשת נר חנכה עצמה המרמז לאור הגנוז גם בן לא נוכל לקבל מיד אור הגדול דקדושה של שמונה נרות, פי אם בהדרגה מעט מעט. וזה גם בן טעם דמעלין בקדש ולא מורידין, וד"ל:

התלהבות ושמחה בעת ההדלקה

מאיר עיני חכמים

רבי מאיר מקורסטוב זיע"א

והרורי אורה מלהיבים ומעוררים, בשגב קדשת עבודת הדלקת הנרות וסגלתם העצומה

יתעורר האדם בנר חנכה שעקר פונת הדלקת נר חנכה, שאפילו בעת סלוק האדם

לנו איך להשתמש בהם בכדי להפיג את המחלה.
כן אם יש לנו אור התורה, צרכים אנו לרב
ממחה להורות לנו את דרך הקדש, כי
התורה והמצוות טובות ומועילות הנה רק
בפשטותנו לשמה, בלי פנייה חיצונית, ואת זו
הדרך יורה לנו הצדיק האמתי, ואז גלף לבטח
בדרך האמת ולא נכשל.

וזו פונתם כמה שאמרו שהינים טמאו את
כל השמינים, כי שמן מרמז לחכמה (וזה
ח"א לט), והם טמאו גם את השמן, הינו את
התורה, בדעותיהם הנפסדות, שהרעילו את
ישראל בארס חקירותיהם.

ולא נמצא אז אלא רק פך שמן אחד בחותמו
של כהן גדול, כלומר כמה ששמר אותו
הצדיק והורה את בני ישראל הדרך ילכו בה
ולא יבעטו ארחותי לעשות הפל בלי יוהרא,
אלא רק לשם ה', כאשר נצולו אז על ידו,
ואז ממילא קימו את כל מצות התורה וחקותיה.
ועל כן עקר הגס הנה בשמן, שמכנה חכמה,
שנשארה טהורה על ידי צדיק הדור,
וממילא גרשו את החשך ממתניהם.

על כן קבעו העקר על הגס הנה למשמרת
לדורותינו, לרמז לנו, כי גם היום עוד
יש לנו ללחם מלחמת ה' בגבורים, וה' יהיה
לנו בעזרנו, שבעזר צדיקי הדור ניכל לגרש
החשך ולהאיר לנו במושבותינו את דרך הקדש
באור התורה והמצווה (תרי"ח):

תולדת אדם

רבי יהושע מאוסטרובה זיע"א

מלכות יון העמידו אמצעי פרנסה שעל ידי
כך יגרם חלול התורה והקדשה

ואתה עמדת להם בעת צרתם. צריך להבין לשון
'עמדת', הוי ליה למימר הצלת מצרתם,
גם להבין הלשון כשעמד מלכות יון הרשעה, מה
לשון כשעמד, הוי ליה למימר כשילחם עםם וכו'.

על האדם לעורר לבו בשירות ותשבחות מעמק
לבו בעת ההדלקה

רצוני לכל איש ישראל להתעורר את עצמו
בדבר הנה מאד מאד בקפצה ותשוקה
להשם יתברך, ולשורר ולזמר כל אחד ואחד
כפי כחו, ולאמר משירות ותשבחות של דוד
המלך עליו השלום בספר תהלים.

וכל אחד יבחר לעצמו כפי שכלו איזה
מזמורים לשורר ולזמר לפני השם יתברך
בעמק לבו בעת הדלקת גר חנפה, ולעורר
שעשועים להשם יתברך, אולי נזכה להרים כל
הניצוצין קדישין מעמקי הקלפות, ולבטל כל
המסכים המבדילים בינינו לבין קוננו לקבל
פני גרו של מלך המשיח במהרה בימינו אמן:

חכמת יון וגרותיהם

גנזי ישראל

רבי ישראל מטשורטקוב זיע"א

מלחמת יון לא שבתה עד ימינו, סם הרפואה
לכך הוא אך ורק התורה הקדושה

הינים עקר מלחמותיהם היה להסית את
ישראל להטעותם מדרך התורה,
להרעילם בדעותיהם הנפסדות ולטמא את מחם,
וזה נקרא 'חשך', להחשיף את דעותיהם לבלי
לראות את אור התורה.

והמלחמה הזאת עוד לא שבתה, ולרפא את
המחלה הזאת לא נוכל אלא אף
באור התורה, כי במקום שיש אור אין חשך,
ולכן נכון כמה שספרו לנו חז"ל במדרש (כ"ר
ב ד) כי יון הוא חשך, למען נדע כמה להנצל
מהחשך הזה, כי באם נדע את שרש ואם המחלה,
אז בנקל נמצא את סמי הרפואה, זו התורה.

גם כאשר סמי הרפואה ביד האדם עליו לשאל
בעצת הרופא. צדיק ומורה דרך

ברם, עדין לא יצאנו ידי חובתנו, כי גם אם יש
לנו סמי רפואה עוד צרכים לרופא שיורה

בפֿרשֿת וְאַתָּה תִּצְוֶנָה, פֿי אַחַר כָּל הַנְּסִים וְהַנְּפִלְאוֹת נַעֲשֶׂה מִשָּׁה כָּל כֶּף מְקַרֵּב לְהִשָּׁם יִתְבָּרֵךְ עַד שְׁלֹא הָיָה צָרִיךְ לִקְרֹא לוֹ בְּשֵׁמוֹ אֶלָּא בְּלִשׁוֹן אֲתָהּ, כְּמוֹ אֵב לִבְנוֹ שְׂאִינוֹ קוֹרֵא אוֹתוֹ בְּשֵׁמוֹ.

וּבְזֶה נִרְאֶה לִי שְׂאֵחַר כָּל הַנְּסִים שֶׁעָשָׂה הַשֵּׁם יִתְבָּרֵךְ לְיִשְׂרָאֵל בִּימֵי יוֹן, נַעֲשֵׂוּ יִשְׂרָאֵל כָּל כֶּף מְקַרְבִּים כְּכִיכּוֹל לְהַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא כְּמוֹ בֶן לְאָבִיו, עַד שְׁלֹא הָיוּ צְרִיכִים לְכַתֵּב שֵׁם הַזֵּה בְּעַל הַנְּסִים שֶׁל בִּימֵי מִתְתִיָּהוּ, רַק בְּלִשׁוֹן יְאֵתָהּ, יְאֵתָהּ בְּרַחֲמֵיךְ הַרְבִּים עֲמֶדֶת לָהֶם:

שֵׁם מִשְׁמוּאֵל

רַבִּי שְׁמוּאֵל מִסּוּכַטְטוֹב זִיע"א

אֶפִּילוּ הַמִּיּוֹאֵשׁ מִמַּצְבוֹ וְכַבֵּר אִינוֹ מֵתְעוֹרֵר לְעֹבְדֵת ה' כּוֹל לְזוֹת בְּיָמִים הָאֵלֶּה שִׁיעוֹרֵרוּהוּ מִשְׁמֵי

וְאַתָּה עֲמַדְתָּ לָהֶם בַּעַת צְרַתְּם, רַבַּת אַתְּ רִיבִים דִּנְתְּ אֶת דִּינִים נִקְמַתְּ אֶת נִקְמַתְּם וְכו'.

דִּהְיָה מִצַּב יִשְׂרָאֵל הָיָה אִזּוֹ מוֹנֵר מְאֹד, אֲשֶׁר רַבִּים מֵהַחֲסִידִים נִהְרְגוּ, וְהַנְּשֹׂאֲרִים הָיוּ בְּחִרְפָּה וּבְרִיעָה גְדוֹלָה מִתְחַבְּאִים בְּמַעֲרוֹת וְהַיְוִנִים הָאֲרוּרִים הָיוּ מְחַפְּשִׁים אֲחֵרֵיהֶם לְהַשְׁמִידֵם, וְיִתֵּר הָעַם לֹא עָמְדוּ בְּנִסְיוֹן וְנִתְּנוּ אֶת יָדָם לַיְוִנִים וְכִמְעַט שֶׁכִּבְתָּה גְּחֵלַת יִשְׂרָאֵל, וְאִין אִישׁ מִתְעוֹרֵר כָּלֵל לְעֲשׂוֹת דְּבָר לְטוֹבַת הַדָּת, פֿי הָיוּ כָּלֵם כְּמִתְאַשִּׁים וּמִצְפִּים לְהַהֲרֹג עַל קְדוּשַׁת הַשֵּׁם שְׂזֹאת הֵיְתָה תְּכָלִית נְחֻמַּתְּם.

וְעַל זֶה אָמַר הַפְּתוּב יְעוֹרְרֵתִי כִּנְיָף צִיּוֹן עַל כִּנְיָף יוֹן (זכריה ט יא), וְהַמְּפָרְשִׁים עֲמְדוּ עַל לְשׁוֹן יְעוֹרְרֵתִי, וְלִפִּי דְבָרֵינוּ יִצְדַּק מְאֹד הַלְשׁוֹן הַזֶּה, שֶׁהֵשֵׁם יִתְבָּרֵךְ עוֹרֵר אוֹתָם לְכַל יִשְׁנוֹ כְּמִתְאַשִּׁים, עַד שֶׁחֲשַׁמּוֹנָאֵי וּבְנֵי הַרִימוֹ רֹאשׁ לְצִאֵת לְקִרְאֵת נֶשֶׁק בְּגִדֵּל לְכַב, וְעַל זֶה נֶאֱמַר יְרַבֵּת אֶת רִיבִם, הִינּוּ שֶׁהָרִיב שְׂנֵאתֵהּ

אוֹלָם יִבָּרַר זֹאת עַל פִּי מַה שְׂאָמַר הָרַב הַקְדוֹשׁ מְלוֹבְלִין וְצ"ל זִיע"ע עַל מַה שְׂאָמְרוּ חו"ל (אבות פ"א מ"א) וְהַעֲמִידוּ תַלְמִידִים הַרְבֵּה, הִינּוּ שִׁישְׁפִיעַ לָהֶם שְׁפַע פְּרֻנְסָה שְׁיִוְכְלוּ לַפְּנוֹת מַעֲסָקֵיהֶם וְלִלְמַד עִם תַּלְמִידֵיהֶם עַל יְדֵי שְׂיֵהִיָּה לָהֶם פְּרֻנְסָה בְּשִׁפִּי, וְזֵהוּ וְהַעֲמִידוּ, עַל דֶּרֶךְ הַכְּתוּב וְאֵת כָּל הַיְקוּם אֲשֶׁר בְּרַגְלֵיהֶם (דברים יא ח) שְׂזֵה הוּא מְמוֹנוֹ שֶׁל אָדָם שֶׁמַּעֲמִידוֹ עַל רַגְלָיו. **וּמַלְכוּת** יוֹן הִרְשָׁעָה עֲשֵׂתָהּ בְּכוּוֹן פְּרֻנְסוֹת וּמַעֲמֵד הוּא מַצֵּב אֲשֶׁר יְבֵא מִזֶּה חִלּוֹל תּוֹרַת הַקְדוּשָׁה רַחֲמָנָא לְצַלָּן. וְזֵהוּ כְּשֶׁעֲמַדָּה מַלְכוּת יוֹן הִרְשָׁעָה, רִצָּה לֹמַר שֶׁמַּלְכוּת הִרְשָׁעָה עֲשֵׂתָהּ הַעֲמַדָּה וּמַצֵּב – זֵהוּ פְּרֻנְסָה – בְּאִפְסָן שְׂיֵהִיָּה מִזֶּה חִלּוֹל תּוֹרַת הַקְדוּשָׁה:

שׁוּפְרָא דִּישְׂרָאֵל

רַבִּי יִשְׂרָאֵל מִבְּלוֹז'וֹב זִיע"א

רַבּוֹי מֵאֲמָרִים בְּסַפְרֵי הַקֹּדֶשׁ עַל חֲנֻכַּת הַתּוֹצֵאָה מֵהַתְּנַבְּרוֹת עַל חֲכֻמַּת יוֹן וְחִפְצָם לְהַשְׁכִּיחַ הַתּוֹרָה

מַה שְׂאָנוּ רוֹאִים בְּכַנְיָ שֶׁשְׂכָר לְאָבִי אֲדוֹנֵי זְקֵנֵי יוֹן וְכִשְׂאָר סְפָרִים הַקְדוּשִׁים, שֶׁעַל יְמֵי הַחֲנֻכָּה יֵשׁ הַרְבֵּה מֵאֲמָרִים וְחִדוּשֵׁי תּוֹרָה, זֶה מִחֲמַת שְׁמַלְכוּת יוֹן הִרְשָׁעָה עֲמַדָּה לְהַשְׁכִּיחַם תּוֹרַתְךָ, וְכִשְׂגָבְרוּ מַלְכוּת בֵּית חֲשַׁמּוֹנָאֵי וְנִצְחוּם נִתְרַבָּה אוֹר הַתּוֹרָה, וְהַיְקָמִים הָאֵלֶּה נִזְכָּרִים וְנַעֲשִׂים בְּכָל שָׁנָה וְשָׁנָה:

וְעַל הַנְּסִים

בֵּית יִצְחָק

רַבִּי יִצְחָק מִזוֹרְקָא זִיע"א

מִרְבַּ קְרַבַּת יִשְׂרָאֵל לְאִבְיָהֶם שְׁבַשְׁמִים בִּימֵי הַחֲנֻכָּה אִין מִזְכֵּר שֵׁם הַזֵּה בְּעַל הַנְּסִים

לְמַה לֹא נִזְכָּר שֵׁם הַזֵּה בְּתַפְלַת עַל הַנְּסִים. יֵשׁ לְפָרֵשׁ, כְּמוֹ שְׁלֹא נִזְכָּר שֵׁם מִשָּׁה

באור הענין על פי מעשה שהיה אצל המגיד ממעזריטש זיע"א ותלמידיו

ואפשר לפרש על פי מעשה שהיה אצל רבנו המגיד הגדול ממעזריטש זיע"א

ועכ"ל, שפעם אחת ישב באיזו מסכה עם תלמידיו הקדושים, ובאמצע הסעודה אמר הרב המגיד לתלמידיו שישלחו להביא משקה.

והתלמידים הקדושים אשר כלם היו עניינים והיו סמוכין על שלחן רבם

ואין בידם לפרטה אפלו שוה פרוטה, וידעו שהכיס ריק ואין בו כלום, אכן מחמת גדל אמונתם בדברי רבם הקדוש הושיטו כלם ידיהם הקדושות לתוף כיסיהם והוציאו משם כסף אשר לא נתנוהו שם. כי מחמת פח האמונה שהאמינו בדברי רבם ועשו מה שבכחם לעשות נעשה עמהם גם וה' גמר בעדם להביא רצונם מהפח אל הפעל למצא פרוטה בכיס.

וזה יש לומר אצל הפנהנים הקדושים משרתי ה', אשר ידעו שהיניגים טמאו כל השמנים שבהיכל, ואין להם שמן טהור, ואם פן לכאורה למה להם לכנס להיכל להדליק המנורה קדם שעשו להם שמן.

אכן הם בגדל אמונתם ובטחונם בהשם יתברך לא עשו כן ונכנסו להיכל לערף המנורה

והדליק הנרות, אף שלא היה להם שמן טהור, כי הם עשו המטל עליהם לעשות, להדליק המנורה, ובה המשיכו באמת הגם למצא שמן ושיהיה ממנו להדליק שמונה ימים.

ויש ללמד מזה מוסר גדול, שעלינו לעשות את המטל אלינו, באמונה ובטחון בלי שום תקירות ודרישות, וה' יגמר בעדינו לטובה, וכן הפנהנים נעשה להם הגם במציאת הפך ורבו השמן הכל בזכות אמונתם ובטחונם בהקדוש ברוך הוא ורצונם לקיים מצותיו, ועשו מה שהיה מטל עליהם והדליקו הנרות ולכך זכו להגם דהשמן.

וזה יש לומר הפנהנה כמה שאומרים והדליקו נרות וכו', וכאלו לא היה נעשה בזה שום גס.

ביניהם לבין היניגים מאת ה' היתה זאת, ואחר כך כשנתעוררו מלמטה דן ה' את דינם של העשוקים, ואחר כך נקם את נקמתם כדאיתא ביוסיפון.

והנה זה נשאר לדורות, בימים ההם בזמן הזה באה התעוררות בלב אנשים, אפילו המתנאשים, אם אף צר להם ממצבם הנוכחי, וכמו אז שעמדת להם 'בעת צרתם' דוקא, כמו כן היום כל איש מצוק ומר נפש הרבץ תחת משא מלך זקן וכסיל ומצפה ומשתוקק להנשע, אף חסרות לו התחזקות והתעוררות לאמור 'עלה נעלה ונרשנו אתה' כי יכול נובל לה' (במדבר יג ל).

והוא כמתנאש בעיני עצמו לצאת מהמבוכה הזאת, בחשבו כי הרבה פעמים התחיל ולא עלה בידו לגמר. על פן איננו מאמין בעצמו שעודנו הבררה בידו והבחירה חפשית, ואם יקבל עליו מהיום לפרק ממנו על חשבונות הרבים אשר חשבו בני האדם, ולקבל עליו על מלכות שמים שלמה לכתב ידו להשם יתברך, יעשה ויצליח, לאיש בזה באה היום התעוררות מלמעלה כמו מאז שנאמר 'ועוררתי בניך ציון על בניך יון', אכל ההתעוררות היא רק לפי מסת שהוא מצר ונפשו מרה לו (תרע"ג ליל ב):

קדשת אליעזר

רבי אליעזר זוטא מסקולען זיע"א
מרוע אין מזכר נס מציאת פך השמן

יש להקשות בהלשון שתקנו חז"ל לומר 'הדליקו נרות', ולא נזכר כלום מהגם שעשה ה' בהשמן שמצאו פך קטן בחותמו של כהן גדול ולא היה בו להדליק אלא ליום אחד והדליקו ממנו שמונה ימים, והלא אמרו חז"ל בשבת (כב:) שזה היה הגם וכו', למה העלימו את כל זה בנסח ההודאה ואמרו סתם והדליקו נרות וכו' וכאלו לא היה נעשה בזה שום גס.

מעות חנכה

לקוטי לוי יצחק

רבי לוי יצחק שניאורסון זיע"א

רמז נפלא למנהג מעות חנכה מדברי הגמרא שאין להרצות מעות כנגד נר חנכה

המנהג מכפר שנותנין דמי חנכה. ויכול היות שיש מקור לזה (מלביד האמור במגן אברהם ריש הלכות חנכה, ושם הוא בנערים צניים), שפמ"ה שאמרו רז"ל אסור להרצות מעות כנגד נר חנכה, קנקטו במקעות דוקא, משמע שבחנכה נותנין מעות. וקא משמע לן שאסור להרצותן כנגד נר חנכה כי טוב לי תורת פיד מאלפי זקב וזקפי' (תהלים קיט עב):

מחלקים מעות כמו בעת שמחנכים נער ללמד תורה

גם חנכה הוא מענין חנוף כמו חנף לנער, והוא כמו שמחנכין את הנער כשמתחיל ללמד, כי בחנכה הוא התחדשות התורה מחדש אחר גזרת היינים שרצו להשפיתם תורתך, וכשמחנכין אותו הרי אז זורקין לו מעות.

בשמאלה עשר וכבוד

גם ממה שגר חנכה בשמאל, ובשמאלה עשר וכבוד, שפכוד רומז גם כן על פסוק כמו שאיתא במדרש רבה פ"ג פ"ג ויצא בפרוש 'ומאשר לאבינו עשה את כל הפכוד הזה' (בראשית לא א). ויתפרש עשר על זקב גבורות, וכבוד על פסוק חסדים.

בפרשת מקץ הנקראת בחנכה מזכר הרבה ענין נתינת מעות

גם בפרשת מקץ שקורין בחנכה מדבר שם הרבה בענין נתינת מעות. הפסוק בעד השבר, והפסוק משנה, ושיוסף החזיר להם באמתחותיהם יהיה זה כמו כן נתינת דמי חנכה. גם המשאת שנתן להם מאת פניו ובפרט המשאת בנימן, יהיה זה כמו כן נתינת דמי חנכה:

הכהנים, כי על עצם הגם דהשמן והמנורה כבר נכלל ההודאה במה שאומרים 'ועל הנסים' שהוא לשון רבים, הכולל גם דנצחון המלחמה וגם הגם דהמנורה.

ובאמרנו יהדליקו גרות וכו' באנו להגיד שבח הכהנים ולהלל להשם שתברך על הסבה שגמרה להגם, דהינו שהכהנים הקדושים נכנסו לדביר בית באמונה חזקה שהולכים לקיים מצות הבורא יתברך להדליק הגרות בחצרות קדשך, ועל ידי זה עשית עמהם גם ופלא להודות ולהלל לשמך הגדול, והבן:

רמזים ופרפראות

אוצר שיחות צדיקים

רבי משה לייב מסאסוב זיע"א

עד שתכלה רגל מן השוק – גם חנכה מורה לאדם להחזיק באמונת ההשגחה ולכלות רגלו מן השוק להרבות בסחורה

מצותה של נר חנכה עד שתכלה רגל מן השוק (שבת כא:). לכאורה קשה, לפי מה שמבאר בפוסקים שהוא ערף חצי שעה היה לחכמינו ז"ל לפרש בן בהדאי.

ושמעתיו בשם הרב הקדוש מורנו הרב משה לייב מסאסוב זיע"א, דחז"ל רמזו בזה ללמד לאדם מדת ההסתפקות, ממנו יראה ויחזק מוסר השכל לבלתי לכת אחרי הבורחים לרדף אחרי הפצע, כי הכל מאת השם יתברך, אחד המרבה בסחורה ואחד הממעיט.

הלא עניינו הראות בגם חנכה שלא היה אלא פך שמן להדליק יום אחד, ונעשה בו גם והדליקו ממנו שמנה ימים, הרי אנו רואין כי ברצון השם יתברך נשלח ברכה במעט ונעשה הרבה, ואם כן אפוא גם זה של חנכה ישכיל ויורה דעת לבני אדם כי לא כל המרבה בסחורה יעלה ויבא ויגיע על שלבי האשר, ועל ידי זה תכלה רגל מן השוק:

זאת חנכה

ישמח ישראל

רבי ירחמיאל ישראל יצחק מאלכסנדר זיע"א

'זאת חנכה' - כיום זה מתגלית הקדשה עד שאפשר להורות עליה באצבע

כיום השמיני שנמשח המזבח וכליו, היה נכר ונראה עצם תקף פעלת החיות דקדושה שהיה שורה על המזבח לעין כל, עד שכל אחד היה יכול להראות באצבעו, וזה 'זאת חנכת המזבח' (במדבר ז פד), 'שהיה בבחינת 'זאת', והוא כמו זה בלשון זכר. וזה הטעם שנקרא יום שמיני בחנכה 'זאת חנכה', לפי שביום האחרון הוא התגלות האורות מכל ימי חנכה כל כך, עד שיוכל להראות באצבע ההתגלות האור.

אך מי שאינו ראוי לזה, טחו עיניו מראות ואינו רואה כלל ההתגלות אף שהיא בבחינת 'זאת', וכמו שאמר דוד המלך עליו השלום (תהלים צב ו) איש בער לא ידע וקסיל לא יבין את 'זאת'. כי העקר ההתגלות הוא למלאכי מרום ולצדיקים גמורים.

וזה באור הפתוח (שם קיח כג) 'מאת ה' היתה זאת', אנו מאמינים באמונה שלמה שמאת ה' היתה ההתגלות, אבל נפלאה היא בעינינו, כי 'איש בער לא ידע וכו'', ואנו אף שאין אנו יודעים ומרגישים יפעת יקרת התגלות האורות הגדולות, עם כל זה אנחנו ששים

ושמחים בשמחת צדיקים וישרים שמאמינים אנחנו שהמה רואין את זאת, ושמחתם הוא שמחתנו.

וזה הפרוש 'זה היום עשה ה'' (שם פסוק כד), שמאמינים אנו שה' עשה היום בבחינת 'זה', ואף שאין אנו רואים עם כל זה 'נגילה ונשמחה בו' בשמחת הצדיקים. וזה הפרוש (שם מא יב) 'בזאת ידעתי כי חפצת בי כי לא יריע איבי עלי', הינו בזאת חנכה על ידי ההתגלות עצם תקף האורות הקדושות, 'ידעתי כי חפצת בי כי לא יריע איבי' הינו אז בימי חשמונאים 'עלי':

שארית מנחם

רבי מנחם מנדל מווישניא זיע"א

טעות הכריות הסבורים שזמני התשובה הם רק מר"ה עד חנכה

יש בני אדם שחושבין שזמן התשובה הוא רק מראש השנה עד אחר חנכה, אבל באמת טעות הוא בידם, כי תשובה מצות עשה שאין הזמן גרמא ובכל יום זמנה.

והנה אות ר' רומז לראש השנה, אלף על יום הפורים שלו אחד בהם ואין לו דמיון בכל הימים וכו' על שמונת ימי הקג ושמונת ימי חנכה, וזה שאמרו חכמינו ז"ל (חגיגה טו) שובו בנים שובכים 'חויץ מאחר' הינו לא רק בימים הקרומים באחר פנ"ל:

אוצרות גאוני הדורות

על ידי רוגזו של יוסף יכולים הצדיקים להנות מהעולם הזה

פרש רש"י ז"ל בקש יעקב לישב בשלחה קפץ עליו רוגזו של יוסף, צדיקים מבקשים לישב בשלחה, אמר הקב"ה לא יין

וישב יעקב בארץ מגורי אביו בארץ כנען (לו)

(א)

ציון במשפט תפדה

רבי ציון הכהן יהודתן מגרבה זצ"ל

בן דוד

רבי משה דוויק זצ"ל

על ידי הנחת החלומות ההאמתו ליעקב דבת
האחים

כתב רש"י ו"ל, 'ועל דבריו' על דבתם רצה
שהיה מביא לאביהם, עכ"ד ו"ל. שמעתי
ממו"ח הרב ו"ל, דמה קשר יש בחלומותיו
לדבריו דהינו דבתם רצה, פנ"ל.

ופרשו המפרשים ו"ל על פי מאמרם ו"ל
בברכות (נה:) וזה לשונם, האי מאן
דחמי חלמא, ליתי תלתא מרחמיה ולימא להו
חלמא טבא חזאי, עכ"ד ו"ל. ורצה לומר, דמי
שרואה חלום יספר אותו לאוהביו, כדי שיפותרו
לו החלום לטוב, ע"כ.

לכן ביוסף פשהה מספר לאביו דבה על
אחיו, וכשהיה אביו מוכיחם היו אומרים
לו שיוסף שונא אותם, והיה אביהם שותק,
באומרו שיכול להיות כן, אף כשרואה יוסף
את החלומות וכל פעם היה הולך אצלם ומספר
להם, אם כן מוכח מזה שהיה אוהב אותם
ומחזיקם לאוהבים, ולפיכך מספר להם חלומותיו
כדי שיפותרו לו אותם לטוב כמאמרם ו"ל,
אם כן חוזר אביהם להוכיחם על דבה הרעה,
שנתאמתו דברי יוסף הראשונים, שהרי הוא
אוהבם ומחזיקם לאוהבים ולפיכך הוא מגיד
להם חלומותיו, ולפי זה אתי שפיר דיוק הפתוב
על חלומותיו ועל דבריו, דהינו דבתם רצה כמו
שכתב רש"י, דזה תלוי בזה, עכ"ד.

אור עולם

רבי אהרן יהודה ליב מרגליות זצ"ל

כששמעו האחים חלומותיו של יוסף הבינו
שאינו מתחרט קודם שנתו על הוצאת דבתם

כתב רבי סעדיה גאון בהקדמת ספר האמונות,
פי לפעמים יהיו חלומות האדם לפי
ענין מזגו, ולפי הענין שהיה עליו נפשו בעת

לצדיקים מה שמתקן להם לעולם הבא אלא
שמבקשים לישב בשלוח בעולם הזה, עכ"ל.
ויש לדרקדק דוכי בשביל שמתקן להם לעולם
הבא אין זוכים לישב בשלוח בעולם
הזה, ולמה לא יזכו בשניהם. ועוד דאנו רואים
כמה צדיקים זוכים לב' שלחנות עולם הזה
ועולם הבא, ולמה לא יהיה יעקב אבינו ע"ה
פאחד מהם.

ונראה לפרש בהקדים מה שכתב יצרות דבש
ו"ל (ח"א דרוש ה), כי לעשו ולדכוותיה
נתן עולם הזה, וליעקב ולדכוותיה הצדיקים
עולם הבא וכו', ע"ש. עוד נקדים מה שכתב
הרב ברית יעקב ו"ל (דרוש ט"ז למעלת יציאת מצרים)
משם המפרשים ו"ל, דאף על גב דיעקב ועשו
חלקו העולמות, ויעקב נטל עולם הבא ועשו
עולם הזה, אפילו הכי ישראל נהנים מן העולם
הזה יצן כי גזרת בין הבתרים היתה על יעקב
ועשו, וישראל לבדם פרעו אותו, וקיימא לן
כרב (ב"ב קז.) דאחין שחלקו וקא בעל חוב של
אביהם וטרף מאח אחד, חוזר אותו האח
וגובה מאחיו, לכך נתן לנו ירושת עשו להנות
מחלקו וכו' עכ"ל, ע"ש.

ואם כן זה שאמר 'לא דיין לצדיקים מה
שמתקן להם לעולם הבא', דכבר חלקו
העולמות יעקב ועשו, ויעקב וסיעתו הצדיקים
נטלו עולם הבא, ועשו ודכוותיה הרשעים
נטלו עולם הזה, ואין להם לצדיקים לישב
בשלוח ולהנות מהעולם הזה, על כן קפץ
עליו רוגזו של יוסף ששל ידיו כן נתגלגל
הדבר וירדו ישראל למצרים, ופרעו הם לבדם
השטר חוב של גזרת בין הבתרים, ובכך כוללים
ישראל הצדיקים משם ואילך להנות גם מהעולם
הזה וכאמור.

יוסף עוד שנא אתו על חלמתו ועל דבריו

וַיֹּאמֶר יִשְׂרָאֵל אֵל יוֹסֵף הֲלוֹא אָחִיךָ רַעִים בְּשָׂכְמָם לָכֵן וְאַשְׁלַחְךָ אֵלֵיהֶם וַיֹּאמֶר לוֹ הֲנִנִי (לו יג)

בְּרַךְ יִצְחָק

רבי יצחק ברכה זצ"ל

יוסף הפך את הדין של כבוד אב לדין של מורא אב

בְּמִדְרָשׁ (ב"ר פד, יג) 'רבי תנחומא בשם רבי ברכיה אמר, נהג בו כבוד כמורא האב על הדין 'וַיֹּאמֶר לוֹ הֲנִנִי'. אמר רבי חמא בן חנינא מדבכרים הללו הנה יצקב נזפר ומעיו מתחתתכים, יודע היית שאחיד שונאים אותך והיית אומר לי "הנני".'

ויש להבין מהו שאמר 'נהג בו כבוד כמורא', הרי כבוד ומורא הם שני דברים נפרדים, והיה לומר אחד מהם. עוד יש להבין מדוע רק כשנזכר יצקב שאמר לו יוסף "הנני", היו מעיו מתחתתכים.

ויש להקדים את דברי הגמרא בקדושין (לא): 'איזהו מורא, ואיזהו כבוד, מורא, לא עומד במקומו, ולא יושב במקומו, ולא סותר את דבריו, ולא מקריעו. כבוד, מאכיל ומשקה, מלביש ומכסה, מכניס ומוציא'.

עוד יש להקדים את תשובת מהרשד"ם (ח"מ ס"י תלה) על ראובן שהשפיר את בנו לשמעון לשרתו והתנה עמו שלא ישלחו לחוץ לעיר בשום שרות, ולאחר זמן הצרף שמעון ושלח את בן ראובן מחוץ לעיר, ונהרג אותו הדין בדרך ואביו טוען על שמעון טענת דמו וממונו, ולזון את אלמנתו, כיון שנהרג בשליחותו כנגד התנאי שהתנה עמו. ופסק מהרשד"ם שהוא פטור ממה נפשך, שאם היה הדרך מסכנת בליסטים והשליח ידע זאת והלך, אם כן המשלח פטור שלא היה לשליח ללכת, כי שמעון לא היה יכול להכריחו ללכת, והוא זה שספן את עצמו. ואם הוא לא ידע שהדרך מסכנת אם כן שמעון אנוס ופטור.

שנשתמע בשנה. ולכן כל ימיו של דוד ראה חלום טוב, שהיה בצער תמיד על משכבו בלילות על חטאיו, כאמור (תהילים ו ז) 'בדמעתו ערשי אמסה, וכן יקרה לכל הצדיקים [וכו'].

ובדרך הלצה יש לומר, אחי יוסף חשבו טוב על יוסף שאף שנהג ביום מעשה נעוה להתפכד בקלון אחיו ולהביא דבתם אל אביהם, אולי בתנומות עלי משפכ מתחרט ומצטער, אף בעבור שראו כי חלומותיו הם טובים עליו, הבינו שלא ינוס ויישן מתוך פשפוש מעשים, לכן יוסיפו עוד שנה אותו על 'חלומותיו' דייקא, ומכח זה ועל דבריו שדבר עליהם. (עמ' כג):

וַיֹּאמֶר לוֹ לָךְ נָא רָאָה אֶת שְׁלוֹם אָחִיךָ וְאֵת שְׁלוֹם הַצֹּאֵן וְהִשְׁכַּנִּי דָבָר (לו יד)

בְּגַדֵי אֶהְרֶץ

רבי אהרן פרץ זצ"ל

מענה על רעה וצרה בדרך המיזה

שמעתי מרבי יצחק שטבון נוחו עדין שיש לדקדק ו'השיבני דברים' היה לו לומר, שהרי אמר לו 'לך נא ראה את שלום אחיך ואת שלום הצאן תרתי, ולכל הפחות היה לו לומר ו'השיבני סתם'.

ופרש על פי מה שאמרו בפרק קמא דפסחים (ד), אמר ליה אבא קים, אמר לו אמא קימת. אמא קימת, אמר לו אבא קים, עיי"ש. הרי שלא רצה להוציא דבר מגנה מפיו, ולא אמר לו בפרוש אלא מפלגא.

וזה שאמר לו אבינו יצקב ליוסף ללמדו דרך ארץ והשיבני דבר אחד וממנו נקח לתשובת שאלה השנית, כי אם תאמר לי שהצאן בשלום משם אני מבין שאין אחיד בשלום, וכן ההפך.

ויש להקבין, פיצד על ידי מכירת יוסף נזפר יעקב באסור של לקיחת שתי אחיות.

ונראה לבאר בהקדים מה שאמרו במדרש (במ"ד ג, ו) על הפסוק "אלהים מושיב

יחידים ביה"ה" (תהלים סח, ז), מי שהוא נושא אשה הגונה לו, הקב"ה עושה אותן בתים,

ואין יחיד אלא לשון גדלה, כמו שנאמר "כמעט שכב אחד העם" (בראשית כו, ט), ואומר

"ומי כעמך בישראל גוי אחד בארץ" (שמואל ב ז, כג), והוא מוציא מהם בנים בעלי תורה.

ומזה למד רבי יהודה רוזאניס בספרו 'פרשת דרכים' (דרוש א), שהמבטח לראות אם האשה

שלקח היא הוגנת לו, הם הבנים, שאם יגיעו להוראה והגונים הם, הוכחה שהיא הוגנת לו.

ועל פי זה מבאר, שכל עוד שהיה יוסף בן חורין היה ראוי להוראה, וזה היה

ההוכחה להתר של יעקב כשלקח שתי אחיות, אבל משנמכר יוסף לעבד הרי נפסל מהוראה,

כי הפסול להעיד פסול לדון כמבאר בטור (ח"מ ס"ז, ז), ועבד פסול לעדות, כמבאר בשלחן

ערוב (ח"מ ס"לד), וכיון שאין יוסף ראוי עוד להוראה, אין ליעקב הוכחה שלא עבר אסור

כשלקח שתי אחיות. ודבר זה תלוי ביוסף כי הוא היה הבן של רחל שהיא האשה השנייה,

ואם יוסף פסול לדון ולהורות ממילא מוכח שנשאה באסור, ולכן כשנמכר יוסף היה בוכה

ומתאבל שמא נתחבתי על האסור שנשאתי שתי אחיות. (באדיבות 'מכון חכמי ספרד' נתיבות)

בני יצחק

רבי יצחק חנן זצ"ל

האם יצחק ידע שיוסף חי

במדרש (ב"ר פד, כא) מובא 'זה יצחק, רבי לוי ורבי סימון אמרו אצלו היה

בוכה וכיון שניצא מאצלו היה הולך ורוחץ וסך ואוכל ושותה, ולמה לא גלה לו, אמר

והביא מהרשד"ם את תשובת מהר"ם (הובא במדרכי ב"מ פ"ז רמז שסז) על אב ששלח

את בנו בשליחותו ונשבה, שהאב חייב לפדותו שפיון שהלך בשליחותו הרי השאיל לו את

גופו ונעשה עליו כשואל שחייב באונסים. והמהרשד"ם מחלק שדוקא את האב יש לחייב

כיון שהבן חייב לקיים את דבריו, הרי זה כאלו שהקריח את הבן לעשות.

ומעתה יש לבאר את דברי המדרש, שהנה יוסף הצטווה על ידי אביו ללכת

לאחיו, אולם יכול היה לסרב, שאף שמדיני מורא אב אסור לבן לסתור את דברי אביו,

כאן שיש ספנה בהליכתו ויכול היה לסרב. אבל יוסף רצה לכבד את אביו, ונהג בו כבוד

כמורא, הינו שמכבודו לאביו נהג את דיני מורא שאין הבן יכול לסתור את דבריו, ואם

היה שולח אותו אדם אחר, לא היה חייב, אף כיון שאביו יעקב שלחו, אביו חייב, וכמו

שכתב מהרשד"ם. ולכן כשנזכר יעקב שיוסף אמר "הגנני" אף שידע יוסף שיש בזה ספנה,

היו מעיו מתחתיים, לפי שחייב בדמו על פי הדין. (באדיבות 'מכון חכמי ספרד' נתיבות)

ויקמו כל בניו וכל בנתיו לנחמו וימאן להתנחם

וגו' ויבך אתו אביו (לז לה)

שם עולם

רבי דניאל טיינגי זצ"ל

מיוסף היה ליעקב סימן להתר או לאסור של

נשיאת שתי אחיות

מוכא בתנא דבי אליהו רבא (פ"ג), כיון שבא יעקב מבית לכן ונמכר יוסף, היה

בוכה ומתאבל עליו עשרים ושתים שנה, שנאמר "ויקמו כל בניו וכל בנתיו לנחמו וגו' ויבך

אתו אביו", וכי על יוסף היה בוכה, אלא אמר שמא נתחבתי על שנשאתי שתי אחיות.

ויאמר יהודה הוציאונה ותשרף (לח כד)

חמדת ישראל

רבי ישראל יהודה קארפונקעל זצ"ל

הוכחת תמר שיש לה דין ישראל ולא מגיע לה שרפה

עין ברש"י, שהביא הטעם למה דנו אותה בשרפה, מחמת שהיתה בתו של שם. ואולי יש לומר טעם אחר, דידוע דהוכוח בין השבטים ויוסף היה אם קדם מתן תורה דין ישראל להם או דין בני נח, ועצן בפרשת דרכים (דרוש א) שכתב, דיוסף היה סבור דדין בני נח להם לחמרא, על פן לא היה רשאי לאכל אבר מן החי, דבבני נח במיתה תליא, אבל השבטים סברו דדין ישראל להם לגמרי, עין שם. וידוע דעת הרמב"ם (מלכים פ"ט ה"ז) דבבני נח שגם הם מצוים על העריות דהוא אחד משבע מצוות, דקדושין שלהם הוא הביאה, ואצלם אין מיתת הבעל מתיר וממילא לעולם דין אשת איש להם, על פן דנוה בשרפה כדין אשת איש. אבל תמר אמרה (פסוק כה) 'לאיש אשר אלה לו', דהינו יהודה, דהוא אחד משבטי יה, דהם סברו דדין ישראל להם, על פן מיתת הבעל מתיר ודין פנויה לה, ואין לה דין שרפה, ועל זה 'צדקה ממני', דשיטתו דדין ישראל להם, על פן צדקה.

כי אם זכרתני אתך כאשר יטיב לך ועשית נא עמדי חסד ורחמנותי אל פרעה והוצאתני מן

הכית הזה (מ יד)

בגין שלמה

רבי שלמה בר' ישראל משה הכהן מוילנא זצ"ל

ראה שר המשקים בחלומו שיסחט ענבים לפרעה כדי שיצטרף ליוסף לפתרון חלומו

הנה לכאורה תבות אלו 'כי אם זכרתני' אין להם באור וגם נראה מיותר, פי היה די

הקב"ה לא גלה לו ואני מגלה לו, אמר רבי סימון על שם כל שמתאבלים עליו מתאבלים עמו.

ויש להבין שלכאורה היה למדרש לומר 'וכיון שיצא מאצלו פסק מלכות', ולשם מה הוסיף ואמר ש'היה הולך ורוחץ וסך ואוכל ושותה'. ועוד, שמתחלה נראה שרבי לוי ורבי סימון לא נחלקו, ואלו בסוף דברי המדרש נראה שרבי סימון חולק, ואם כן במה נחלקו.

ויש להקדים את דברי הגמרא במועד קטן (כ) 'ש'לדעת חכמים' כל שמתאבל עליו מתאבל עמו. פרוש, שכל מי שקרוב לאבל וראוי להתאבל עליו, צריך שיתאבל עמו. והטור (יו"ד סי' שעד) הביא את דעת הרמב"ן שהיא אבלות גמורה ונוהגים בה את כל דיני האבלות, וכתב הרמב"ן שזה שלא פמנהג העולם שנוהגים אבלות רק בפני האבל, אבל כשיצא לשוק לא נוהג כלל.

ונראה, שפזה נחלקו רבי לוי ורבי סימון, שרבי לוי סבר שהלכה כדברי הרמב"ן, ורבי סימון סבר שהלכה כמנהג העולם.

ועתה תבאר פנות המדרש באומרו שהיה רוחץ וסך, שבא להשמיענו שיצחק לא נהג כדניי אבלות שלא בפני האבל. ועל פן הוקשה לרבי לוי, שמאחר שהלכה כדעת הרמב"ן, היה ליצחק לנהג אבלות גמורה גם שלא בפני יעקב, ומזה הכריח רבי לוי שיצחק ידע שיוסף חי, ומעפתה קשה למה לא גלה זאת ליעקב? ותרץ שפינן שה' לא גלה לו, לכן גם אני לא יגלה לו. אמנם רבי סימון שסבר שהלכה כמנהג העולם, לא הוקשה לו כלל ממה שיצחק רחץ וסך, שהרי פן הדין נותן שיש לנהג אבלות רק בפני האבל, ולכן לא הוקשה לו למה יצחק לא גלה ליעקב שיוסף חי, פי כלל אין הכרח שיצחק ידע שיוסף חי. (באדיבות 'מכון חכמי ספרד' נתיבות)

הענבים אין זה רק כדי שיצטער מזה ויצטרך לפתור חלומו על ידי יוסף, ועל ידי זה יגיע לו מזה תועלת שיזכר אותו לטובה כאשר ייטיב לו. וזה שאמר לו יוסף כי אם זכרתי אתך, כלומר דנה שראה סחיטת הענבים אינו כי אם שיזכר אותו לטובה, ולכן בקש ממנו שיקים לו ואמר לו ועשית נא עמדי חסד והזכרתי אל פרעה כאשר רמזו לך בחלום. ובהנה ניחא מה שכתוב בקרא ב' זכירות, כי אם זכרתי והזכרתי אל פרעה, והינו דהזכרה ראשונה אינה בקשה רק נתינת טעם על החלום, והזכרה שנייה הוא בקשה ממש שבקש יוסף ממנו שיזכרו לטובה. כן שמעתי מפי מר אבא ז"ל ושי" משיב דברים נכוחים.

שנות ימין

רבי מיכאל יעקב יטראל זצ"ל

עמידת יוסף בנסיון בארץ מצרים אף שהיא מקום משכן הסטרא אחרא

איכא למידק אומרו 'וגם פה' שהם דברים מיתרים, דגם אם הנה אומר ולא עשיתי מאומה' הנה מוכן הענין על ארץ מצרים. ואפשר שבא לרמוז דבר ה'דוע, דארצות חנוך לארץ ובפרט ארץ מצרים ארץ לא מטהרה, מקום מושב הסטרא אחרא, והעם היושב בהן הם עלולים לחטא, לא כן ארץ ישראל מקום מושב השכינה שבנקל יכולים לעמוד נגד היצר הרע. **והשתא** זה שאמר כי נגב נבתי מארץ העברים ארץ הקדושה מקום השכינה, ואם תאמר דכיון שבאתי פה ארץ מצרים מקום הסטרא אחרא בנדאי שחטאתי עם אדונתי, ולזה קאמר וגם פה לא עשיתי מאומה, פי הגם שבאתי פה אל המקום הנה עמדתי נגד יצרי הרע ולא עשיתי מאומה.

שיכתב ו'עשית נא עמדי חסד ותזכור אותי אל פרעה והוצאתני' וגו'. ועוד יש לזקק כמה שכתוב בפסוק הקודם לזה 'בעוד שלוש שנים ימים וגו' והשיבך על כנף ונתת כוס פרעה בידו כמשפט הראשון אשר היית משקהו, ולכאורה תבות 'כמשפט הראשון' מיתר, וכיון דפטר לו ואמר ונתת כוס פרעה בידו ממילא מוכן דיהיה שר המשקים כמו שהיה בתחלה. ועוד יש להעיר דעל מה היו פניו של שר המשקים זועפים, הרי מחלמו גם כן מוכן שיפאר שר המשקים דראה בחלום דכוס פרעה בידו ואקח את הענבים ואשחט אותם אל כוס פרעה ואתן את הכוס על כף פרעה [וכו.]. **ונראה** ללשב הכל בחדא מחתא בעז"ה, דהנה ידוע דשר הממנה להשקות ולתן היין על השלחן לפני המלך אינו סוחט את הענבים בעצמו, דעל זה יש ממנה אחר שסוחט את הענבים להוציא מהן היין והוא נותן את היין לשר המשקים והוא שרות פחותה מאד, וגם אין דרך לסחט את הענבים לפני המלך, כי יהיה קץ בשתייתו כאשר יראה פי יסחט בידו בידוע. **ולכן** כאשר ראה שר המשקים בחלום שסחט את הענבים בפני פרעה הנה זעף וירא מאד פן יורידו אותו מגדלתו ומשררותו ולהחליף לשרות הפחותה, והינו שיהיה הוא הסוחט את הענבים. ואכן לפי שראה בחלום גם כן שתתן את הכוס על כף פרעה, שהם שני דברים הסותרים זה את זה, דמי שסוחט את הענבים אינו נותן את הכוס ליד המלך, ומי שנותן את הכוס ליד המלך אינו סוחט את הענבים, והבין דיש בחלום דברים בטלים, אף דלא ידע איזה דברים הם בטלים ואיזה הם אמת, והנה כפוסט על שתי הסעיפים. **ולזה** השיב לו יוסף דאינו צריך להצטער כלל, דנה פתרונו דבעוד שלשה ימים יתן כוס פרעה בידו כמשפט הראשון, והינו שלא יסחט את הענבים כלל, ומה שחלם לו שסחט את

מנושאי הפרשה

טעם אכילת האחים לאחר השלכת יוסף לבור

ספורנו

רבי עובדיה ספורנו זצ"ל

בטחון השבטים בצדקת מעשיהם

וַיֵּשְׁבוּ לֶאֱכֹל לֶחֶם (לו כה). שלא הִיָּה כָּל זֶה בְּעֵינֵיהֶם תַּקְלָה אוּ מַכְשׁוֹל שִׁמְנָעַם מִלְקַבֵּעַ סְעוּדָתָם, כְּמוֹ שֶׁהָיָה רְאוּי לְצַדִּיקִים כְּמוֹתָם בְּשֹׂאֲרֵצָה תַּקְלָה עַל יָדָם, כְּמוֹ שֶׁעָשׂוּ יִשְׂרָאֵל אַחַר שֶׁהֲרִגוּ אֶת שִׁבְט בְּנֵימִין, כְּאוֹמְרוֹ (שופטים כא ב-ג) 'וַיֵּשְׁבוּ עַד הָעָרֶב לִפְנֵי הָאֱלֹהִים וַיִּשְׂאוּ קוֹלָם וַיִּכְפּוּ בְּכִי גָדוֹל וַיֹּאמְרוּ לְמָה ה' אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל הִיִּתְהָה זֹאת בְּיִשְׂרָאֵל' כו', וְכֵן דְּרַגְוֵשׁ בְּשֶׁהַשְּׁלִיף אֶת דְּנִיָּאל בְּגוֹב אַרְיֹת, דְּקָתִיב (דניאל ו י) 'וַיִּבֶט טוֹת וַדְּחֹן לֹא הִנְעַל קְדָמוֹהִי', וְזֶה קָרָה לָהֶם מִפְּנֵי שֶׁחָשְׁבוּ אֶת יוֹסֵף לְרוֹדֵף שֶׁפָּל הַקּוֹדֵם לְהוֹרְגוֹ וְזֶה בְּשֹׂאֵין דְּרָף לְהַצִּיל שֶׁהֲרִדָּף בְּזוּלַת זֶה.

תורת משה

רבי משה אלשיך זצ"ל

אכילת האחים לשכך כעסם וימנעו מהריגת יוסף

והנה שבתם לאכול לחם אחר השליף אותו הבורה הלא כמו זר נחשב, אנשים צדיקים פהם ישבו לאכול לחם ולהטיב לפם אחר עשותם רעה. אף אחשבה זאת עשו, למען שפך אש חמתם אוילי יוכלו הועיל, הואיל יערוץ חרון אפם מהם וירחמוהו, וכן היה, כי על ידי כן שב אשם מהם ויגלו ממנו, וישמעו לקול יהודה לבלתי המיתו פעולה על רוחם.

אין שמואל

רבי שמואל די אבילה זצ"ל

אכילת סעודת הכראה

אפשר לומר דרף הלצה, והוא פשהשליכו אַת יוסף לבור מלא נחשים ועקרבים אמרו בדעתם שודאי בהגיעו אליהם יש מות וצער, וכמו שאמרו מעידין עליו שמת, ויבדאי שמת הוא, ועכשו הם אכלים, וישבו לאכל לחם דהינו ההכרעה שהיא סעודה ראשונה שעושים לאכל, והיו אומרו 'וישבו לאכל לחם' דהינו שקבלו אכלות על יוסף והיו אוכלים סעודה ראשונה. (דרוש טו)

אגרא דכלה

רבי צבי אלימלך שפירא מדינוב זצ"ל

ישבו האחים לאכול לחם כדי לבחן האם החלטתם להרוג את יוסף נובעת מפאת רעבונם

הנה לזר יחשב לצדיקים עמודי עולם כמוהם [וכו'], לו יהיה כדבריהם אף יערב להם לאכול בעת אשר הבן קיר מתמרמר וצועק ובוכה מתוך הבור, ואפילו הרוגי בית דין שהבית דין המיתוהו בדין תורה נצטוו שלא לאכול על הדם.

ונראה לי דהפתיב מספר פה רוב צדקתם, להיות דהם בעצמם תמהו על הדבר אף יש להם אבירות לב עליו כל פה ולא נתפעלו מצעקתו ותחנוניו, ואינם חוששים לצרת אביהם, והכל כמישור לפניהם, ויחשבו דלמא הם בכעס מחמת הרעבון, פנודע הדבר כשהאדם רעב הוא בכעס, וכשמסעד לבו, לבו שמח ומרחם ביותר ואינו מתאכזר כל פה, כמה דאת אמר (ירמיה מד יז) 'ונשבע לחם ונהיה טובים', וכמה דאת אמר (רות ג ט) 'ויאכל בעז וישת וייטב לבו', וכן קבלנו ממך הקדוש

על הדם, פי זה הוא מין נחש ואסור לעשות זאת, עין שם בספר חסידים.

ואפשר לומר דבזה היו מתופחין בני יעקב, מתחלה אמרו 'לכו ונהרגנו' ואחר כך ונשליכוהו באתר הבורות, (וימה שהצרכו השליכתו לבור אחר הורגם אותו, הוא פי כדי שלא יהיה שקר מה שביאמרו לאביהם 'תיה רעה אכלתהו', כי הפרוש הוא שחיה אכלה בשרו אחר מותו). ואחר כך רצה ראובן להצילו מידם, ועשה עצה ואמר להם, הלא אם אתם תהרגו אותו פן ימצא אבינו את גופו בבור וינסה מי הרגו על ידי נסיון הנ"ל מספר חסידים, יען יהיה לו חשד עלינו בשונאינו אותו, ויתודע לו שאתם הרגתם אותו, על פן עצתי הוא, ידינו אל תהי בו, רק השליכו אותו אל הבור, והנחשים יהרגו אותו ולא אתם, ולא יוכל שוב אבינו להתודע, כי באמת אנחנו לא שפכנו את דמו רק הנחשים, וכן עשו והשליכו אותו הבורה, ואמר הכתוב 'הבור רק אין בו מים' אבל נחשים יש בו, וחסבו שהנחשים בודאי יהרגו אותו.

ואחר כך נתישבו וחסשו עוד שמכל מקום יש ביכלת לאביהם להתודע על ידי סימן הנ"ל, הגם שלא הרגו אותו הם בידם ממש, אבל פיון שהם השליכו אותו לבור שיש בו נחשים ועקרבים, והדין הוא אם דחפו לבור ואינו יכול לעלות ומת שם חזב המפילו פיון שלא היה יכול לעלות, ולכן פיון שפן, הרי יש להם דין רוצח כאלו הם הרגו אותו, ושוב יכול אביהם להתודע על ידי סימן הנ"ל, לכן עשו עצה בנפשם לעשות התקנה הנ"ל של הספר חסידים לאכול לחם חרבה תכף אחר המעשה, ואז בטל הסימן הנ"ל, וזה שאמר הכתוב תכף אחר 'והשליכו אותו', לכן 'וישבו לאכל לחם', מחשש שלא יתודע לאביהם פנ"ל.

מהרמ"מ ז"ל מנוחתו כבוד ברימנאב שבבוא האדם מהדרך יראה שלא לבוא לביתו ברעבונו, בכדי שלא יחפס על אנשי ביתו, כל זה גם הם חשבו למשפט דלמא אכזריותם וכעסם הוא מחמת שאינם בטוב לב מחמת הרעבון, על פן 'וישבו לאכל לחם' לנסיון דילמא אחר שייטיבו לבם תשכף כעסם מעליו.

באר מים חיים

רבי חיים ב"ר שלמה מצ'דנוביץ זצ"ל

כשהיה בדעת האחים להרוג את יוסף היו אסורים לאכול

וישבו לאכל לחם. מודיע הכתוב זאת לומר, כי דוקא אחר שנגמר בדיעתם שלא להורגו בידיהם ישבו לאכול לחם, אבל כשהיה בדיעתם לדון אותו בהריגת נפש לא היו יושבין לאכול כל היום, כדברי רבי עקיבא (סנהדרין 30) מנין לסנהדרין שהרגו את הנפש שאין טועמין כל אותו היום פלו, תלמוד לומר 'לא תאכלו על הדם'.

אמרי יהודה

רבי אברהם זרח אריה יהודה ליבוש היילפרין מב'רעזאן זצ"ל

אכילה לאחר הריגה מונעת גלוי של הרוצח

לכאורה מה משמענו פאן הכתוב שישבו לאכול לחם תכף אחר שהשליכו אותו הבורה. ואפשר לומר דאיתא בספר חסידים (סי' אלף קמג), 'לא תאכלו על הדם' כו' (ויקרא יט כו), כשבא הרוצח אל הנרצח אז יוצא ממנו דם, הינו מהנרצח, מפני שרוצה הנרצח שיפירו שזה הוא הרוצח לנקם ממנו נקם, אולם יש סגולה לזה להרוצח, שתכף ומיד אחר רצחו יאכל פת חרבה, ואז שוב לא יועיל הסימן ולא יצא דם מהנרצח, וזה 'לא תאכלו

מעשי צדיקים

וַיבֹּא יוֹסֵף אֶת דְּבַתָּם רָעָה אֶל אָבִיהֶם (לז ב)

באחת מן סיעותיו, ישבה סמוך להרה"ק רבי יעקב יהודה טננבוים מנאדרזין זיע"א בקרוו הרקבת קבוצת אברכים שלא הכירוהו, ונהלה שיח של תורה בקול רעש גדול שהתגלגל בכל רחבי הרקבת הגדולה, זה אומר כך, ורעהו טועו אחרת.

פנה הרבי לאותם אברכים ואמר, "נאמר אצל יוסף הצדיק, ויבא יוסף את דבתם רעה אל אביהם, צריך להבין, הכי יעלה על הדעת כי חלילה דבר יוסף הצדיק לשון הרע על אחיו הקדושים.

אלא יוסף עבד את ה' ברום המעלות, ואביו ראה זאת ותמיד הוכיח את אחיו באמרו, "ראו את ההבדל ביניכם ובין יוסף". זהו שאמרה התורה 'ויבא יוסף', על ידי שעבד את בוראו לעין כל והכל ראו תקף עבודתו, הביא את דבת אחיו.

אך לפי זה קשה הדבר, מה חטא יוסף הצדיק במעשיו אלו, עד כדי שהתורה העידה וכתבה עליו שהביא דבתם רעה, אלא מכאן עלינו ללמוד, שצריכים להתנהג בהצנע לכת, אפלו מאביו. (בישישים חנמה)

לחפר באר מים לצרכי החצר. הפועלים הזמנו והחלו במלאכתם, אך הם נאלצו לחפור בעמק רב כדי להגיע למים חיים.

משסימו את החפירה ואף גמרו לבנות את הגדר שמסביב לבאר והחדר שמעליה, השתלשל אחד העובדים לתחתית הבאר, לבצע בדיקה אחרונה על תקינותה של החפירה.

תוך כדי השתלשלותו, נעתק לפתע חלק מהתקרה שנבנתה זה עתה מעל פתח הבאר, ונפלה הישר על ראשו של האיש. כשחלצוהו ממעמקי הבור במאמצים לא מעטים, הוא היה ללא רוח חיים.

החלה התרוצצות בקרב הפועלים ובני הבית, שלא ידעו לשית עצה בנפשם. השמועה הגיעה לאזני רבי מרדכי שרגא פייבוש, ונגעה ללבו.

עמד הרבי והתבטא בפה קדשו, "היתכן שכאשר עוסקים במצוה פה גדולה, לספק מים חיים לאנשים ג'ראים לצורך קיום רצון הבורא, יקרה אסון פה מחריד", כאן עצר הרבי מדבריו, כדרכו בקדש שתק מעט, אחר ראו בת שחוק קלה על שפתותיו, והאיש קם לתחייה. (אמרו צדיק)

וַיְהִי ה' אֶת יוֹסֵף וַיְהִי אִישׁ מְצַלִּיחַ (לט ב)

מפרסם הדבר, כי רבה של ירושלים רבי יוסף חיים זוננפלד זצ"ל, נוהג היה

וימשכו ויעלו את יוסף מן הבור (לז כח)

בחצר הקדש של הרה"ק רבי מרדכי שרגא פייבוש מהוסיאטין זיע"א, התעורר צורך

אֲשֶׁר אָסִיחַ הַמֶּלֶךְ אֶסוּרִים וַיְהִי שֵׁם בְּבֵית הַסֵּהר
(לט ב)

מִשְׁמַד כֵּן בְּלִיעַל, עֵמֵד וְהַעֲלִיל בְּבֵית
הַמִּשְׁפֵּט כִּנְגַד הַרַה"ק **רַבִּי נַחום**
מִטְשִׁיעֵרְנוּבִיל זִיע"א שְׁכַכְיָכוֹל עֵבֵר עַל
חֲשֵׁי הַמְדִינָה, עַד אֲשֶׁר הוֹשִׁיבוּהוּ בְּבֵית
הָאֶסוּרִים בְּזִיטוּמִיר.

מִשְׁנַתְרֹדֵעַ הַדְּבָר, הָיוּ הַרַה"ק **רַבִּי זָאב וואָלף**
מִזְטוּמִיר זִיע"א בְּעַל הָאוֹר הַמְאִיר
וְהַרַה"ק **רַבִּי שְׁלֹמֹה מִקְאָרְלִין** זִיע"א הִי"ד
מִשְׁתַּדְלִים לְהַקֵּל מַעֲלִיו מֵאֶסְרוֹ וּלְהוֹצִיאוֹ
לְשַׁחְרוּר, שֶׁחַד מְרָבָה פָּרוּז אֶצֶל כָּל הַנוֹגְעִים
בְּדָבָר, אֲף לְלֹא הוֹעִיל, יַד הַמִּשְׁמַד הַמְסוּר
גְּבֵרָה, וְאֶדְרָבָה, מַעַת לַעַת הַחֲמָרוֹ תִּנְאִי
שִׁיכְתוֹ בַּמֶּאֶסֶר.

בַּהֲשִׁתְדָּלוֹתָם, פָּעֲלוּ שְׁבַעַת הַצָּרָף תִּנְתָּן
לְרַבִּי נַחום הַרְשׁוֹת לְצֵאת
מִבֵּית הַמֶּאֶסֶר לְזִמּוֹן קֶצֶר, וַיֵּאָדוּתוֹ לָהֶם לְזֵאת
בְּתִנְאִי אֶחָד, שְׁבַזְמָן הַזֶּה יֵשֵׁב אָדָם אַחֵר
בְּמִקוּמוֹ, אִזּ בְּטוּחִים הֵם שִׁיחִזֵּר רַבִּי נַחום
לְבֵית הַכְּלָא.

אוּלָם גַּם בָּזָה לֹא הִתְרַצוּ הַשְּׁלִטוֹנוֹת, אֶלָּא
אִם כֵּן יֵשֵׁב אָדָם חָשׁוּב בְּמִקוּמוֹ,
נִעְנָה לְזֵאת רַבִּי זָאב, וְכֵן הָיָה, בְּכָל עַת
בְּהַ הוֹצֵרָף רַבִּי נַחום לְהִיּוֹת חוּץ מִמֶּאֶסְרוֹ,
הָיָה רַבִּי זָאב יוֹשֵׁב בְּמִקוּמוֹ בַּמֶּאֶסֶר. פַּעַם
אֲף אָמַר לְרַבִּי נַחום בְּדֶרֶךְ הַלְצָה, "אַתָּם
יוֹשְׁבִים עֲבוּר מִשְׁמַד, וְאֲנִי יוֹשֵׁב עֲבוּר
רַבִּי נַחום".

מִשְׁעֵבֵר זִמּוֹן וְהַשְׁתְּדָּלוּת לֹא נִשְׂאוּ פְרִי,
הַעֲמִיקוּ רַבִּי זָאב וְהַרַה"ק מִקְאָרְלִין
עֲצָה בְּדָבָר, עַד שֶׁהִבִּינוּ בְרוּחַ קֹדֶשׁם כִּי
מַעֲשֵׂה יְדֵי רַבִּי נַחום כָּאן, אֲשֶׁר גָּמַר בְּדַעַתוֹ
לְמַסֵּר נַפְשׁוֹ עַל קֹדֶשֶׁת ה', לְכֵן לֹא תוֹעִיל
עֲצָה וְתַחֲבֹלָה לְהַצִּילוֹ מִיַּד יָדָיִם.

לְסִים מְדֵי יוֹם בְּיוֹמוֹ אֶת כָּל סִפְר
הַתְּהַלִּים, וְהָיָה הַדְּבָר לְפֶלֶא, מִנִּין נִטֵּל
זִמּוֹן לְכָף, שֶׁכֵּן כְּפֹדֵעַ הָיָה אֶחָד מִמְּנֵהֵי
וְקַבְרָנִיטִי הַדּוֹר בְּתַקוּפָה קִשָּׁה וְגוֹרֵלִית לְשָׂה
פְּזוּרָה יִשְׂרָאֵל.

עַל שְׁכֵמוֹ הוֹטְלוּ תַפְקִידִים רַבִּים וְקוֹשִׁים, לְחַם
אֶת מִלְחָמַת ה' וְגַדְר הַפְּרָצוֹת בִּירוּשָׁלַיִם,
כָּל הַשְּׂאֵלוֹת וּבַעֲיּוֹת הַכֹּלֵל וְהַפְּרֵט הוֹבְאוּ
אֵלָיו, וְכֵן יֵשֵׁב עַל מְדִין לְפִסְק בְּשְׂאֵלוֹת
הַחֲמּוֹרוֹת שְׁבַתְרָה, הַזְּקוּקוֹת לְעִיוֹן מִמֶּשֶׁךְ
וְאַחֲרֵי כֵן.

בְּנוֹסָף, שֶׁמֶשׁ כִּמְנַהֵג הַכּוֹלָלוֹת מִכָּאן, וּמְנַהֵל
הַחֲבֵרָה קְדִישָׁא מִכָּאן, יוֹשֵׁב וְעוֹסֵק
בְּתוֹרָה שְׁעוֹת רַבּוֹת לְעֲצוּמוֹ, וּמוֹסֵר שְׁעוּרִים
בְּפָנָי רַבִּים, וְעַם כָּל זֶה הַצְּלִיחַ לְסִים אֶת
כָּל סִפְר הַתְּהַלִּים מְדֵי יוֹם.

לְשֵׂאלָה מִקְרָבוֹ הָרַב מִשָּׂה בְלוּי ז"ל
לְסַבַּת הַנְּהַגָה זוֹ, הַשִּׁיב כִּי נִשְׂא
אִשָּׁה לְאַחַר עֵבֵרוֹ אֶת שְׁנַת הָעֶשְׂרִים,
הוּא חוֹשֵׁשׁ מִהַדְּבָר, וְאִין לָף דְּבָר הַמְזַכֵּר
וְשׁוֹטֵף אֶת הַזְּהֻמָּה וְהַקְּלָפוֹת כְּמוֹ אֲמִירַת
תְּהַלִּים, אוּלָם כְּפִי הַנְּרָאָה הָיוּ לוֹ עוֹד
טְעָמִים בְּדָבָר.

אָבָן הָיָה רַבִּי יוֹסֵף חַיִּים אִישׁ מְצַלַּח
מְאֹד, בְּכָל אֲשֶׁר פָּנָה הַשְּׂכִיל וְהַצְּלִיחַ,
דְּבָרָיו קָלְעוּ לְמַטְרָה וּפְעֻלוֹתָיו זְכוּ לְסִיעֵתָא
דְּשְׂמַיָא וְהַצְּלִיחוּ בְּאַרְחַ קְבַע. מֵאוֹתָהּ
הַסָּבָה שָׁפַל מִהַלְכֵיו רְוּיִים הָיוּ בְּתַפְלָה
לְהַשִּׁי"ת אֲשֶׁר רְצוֹן יְרָאִיו יַעֲשֵׂה, נִעְנָה
מִהַרָּה מִן הַשְּׁמַיִם, נִמְצָא שְׁלֵא הַפְּסִיד
כְּלוּם מִהַזְּמַן שֶׁהִקְדִּישׁ לְאֲמִירַת הַתְּהַלִּים.

(ונכתב בספר)

וַיִּקְחָ אֲדֹנָי יוֹסֵף אֹתוֹ וַיִּתְּנֵהוּ אֶל בֵּית הַסֵּהר מִקוּם

עשוי להפתח כנגדו.

נבילה ר' גדליה ולא ידע מה לעשות, לבסוף קם ושם פעמיו אל רבו הרה"ק רבי מאיר מפרמישלאן זיע"א. הדבר היה ביום הששי ערב שבת, והוא הספיק לבא לפרמישלאן רק לפנות ערב, סמוך לקבלת שבת.

בליל שבת אחר התפלה, נותן היה רבי מאיר שלום לחסידים שלא הספיקו לקבל שלום מבעוד יום, בין הבאים נכנס ר' גדליה, וקבל שלום מהצדיק בלא להזכיר את צרתו.

בשבת קדש, נוהג היה רבי מאיר לעבר לפני התיבה, וגם לקרא בתורה. למחרת בשעת קריאת התורה, קרא רבי מאיר את ר' גדליה לעלות לתורה לעליה של 'ששי', העליה המכבדת.

הדבר היה בשבת פרשת וישב, ר' גדליה שמח בלבו על שהרבי מכבד אותו, אך שמחתו לא ארכה, כשקרא הצדיק את הפסוק 'ויקח אדני יוסף אתו ויתגהו אל בית הסהר מקום אשר אסירי המלך אסורים ויהי שם בבית הסהר', סים את הקריאה, על אף שנשארו לו עוד שלשה פסוקים, ורמז לר' גדליה שיברך את ברכת התורה.

ראה ר' גדליה רמז בדבר, שהצדיק מוציא את פסק דינו לשבת בבית האסורים, לכן לא רצה לברך כי סיום הקריאה הלא איננו כאן. משראה הרבי כי הוא שותק ואינו מברך, קרא הלאה וסים הפרשה עד 'שביעי', בפסוק המסים 'ואשר הוא עושה ד' מצליח'.

במוצאי שבת נכנס ר' גדליה אל הצדיק להזכיר את צרתו, אמר לו הרבי, "גדליה הוא פסח יותר ממאיר", אבל אמר נא לי גדליה

הלכו שניהם לבקרו בבית המאסר, והפצירו בו שישוב מדעה ומחשבה זו, בתוך הדברים אמר רבי זאב, שלדעתו לא יצא קדוש ה' מן שיאשימוהו וידינהו במיתה, אדרבה חלול ה' יהיה כאן, הכל יאמרו "הנה אמת נכון הדבר", צדק המשמד בעלילתו.

ענה להם רבי נחום, "ממחשבתי זאת לא ידע לא מלאך ולא שרף, אם אתם ברוח קדשכם עמדתם על כף, הנני מסכים לדבריכם ועוזב מחשבתי זאת". וכן היה, אחר שפעלו אצלו לשנות מחשבתו, לא עברו שלשה ימים והוציאוהו לחרות. (כתבי ר"י טו"ב)

ויקח אדני יוסף אתו ויתגהו אל בית הסהר מקום אשר אסירי המלך אסורים ויהי שם בבית הסהר (לט) (כ)

איש היה בעיר סקולא שבגליציה, ושמו ר' גדליה היילפרין, הוא היה מנוכדי העיר וראש הקהל, ומשלח ידו, בקבלות מהממשלה לספק צמחי טבק לבית חרשת לטבק, הממקם בכפר 'ויניקי'.

נוהג היה ר' גדליה לשחד את הפקיד בבית החרשת הממנה על קבלת צמחי הטבק, ובתוך השקים הרבים של הטבק שספק לבית החרשת, מניח היה מעט עפר ואבנים, על גביהם הניח הרבה טבק שלא יכירו את הזיוף בנקל, על ידי כך הרויח הון רב.

ויהי היום, שליח מיוחד הגיע לבית ר' גדליה מאת הפקיד הממנה, והודיעו כי מוינה הבירה נשלח פקיד בדרגה גבוהה במטרה לערוך בקרת בבית החרשת, בודאי ימצא המבקר כי חסר טבק רב מהכמות הרשומה בחשבונות הפנקסים, ומשפט פלילי חמור

לרכב על חמורו עטוף בטלית, שלא יכשל בראיית דברים טמאים, ממשיך בלכתו בדרך בלמודו ובכונותיו. כל עוברי דרך, יהודים כעֲרָלִים, יִדְעוּ וְהִפִּירוּ כִּי זֶה מְאִרֵי יְעִישׁ, הגוים שפגשו בו בדרך היו מהללים, "איזה יהודי קדוש".

באורו היום התעטף כרגיל בטליתו ועסק בעניניו, בעוד החמור מתקדם בדרך. בדרך חלף החמור סמוך למקום המקדש על הערבים, 'אלשיך עבד אל רחמן', שם התהלכו תמיד ערבים שבאו להשתטח על הקבר.

כרגיל בעת שהיו יוצאים ממקום האליל, יוצאים היו בשמחה ובמצב רוח מרומם, אולם אלה הערבים אחר שהשתטחו, יצאו וראו את הצדיק מעטף, אז תקפה אותם רעה ופחד.

תמיהו הערלים איש אל רעהו, שאלו האחד את חברו איך הוא מרגיש, והוא עונה לו, "מרגיש בכל רע". התחיל ופוח ביניהם, מפני מה כל פעם הם יוצאים מקבר האליל ברוח מרומם ושמחים, והיום ההפך.

ביניהם היתה ערביה ממשפחת עשירים ומלמדים, והיא אמרה להם, "אתם רואים, היהודי אשר עבר לפנינו, הוא עשה לנו את כל הרעה הזאת", אף הרב לא ידע מאומה ממה שקרה לערבים, והמשיך בדרך.

רצה המרשעת אחר חמורו של הרב, גערה בו ואמרה, "מה אתה עושה, מכסה את פניך ומכשף אותנו". לא נמקרה דעתה עד ששלחה ידה הטמאה, סטרה על לחיו, והלכה לדרך.

בעצמה, הכי אינך ראוי לענש זה, היאך מרשה לעצמו אדם שכמותך, איש אמיד ובעל פרנסה, לעשות פעולות פסולות אלו.

אלא מכיון שבדאי כבר נשבר לבך בקרבו, והנך מתחרט על מעשיך, אני מברך אותך שתושע מצרתך, ובלבד שתזהר מכאן להבא להמנע מלעשות מעשים מעין אלו.

כשבא ר' גדליה לביתו, הגיעה אליו הידיעה כי המבקר שנשלח במיוחד מוינה, חלה לפתע בהיותו בבית החרשת, ומחלתו אנושה.

הזדרזו ר' גדליה ושלח אחרי רופא ממחה מעיר גדולה, דבר שעלה לו בדמים מרבים, שמש בעצמו את החולה בכל משך ימי מחלתו, ולא נח ולא שקט יומם ולילה עד שקם ממשטו והבריא.

משראה הפקיד המבקר את מסירותו הגדולה של היהודי אליו, שטטש את הענין הקשוד, ושלח דין וחשבון לוינה, כי הוא מצא שבבית החרשת הכל מתנהל כראוי על הצד היותר טוב. (קונטרס זכרון מאיר)

והנני אבן אתם מן הסל מעל ראשי (מ יז)

מגדולי חכמי ומקבלי שרעב שבתימן, היה רבי יעיש קוריני זיע"א בעל מחמדי שמים, לפרנסתו עסק מעט במסחר. ומעת לעת כשהתאספה בצקלוגו סחורה כמו בתי שוקים של נשים מרקמים בשש ומשי, היה נוסע מפרו 'אל מעיצרה' לעבר עיר המדינה תעז, שם מכר את סחורתו.

כאחד מבני עליה המקבלים, לא בזבז רגע לחנם אפלו בדרכים, רגיל היה

מלוה מלכה

לא עשיתי לה מאומה, אולי משמים הענישהו".

נגשו אליה ואמרו, "מהרי ובקשי סליחה מהחכם, אם חטאת נגדו". היא רצה אחריו בוכה, תוך כדי שהצפורים עושים מלאכתם בנאמנות, מבצעים שליחותם בלי עצלות, והיא זועקת לצדיק, "סלח לי, רחם עלי, עוד מעט אמות".

אנשים נוספים גלוו אליה, וכלם בקשו שירחם עליה ויסיר את הגזרה. אמר להם, "אני לא עשיתי לה כלום, זה מן השמים, לא ממני. אם הענישו אותה, מה אני אעשה לה".

התנפלה הערביה על רגלי החמור, התודתה ואמרה, "אני אשמה, חטאתי תוך שרירות לב, השטן הטעה אותי. אשמתי גדולה והגעתי לצרה גדולה זאת. אני מתחננת, תרחם עלי. אם לא הענישתני, מחול לי, ותתפלל שיסורו הצפורים ויפסיקו להכות בי".

נדרכם של ישראל רחמנים בני רחמנים, רחם עליה ועשה לה 'התר', מיד ברחו הצפורים. אחר ההירה שמעתה לא תתגאה על הבריות, ולא תעשה דין לעצמה להכות באף אחד למגדול ועד קטן. האשה קבלה על עצמה כדברי הרב, ומאותו היום היתה נזהרת בכבוד היהודים יותר מבני עמה. (הקדמת מחמדי שמים)

הצדיק לא השיב מאומה, לא הרים הטלית מעל פניו, והמשיך בדרך ובכונותיו כאלו לא ארע מאומה. אך לפתע הופיעה משמים להקת צפורים גדולה, אשר התקרבה ביעף הישר לעבר המרשעת.

העופות עטו עליה מימין ומשמאל, כשהם סוטרים על פניה ועל ראשה ללא הרף, ככל שברחה וצעקה עליהם, הם רדפו אחריה והכו בה. היא החלה זועקת בקול ובחרדה, "הצילו, הצילו", מתחננת שיצילוה.

הערבים בני לויטה שאליהם לא קרבו בעלי הכנף, אכן נסו להצילה ולגרש את הצפורים מעליה, אך העופות רק השתוללו יותר, סוטרים על פניה שוב ושוב בחמת זעם, מכים ופוצעים בה עוד ועוד.

משנוכחו לראות כי לא עולה בידם לגרש את העופות, שאלו אולי עשתה רעה לאי מי, לא נתן להתעלם כי רואים בדבר אצבע אלקים, זה לא טבעי. אמרה להם, "גם אני רואה שזה ענש משמים, סטנתי בפני חכם היהודים, ואחר זאת באה עלי הצרה הזו".

משלא הרפו הצפורים, אף אחר שהודתה שזה בגלל שצערה את החכם, נגשו הערבים אל הצדיק ובקשו מחילה בעד הערביה, אך הוא אמר, "אני

מלוה מלכה

ספורים מהבעל שם טוב והרמלמיו

לא אחת פונים אליו בבקשה שייתפלל עבור חולה או נצרך, "תפלותיו מתקבלות בשמים",

בבית צנוע בעירה אוקופ, התגורר הצדיק **רבי אליעזר** זצ"ל, כל מכריו ידעו, כי

חלל שבת והגיע ממסע באסור גמור, יזכה לכבוד הרב שנוהג בו בעל הבית.

התעלם רבי אליעזר מהמבטים, אחר הסעודה הצייע לו מטה למנוחה, והזמינו להשאר בביתו ככל שיחפץ. האיש לא הרבה לדבר, אף הוא נשאר בבית עד ליום ראשון אחר הצהריים.

משעמד לצאת לדרך, נפנה רבי אליעזר ללוחותיו, ואז פנה האורח ופתח את סגר פיו, "דע פי אני הוא אליהו הנביא, מעשיך הטובים, חוללו רעש בשמים, מלאכי סגוריה שנוצרו ממעשיך המליצו טוב בערך, בקשו לזכותך בבו זכר.

לעמתי טענו המקורגים, "מנין לנו שהוא עושה לשם שמים ולא לשם התפארות, שם טוב, וכבוד", נקבע שאתה תעמד בנסיון, שיוכיח באיזו מדה אכן מקיים אתה את מצות הכנסת אורחים לאמתתה.

נשלחתי לנסות, ועמדת בנסיון, חרף הופעתי החשודה בשבת, ולמרות מבטיהם והערותיהם של אורחיו, קבלת את פני בסבר פנים יפות, ודאגת לכל צרכי בעין יפה. הריני לבשרך שבקרוב תזכה לבן שיאיר את העולם באור מיחד שלא היה כמותו.

בסימו את דבריו הסתלק לדרך, כעבר שנה זכה זוג הצדיקים לחבוק בו, ונקרא שמו בישראל 'ישראל'. הוריו לא זכו לרוות ממנו נחת, האם נפטרה בהיותו פעוט, וכעבר שנים אחדות נפטר גם אביו הצדיק רבי אליעזר. אבל הילד גדל ונתפרסם בדורו ולדורות, כהרה"ק רבי ישראל בעל שם טוב זיע"א. (סיפורי מופת - הבעל שם טוב)

אמרו אנשים, לא יכלו לדעת כי הנו אחד מהצדיקים הנסתרים. אף צל כבוד העיב על ראשו, הוא לא זכה להפקד בפרי בטן.

פרנסתו היתה מחנות לממכר לחם, נוהג היה לחלק כפרות לחם רבים לעניים חנם, בחנותו שהה שעות מעטות, את רב זמנו הקדיש ללמוד התורה ולעבודת ה'. על אף פרנסתו המעטה, הצליח לחסוך מדי חדש סכום כולשו, שעם השנים הצטבר לסכום נכבד.

יום אחד, גמר בדיעתו לטל את הרכוש שצבר עם השנים, ולהקים בו מפעל של חסד, הוא הפך את ביתו לבית הכנסת אורחים, כל אורח מזדמן, יכל היה ללון בביתו ולאכול בו את ארוחותיו.

שמעו של הבית הנפלא התפרסם, כל אשר נכנס אל הבית, היה משביע את רעבונו ומקבל מטה מצעת, אף יותר מכל, נהגו האורחים מהיחס החם שזכו לקבל מבעל הבית.

היה זה בעת סעודת יום השבת, בבית הסבו אורחים רבים סביב השלחן, ולפתע נפתחה הדלת. בפתח הופיע אורח שאיש מבין הנוכחים לא הכיר, נכנס ונטל לעצמו כסא, והתישב ליד השלחן.

הופעתו הפתיעה את כלם, מנין יכול יהודי להופיע בעצומה של יום השבת, בעירה כה קטנה שהכל בה מכירים את הכל. בעל הבית התעלם מהמבטים התמהים, קם מכסאו ונגש אל האורח, וארחו בכבוד רב משך כל ארץ הסעודה.

עתה הופנו מבטיהם התמהים של האורחים למארחם, היתכן שאיש זה שלל ספק

מילין וקירין ויהודשים נפלאים מהוקט
מדברות קדשו ותורתו של
רבי דוד חי אביהצרא שליט"א

מִי־הָתָא

חֲזָתָא

חֲזָתָא דְאִוְרֵייתָא
יסוד חדש ונפלא על הפרשה

דיוקנו של אביו - כח לכל יהודי לעמוד בנסיונות

ללכת בדרכיהם זוכים למצוא עזר וסיוע, וכל עיקר חוקם של ישראל בא להם מן היסודות שהעמידו אבותינו הקדושים, כמו שכתוב (במדבר כג ט) 'כי מראש צורים אראנו ומגבעות אשורנו, 'צורים' הם האבות וג'גבעות' הם האמהות. וכל עבודת האדם ללכת בדרכי האבות כמו שאמרנו (תנא דבי אליהו רבה פכ"ג) חייב כל אחד ואחד לומר מתי יגיעו מעשי למעשה אברהם יצחק ויעקב, כי כל יהודי יש לו שייכות באבות הקדושים ובמעשיהם הטובים, ואף שאין לנו שום השגה בקדושת נשמתם ובגודל עבודתם, מכל מקום לעולם יש לבנים נגיעה באבותיהם, ועל שם כן הם קרואים אבות כי הניחו כוחם לבניהם אחריהם, ולפיכך חייב אדם לומר מתי יגיעו מעשי למעשי אבותי.

משלו על כך שהוא כמו היוצא לדרך, שאף שלא הגיע עדיין למחוז חפצו, הרי הוא נמצא בכל זאת בדרך הרצויה, כך גם ההולך בדרכי האבות אף שאינו זוכה לעשות כמעשיהם, מכל מקום הוא זוכה להיות נוגע במעשיהם ואפילו נגיעה בעלמא, וכל נשמות ישראל היו כלולות בנשמת אברהם אבינו, וכל מצוה שקיים היה כולל בה את נשמות יוצאי חלציו, וכן אנו זרעו אחריו מתקשרים בו בכל מעשה מצוה שאנו מקיימים, כי כל מעשי ישראל נעשים מכוח האבות הקדושים שקיימו את מצוות התורה במסירות נפש ובכל הכוונות הראויות בשלימות.

כשהולכים בדרכי האבות והאמהות זוכים לברכות האמורות בתורה, כמו שנרמז בפסוק 'אם בחקותי תלכו ואת' ראשי תיבות 'אבות', וכן סופי תיבות עם התיבות בגימטריא 'אמהות', ועל ידי ההליכה בדרכיהם יזכו לכל האמור בפרשה בברכה גשמית ורוחנית.

כוח האבות והאמהות מיוחד כאחד

וכחם של האבות והאמהות מאוחד הוא יחד, וכמו שמצינו

המשך בעמוד הבא

יוסף עמד בנסיון בכח האבות הקדושים

וּתְתַפְּשֶׁהוּ בְּגִדוֹ לְאִמֵּר שְׂכָחָ עִמִּי וַיַּעֲזֹב בְּגִדוֹ וַיֵּצֵא וַיִּצְא הַחֲצִיצָה (לט יב). ואמרו בגמרא (סוטה לו): באותה שעה באתה דיוקנו של אביו ונראתה לו בחלון, אמר לו, יוסף, עתידין אחיך שיכתבו על אבני אפוד ואתה ביניהם, רצונך שימחה שמך מביניהם ותקרא רועה זונות, דכתיב (משלי כג ט) 'רועה זונות יאבד הון'. מיד 'ותשב באיתן קשתו'. ואמרו בגמרא (יומא לה): 'יוסף מחייב את הרשעים'. וכמו שאומרת הגמרא שם: רשע אומרים לו, מפני מה לא עסקת בתורה. אם אמר, נאה הייתי וטרוד ביצרי הייתי, אומרים לו, כלום נאה היית מיוסף. הרי לנו שעל כל אדם מוטל ללמוד מניסיונו של יוסף כדי שגם הוא יוכל לעמוד כנגד טרדת היצר. ואם ראינו שיוסף התגבר בזכות דמות דיוקנו של אביו, אם כן אף אנחנו צריכים להתבונן ולהעלות על לבנו דמות דיוקנם של אבותינו הקדושים.

לימוד מדרך האבות הקדושים

כל אדם מישראל צריך ליתן אל ליבו להיות מהלך בדרכם של האבות הקדושים, וללמוד מהם דרך בעבודת ה', ועל ידי ההתבוננות בדרכיהם אפשר לזכות להגיע לאהבת ה', כמו שכתב בעל הטורים (דברים ו ה) 'ואהבת' אותיות האבות, 'בכל לבבך' כאברהם שנאמר בו 'ומצאת את לבב' (נחמיה ט ח), 'בכל נפשך' כיצחק שמסר נפשו להקב"ה, 'ובכל מאדך' כיעקב דכתיב ביה (לעיל כח כב) 'וכל אשר נתן לי עשר אעשרנו לך'. והיינו שיתנהג כמו האבות במסירות נפש, וגם אם היצר הרע יחלישו יתגר עליו, ולא יחוס על ממונו בקיום המצוות ובלימוד התורה.

הליכה בדרכי אבות

יהודי עובד ה' נותן דעתו בכל עת ללכת בדרכי אבות ואמהות, כמו שכתוב (תהלים קכא א) 'אשא עיני אל ההרים מאין יבא עזרי', 'הרים' אלו האבות, ועל ידי שנושאים עינים

מִלְתָּא דְפְּלִיאָה

מדוע אהב יעקב ע"ה את יוסף יותר משאר בניו וְיִשְׂרָאֵל אָהַב אֶת יוֹסֵף מִכָּל בְּנָיו כִּי בָן זָקֵנִים הָיָה לוֹ וְנִשְׂאָה לוֹ כְּתָנָת פְּטִים (לו' ג). יוסף הצדיק היה חביב על אביו יותר משאר אחיו, והטעם לכך מבואר בהמשך הפסוק, 'כי בן זקנים הוא לו, ופירש רש"י שהיה דומה לו בתואר פניו ויש להתבונן מהו השבח הגדול בכך, ומדוע אהב אותו בשל מראהו יותר משאר אחיו. ועוד קשה, אם היה זיו פניו דומה לאביו הכי צדק לא הכירו אותו אחיו בעמדם לפניו במצרים, הרי היה דומה במראה פניו ליעקב אביהם. ובאמת רש"י מביא פירוש נוסף, שיעקב לימד את יוסף את כל חכמתו שלמד מפי שם ועבר, ולכן היה אוהב אותו יותר משאר אחיו, אמנם גם פירוש זה אינו מובן, מדוע אכן לא לימד את חכמתו גם לשאר בניו.

יעקב ויוסף בקיאים היו בחכמת הפרצוף

אכן כוונת רש"י היא שלא לחינם מסר יעקב את חכמתו ליוסף, אלא כיון שהיה דומה לו בתואר פניו, והעלים רש"י סוד גדול בדבריו, ועומק הענין הוא, שיעקב אבינו היה בקיא להכיר במראה פניו של אדם, ונמנע למסור את סודות התורה כי אם למי שהכיר בפניו את גודל מעלתו, וכיון שראה ביוסף שתואר פניו דומה לו, כלומר, הכיר בו שדומים פניו בקדושתם אליו עצמו, והדבר מעיד על מעלת נפשו שדומה אליו, לכן מסר דווקא לו את סודות התורה שנמסרו לו מפי שם ועבר. ובוזה יובן גם מה שנאמר (להלן מב ח) 'ויכר יוסף את אחיו והם לא הכירוהו', יוסף שקיבל מאביו את חכמתו, אבל בני אביו, הכיר במראה פני אהבו שם בני אביו, קבל הם שלא קבלו את החכמה מאביהם, לא הכירו את יוסף ולא הבחינו בצורתו הקדושה.

מעלת יוסף שנוגד לזקנותו של אביו

והנה רש"י הוסיף ביאור נוסף מהו 'בן זקנים', שנוגד לו לעת זקנותו. כי באמת כל מעלותיו של יוסף באו לו מאחר שנוגד לעת זקנת אביו, כי תלמידי חכמים ככל שהם מוקינים דעתם מתיישבת עליהם (קינים פ"ג מ"ו), וכפימה שגופם נחלש כך דעתם ושכלם מתגברים, ולפיכך הבנים הנולדים לעת זקנתם הם כמעלה יתירה על אחיהם, נמצא שכל דברי רש"י עולים בקנה אחד, שמאחר שנוגד לזקנת אביו היה תואר פניו דומה לשל אביו, וזו היתה הסיבה שמסר לו אביו את כל חכמתו שקיבל משם ועבר.

מעלת הבנים הנולדים לזקנת אביהם

כך גם כתב **בנות משה הנולדים לחתם סופר** (ויחי ד"ה שיכל) שכן הנולד מאוחר חשוב יותר מן הבן הקודם לו, ואף שבעיני העולם הזה הבכור קודם לירושה וכדומה, מכל מקום לעניני קדושה אדרבה מעלים בקודש ואין מורידים, וכמו שפשוט אצל דוד שהיה השביעי לאביו והוא נבחר מכל בית אביו, והוא הפירוש בפסוק (בראשית מח יד) 'שיכל את ידיו כי מנשה הבכור', כיון שמנשה הבכור על כן ביקש לברך את אפרים הצעיר ושיכל ידיו לשם כך, וזו היתה מעלתו של אפרים שהוא הצעיר ולא המבוגר.

א. וכן אומרים בשם בעל התניא ע"ה על הבעל שם טוב הקדוש שנוגד לעת זקנותו ומפולת של אביו (ראה קובץ ידויל תורה שנה ג חברת 1).

אצל שרה אמנו שנעשו עמה ניסים גדולים, והיה הענין קשור על האוהל שלה, והברכה היתה שורה בעיסתה והנה היה דלוק מערב שבת לערב שבת, ואף על פי שלאחר פטירתה הסתלקו כל אותם הניסים, מכל מקום שכנסתה רבקה לאוהלה של שרה חזרו כל הניסים למקומם, כי היה כוח קדושתם נמשך מדור לדור, עד שהתאספו כל הכוחות אצל יעקב אבינו, ועל שם כן היה נקרא בשם 'ישראל' הכולל את כל האבות וליהמות, ונרמז בראשי תיבותיהם, 'לצחק יעקב שרה רבקה רחל אברהם לאה', ונקראו גם בניו בשם 'ישראל' כי התאספו בהם כל הכוחות הללו לדורות עולם, וכן מצינו שהזכירו את זכות רחל ולא בנישואי בעוה"ר, וכן ה' את האשה הבאה אל ביתך כרחל וכלאה אשר בנו שתיים את בית ישראל' (רות ד יא), ונמשך כוחם אחריהם לכל בית ישראל.

זכות אבות בג' תפילות

והזמן המיוחד להתקשר בכוח האבות הקדושים הוא בתפילת העמידה, אשר הם שתקנו ג' תפילות בכל יום, ובעמדתו להתפלל מקדימים זכות אבות ואומרים 'אלהי אברהם אלהי יצחק ואלהי יעקב', ובתפילת שחרית מתקשרים בכוחו של אברהם אבינו ע"ה, ובתפילת מנחה מתקשרים בכוחו של יצחק אבינו ע"ה, וכן בתפילת ערבית מתקשרים בכוחו של יעקב אבינו ע"ה, וזהו שאין קורין אבות אלא לשלשה, כי כל עבודתנו היא מכוחם, ובכח תפילות אלו זוכים לעורר כוחם עמנו לסייע בעדנו בעבודת ה' בכל תרי"ג מצוות.

זכות אבות בשלמות עומדת

עוד יעלה על ליבנו כי כוחם נמצא עם כל אדם מישראל בכל הדורות והמצבים, ושזכות אבות עומדת להם לבני ישראל בכל שנות הגלות, ובכל עת ובכל תפילה מזכירים את זכות האבות הקדושים אשר בזכותם יש לדורותיהם אחריהם עמידה יקום, ואף שבגמרא נחלקו אם זכות אבות עודנה קיימת או שכבר תמה אותה הזכות, מכל מקום היו צדיקים מפרשים בדרך רמז שבדאי גם היום עומדת לנו זכות האבות, ואדרבה עודנה תמימה ושלמה ולא נגעו בה כל עיקר, וזהו הרמז בדברי חז"ל 'תמה זכות אבות', 'תמה' לשון תמימות, לומר שזכות אבות עומדת בשלמותה, ובמשך כל הדורות עדיין לא השתמשו בה והיא שלמה ותמימה ובוחה להגן על בני ישראל בכל מצב שהוא.

כוח האבות להתגבר על היצר

ובכל מצב וקושי שאדם נמצא יכול למצוא עזרה וחיווק מכוח האבות, כמו שנרמז בכתוב שהובא לעיל 'אשא עיני אל ההרים', לשאת צרה בכל עת צרה אל האבות הקדושים 'הרים', ועל ידי כך 'בוא עזרי', והוא הדבר שיש לכל אחד ללמוד מיוסף הצדיק, שאף אם הוא טרוד ביצרו יכול הוא ללכת בדרכי יוסף, וכמו שרואים אצל יוסף הצדיק שעמד בניסיונות קשים ביותר, והיה מחזק את עצמו בכוח אביו יעקב, והיה זיו איקונון של יוסף דומה לשל יעקב, עד שלא משה מנגד עיניו דיוקן צורתו של אביו, לקיים האמור (ישעיה ל כ) 'הזיו עיניך רואות את מוריך', ודבר זה עמד לו להתגבר ולסרב לעצת יצרו, בכוח דמות דיוקן אביו שנגלתה לו בשעת הניסיון.

ברזא דאח"ד

רמזים נפלאים על סדר הפרשה

וכתב בקדושת לוי (וישב ד"ה או יאמר) שכאשר יישב לאכול ולשתות תהיה כוונתו לשם בריאות גופו לעבודת בוראו, וכן כשעוסק בכל ענינים גשמיים מעניני העולם הזה תהיה מחשבתו לכבוד שמים, ובזה יזכה להעלות את הניצוצות הקדושים אל שורשם, כי בכל דבר גשמי יש מידות כמו אהבה ויראה והתפארות גשמיים, וחיות המידות הגשמיות היא מניצוצות הקדושה שנפלו ממדרגתם, וכשאוכל ושותה בכוונה נכונה וראויה אזי מעלה את התאווה הגשמי אל התאווה הרוחנית, ובזה משיב את המידות הגשמיות אל הרוחניות, ועל ידי תיקון המידות מברר את ניצוצות הקדושה מנפילתם ומשיבם לשורשם בקדושה. וזו העצה היעוצה לכל איש ישראל, לזכור תמיד שהוא שליח בעולם הזה, וכמו שהזהיר שלמה המלך ע"ה (משלי כב כא) 'להשיב אמרים אמת לשולחך'.

זכירת ארבעה תנאי השליחות

בכלל הזכירה במהות שליחותו יעלה על ליבו, שהלא השליח צריך להיזהר בארבעה ענינים אשר בהם תלוי עיקר השליחות, במהות המשלח, במהות השליח, באיכות השליחות, ובשכר השליחות, ובזכירת ארבעה ענינים אלו יצליח להשלים שליחותו במשך ימי חייו בלי לשנות מתפקידו כלום, ויתגבר על כל הנסיונות עם יראת שמים האמיתית.

וכדברי המסורה שפירש **בעוללות אפרים** (קפט), כי ארבעה פעמים כתוב 'מה' בתנ"ך 'ה' אדונינו **מה** אדיר שמך בכל הארץ' (תהלים ח ב), 'מה' אנוש כי תזכרנו' (שם פסוק ה), 'מה' ה' אלהיך שואל מעמך כי אם ליראה' (דברים י ב), 'מה' רב טובך אשר צפנת ליראיך' (תהלים לא כ). ופירש, שבכל שליחות צריך לדעת מי הוא המשלח, כי ביותר צריך השליח להיות זהיר בשליחותו אם משלחו גדול וחשוב משאם יהיה שפל אנשים, ועל זה הזהיר הכתוב 'מה' אדיר שמך בכל הארץ', שישער גדולת המשלח.

'מה' אנוש כי תזכרנו' מזכיר מהות השליח, שאם הוא בעצמו פחות ושפל אז ביותר הוא צריך להיות מזורז משאם יהיה חשוב, כי כל עוד שתקטן מדרגתו ביותר צריך הוא לדקדק שלא ישנה מדעת משלחו. ובאיכות השליחות, כמה שהוא יותר קל יזכרח ליהזר

לאמר מה תבקש - שתמיד יזכור תכלית שליחותו

לזכור תמיד מה מבוקשו בעולם

וּמִצְאָהוּ אִישׁ וְהִנֵּה תַעֲהָ בַשָּׂדֶה וַיִּשְׁאַלְהוּ הָאִישׁ לֵאמֹר מַה תִּבְקֹשׁ (לו טו). העולם הזה מלא בהפרעות המסיוחות את הדעת משליחותו העיקרית של האדם, וצריך לעורר עצמו בכל עת לא להיחלש בעבודת הקודש, ועל ידי שמשנן לעצמו מהי מטרתו בימי חייו מקבל כוחות להוסיף ולהתעלות, וכמו שנרמז בדברי המלאך אל יוסף הצדיק בצאתו מבית אביו 'מה תבקש', ולימד המלאך את יוסף לחזור ולומר תמיד לעצמו מה מבוקשו בעולם, ודוקא בשעה זו כשהוא יורד מביתו הקדוש של יעקב אבינו, והוא יורד למצרים שהיא ערות הארץ, העצה היא לשוב ולהזכיר לעצמו מהי שליחותו ומה מבוקשו בעולם, ועל ידי שיתיישב בדעתו ויזכור תכליתו בעולם, יהיה בכוחו להתמיד בעבודתו גם בימי ההסתור.

בירור ניצוצות הקדושה בעולם הזה

ויש להעמיק בזה עוד, הנה העולם הזה הגשמי מלא ניצוצות קדושים בכל מקום, וכן היתה דרכו של **הבעל שם טוב הקדוש** ללמד את הבאים לחסות בצילו שתהיה עבודתם לברר הקדושה בכל דרכיהם, כי כל מה שברא הקב"ה בעולמו לא ברא אלא לכבודו, ואפילו כל הענינים הגשמיים צריך לעשותם באופן שיצא מהם כבוד שמים, ולהתכוון במעשיו להגביה ניצוצי קדושה אל שורשם למעלה, וזה תכלית עבודת כל אדם שיהיו כל דרכיו ופעולותיו לשם שמים לצורך עבודת גבוה.

וכן מבואר **במאור עינים** (מטות ד"ה וידבר) כי זהו הטעם שצריך כל אחד לנסוע זה למקום פלוני וזה למקום פלוני, כי הנהגת הבורא יתברך שמו שהוא יודע כי חלקי ניצוצות השייכים לנפשו הן שם, מלוכשים במאכל או באיזה משא ומתן, ומסבב הבורא ברוך הוא סיבות בכדי שילך האדם הלז שם, על ידי שנותן לו בלבו חשק ומלביש לו הסיבה בדבר מה שיצטרך ליסע לשם, ועיקר הכוונה שייאכל שם וישתה או משא ומתן, ועל ידי זה יעלה הניצוצות ההם.

אברהם ופחד יצחק, וכן כתוב (שם פסוק ג) 'בפחד אביו יצחק, ועתה בא יעקב אבינו ע"ה ואף הוא ישב 'בארץ מגורי אביו' - מגורי לשון פחד, וישב שם היינו שהתעכב על מידה זו והתיישב בה.

הענוה מביאה ליראה

והנה, הדרך הנכונה לבוא ליראת שמים על ידי שיסגל לעצמו את מידת הענוה, כמו שאמר הכתוב (משלי כב ד) 'עקב ענוה יראת ה', ופירש רש"י: בשביל הענוה יראת ה' באה. וכך איתא בגמרא (ע"ז כ:): ענוה מביאה לידי יראת חטא.

הוא הדבר שמצינו באבותינו הקדושים, שהשפילו את עצמם בענוה יתירה וכך זכו להגיע לדרגת היראה השלמה. וכך כתב הרה"ק בעל תולדות יעקב יוסף ע"ה (ד"ה וישב) שאף דבר היותם - הענוה והיראה, מחוברים בקשר בל ינתק, נרמז אף הוא בפסוק 'וישב יעקב בארץ מגורי אביו', כי 'עקב' לשון עקב - ענוה, ובזכות הענוה בא ליראת שמים כמו שמסיים הכתוב 'מגורי אביו' לשון מגור ופחד.

משה רבנו זכה לכל דרגותיו בזכות הענוה

כן מוצאים אנו במשה רבנו ע"ה העניו מכל אדם שהיה מופלג במידת היראה, כמו שאמרו חז"ל (ברכות לג:): שיראת שמים לגבי משה דבר קטן היא, כי לרוב שפלותו וענוותנותו זכה גם ליראת שמים, וזהו הנאמר בדברי חז"ל (ספרי בהעלותך קא) 'עניו מאוד מכל האדם' ולא מהאבות, הרי לנו שהאבות כמו משה רבנו ע"ה בענוה, ועל ידה זכו למידת היראה.

ובזה יבואר גם הלשון 'לגבי משה מילתא זוטרתא', היינו אותם שמתחברים אל משה רבנו ולמידים ממנו לנהוג בענוה ומרגישים בעצמם כ'מילתא זוטרתא', להם ודאי יראת שמים דבר קטן הוא, מאחר ורכשו בעבודתם את מידת הענוה המביאה ליראת שמים.

וכך אמר משה רבנו לבני ישראל (דברים י"ב) 'ועתה ישראל מה ה' אלהיך שואל מעמך כי אם ליראה', ותיבת 'מה' רמז למידת הענוה כמו שאמר משה (שמות ט"ז ז) 'נחננו מה', כאומר, 'מה ה' שואל מעמך' שמבקש הוא ממך להיות 'מה', וכך יבואו אחריה שאר המידות שעל ידי זה תזכה 'כי אם ליראה את ה' אלקיך', ללכת בכל דרכיו, ולאהבה אותו, ולעבוד את ה' אלקיך בכל לבבך ובכל נפשך'.

ביותר כי אין לו שום התנצלות לומר שהשליחות היה כבד עליו לעשותו, וזהו 'מה ה' אלהיך שואל מעמך כי אם ליראה'. ומה רב טובך אשר צפנת ליראיך' מציין את שכר השליחות, כי כל עוד שיגדל השכר מחויב השליח לדקדק יותר בעשייתו.

כשיודע מי מבקש השליחות ישכיל לקיימה בשלימות

יפה המשילו האדמו"ר רבי נחום בער מסדיגורא ע"ה, למלך שיצא לצוד ציד ביער ובהיותו שם נזקק המלך לגפרור. פנה המלך לאחד הקבצנים וביקש ממנו גפרור אחד, והבטיח לו תמורתו רכוש גדול תוך כדי הגילוי כי הוא המלך בכבודו. אולם הקבצן סירב לתת למלך את מבוקשו. כמה שוטה הוא הקבצן לסירובו לכך, הלאו מי המבקש, לא פחות מהמלך האדיר בעצמו, וממי הוא ביקש, איזה קבצן זקן, ואיזה דבר פעוט מבקשים ממנו, גפרור קטן, ומה יקבל תמורתו, הון רב וכבוד מלכים, ועדיין הוא מסרב, אין לך שוטה גדול מזו.

והנה זה האדם אשר שלחו השם יתברך בכבודו ובעצמו לעולם הזה, ומסר לו תורה ומצוות להחיות את נפשו, הלא ידע ויבין גודל מעלת משלחו זה אלהים אלהינו, ולעומת זה יראה בשפל מדרגת השליח, האד"ם העשוי מחומריות אפר דם מרה והאחוז בחבלי בוז. וכן יתבונן במהות השליחות כי דבר קל הוא, כמו שכתוב 'מה ה' אלהיך שואל מעמך כי אם ליראה' וגו', ולעומת זה יראה בגודל השכר הצפון ליראי ה' ולחושבי שמו, הרי שכל המעלות נקבצו באו לו, והמשכיל המבחין במהותם יבוא לדקדק בשליחותו.

יראת שמים - המידה שנשתבחו בה האבות הקדושים

וישב יעקב בארץ מגורי אביו בארץ כנען (לז א). פירש הרה"ק רבי אלימלך מליז'ענסק ע"ה, כי 'מגורי אביו' ביאורו כמו 'ויגר מואב' (במדבר כב ג) שהיה תמיד בפחד מאבינו שבשמים. ובכך המשיך דרך האבות הקדושים שהשלימו עצמם במידת היראה. באברהם אבינו ע"ה נאמר (לעיל כב יב) 'עתה ידעתי כי ירא אלקים אתה', ויצחק אבינו ע"ה שורשו היה יראה ופחד כנודע כמו שכתוב (שם לא מב) 'אלהי

מִלִּין יְקָרִין

פרקי הדרכה ועבודת ה' על סדר הפרשה

ולא במתנת חנם.

מאחר שזו תכלית ירידת הנשמה לעולם הזה עומדים לנגדה כוחות עולם הזה, רצונות ותאוות המושכים את הגוף ללכת אחריהם כבהמה, וכשמתגבר עליהם למרות כל הקשיים וההסתרות זוכה לפעול נחת רוח לשולחו הקב"ה בורא העולם, כי אין לך נחת רוח יותר מכך שאדם עושה נגד טבעו ומכריז במעשיו כי בכל מקום ונקודה נמצא כח הבורא יתברך וכי הוא מלך העולם. וזהו עבודת האדם בעולמו - למסור נפשו ורצונו למרות המפריעים ובכך לגלות כבוד ה' בעולם.

הקב"ה מסייע ונותן כוחות לגבור על הטבע והבלי היצר

אך לא עזב ה' חסדו, ואף כי ההתגברות היא סיבת השכר, אך כבר אמרו (סוכה נב): אלמלא הקב"ה שעוזר לו אינו יכול לו, לפיכך מקדים הקב"ה לסייע לאדם לצלוח במשימתו, ועוד קודם לידתו אמרו חז"ל (נדה ל): שבהיות העובר במעי אמו נר דלוק לו על ראשו והוא צופה ומביט לאורו מסוף העולם ועד סופו, וקודם יציאתו לעולם מתחייב לשמור הנשמה כראוי, ומשביעים אותו תהי צדיק ואל תהי רשע, כדי שכח השבועה אף היא תעמוד לו לזכור מאין בא ולשם מה. ומלמדים אותו את כל התורה כולה, ובשעה שיוצא לאוויר העולם משכחים ממנו כל מה שלמד ואותה ההארה מסתלקת ממנו.

אך אף שעתיד לימוד זה להשתכח ממנו, עדיין תועלת גדולה ועצומה יש בלימוד התורה שעל ידי המלאך, כי מכוח זה יוכל תמיד לשוב ולהיזכר בחלקו בתורה, כדרך הלומד תורה ומשכחה שבקלות יכול להיזכר בה על ידי לימודה שוב, שנשארת בו רשימה קדושה כדי שיוכל אחר כך ברדתו לעולם להיאחז בהארות שנשארו בו מקודם לידתו וכדאיתא בתיקוני זוהר (תקון ע' קלו):

עבודת האדם להשיב לו ההארה שהיתה לו קודם לידתו

בדרך זו מבואר בקדושת לוי הכתוב 'זיהי בעת

המשך בעמוד הבא

סיוע לנשמה לקיים תכליתה בעולם

בעת לידתו מקבל כל יהודי כח לגבור על סומאת עוה"ז והבלי

וְיְהִי בְלִדְתָהּ וַיִּתֵּן יָד וַתִּקַּח הַמַּיְלֶדֶת וַתִּקְשֶׁר עַל יָדוֹ שְׁנֵי לְאָמֹר זֶה יִצְאֵר רֵאשִׁיטָה. וַיְהִי כְּמִשִּׁיב יָדוֹ וְהָגָה יִצְאֵר אַחִיו, וַתֹּאמֶר מַה פְּרָצְתָּ עֲלָיָה פָּרֵץ וַיִּקְרָא שְׁמוֹ פָּרֵץ. וְאַחַר יִצְאֵר אַחִיו אֲשֶׁר עַל יָדוֹ הַשְּׁנֵי, וַיִּקְרָא שְׁמוֹ זָרַח (לח כח-ל). בפסוק זה דרש הרה"ק רבי לוי יצחק מברדיטשוב ע"ה (וישב ד"ה ויהי) יסוד בעניין הדבקות שמקבל כל יהודי עם הגיעו לעולם הזה, ומפרש בזה כי 'ויתן יד' ביאורו ש'בעת לדתה' מקבל הרך הנוולד יד וסיוע מעליאל לקיים שליחותו שבשלה בא לעולם.

עיקר הסיוע מגיע לו לאדם בעת שנימול ונכנס בביתו של אברהם אבינו. דהנה כתיב בפרשת תזריע (ויקרא יב ב-ג) 'דבר אל בני ישראל לאמר, אשה כי תזריע וילדה זכר וטמאה שבעת ימים כימי נדת דותה תטמא. וביום השמיני ימול בשר ערלתו'. נראה מפורש כי ישנו קשר הדוק בין המילה לטומאת הלידה וכאשר האריכו המפרשים. ובדברינו יבואר כי ברית קודש היא העומדת לנגד סומאת עולם הזה והבלי.

תכלית ירידת הנשמה לעולם הזה להיות ראויה לשכרה בזכות מעשיה

שהלא ידוע הוא, כי כל נשמה קודם רדתה לעולם, איננה חפצה להתרחק מבית אביה בעת יושבה תחת כסא הכבוד ונהנית מזיו שכינתו יתברך, אך הקב"ה כופה את הנשמה לרדת לגוף השפל שבעולם הזה דווקא. וזאת, כי בכך מתקיימת תכלית בריאת העולם שהיא להיטיב לבריותיו (עץ חיים שער הכללים פ"א), ומכלל ההטבה שתהיה הנשמה אוכלת ממעשי ידה שבלא זה הרי זה 'נהמא דכיסופא' (מגיד מישרים בראשית), שכך שנו חז"ל (ירושלמי ערלה פ"א ה"ג) 'מאן דאכיל דלאו דייליה בהית לאיסתכולי באפיה', ולכן יורדת הנשמה לעולם כדי לסגל מצוות ומעשים טובים ועל ידיהם שבה אל בית אביה לזכות בכח מעשיה

בכח מצות מילה זוכים שיהיה בעליו עמו

עפ"י זה נוכל להבין עומק דברי חכמים שאמרו שבכח המילה משתתף הקב"ה עם הרוך הנוולד ומכח זה נשאר עמו לכל ימי חייו, שכן כל יהודי מקבל נשמה טהורה בתורת שאילה, ומצד הדין הוא כשואל שכל הנאה שלו, שכיין שמשמש בנשמה לצרכו והיא מסייעת לו בכל דרכיו בעולם הזה, ממילא חייב אפילו באונסין, ועתיד לתת את הדין על כל פגם רוחני שנפגמה בעולם השפל. אך נתן לנו בוראנו ויוצרנו החפץ בהצלחתנו בשליחותנו עצה הגונה, שמיד עם תחילת השאילה משתתף עמנו הקב"ה בברית המילה ואנו מוסרים התינוק לרשותו, ועל ידי כך חשוב כשאילה בבעלים והשואל פטור מאונסין, וזה הביאור לכך שיש שנהגו לומר בברכת המזון לסעודת הברית 'מיום השמיני והלאה ירצה דמו ויהי ה' אלהיו עמו', שעל ידי מצות המילה יהיה הקב"ה עמו במלאכתו לכל ימי חייו.

קיום המצוה בקטנותו מסייעת לכל ימי חייו

עוד אפשר לומר עפ"י דברי הרה"ק מאפטא ע"ה בספרו **אוהב ישראל** (וירא ד"ה וה') בענין מה שהיה אברהם אבינו מקיים כל מצוות התורה קודם שלא ניתנה (יומא כח:), שהיתה כוונתו לקיים כל המצוות בשם כל ישראל, כי כמו שבכל אדם נכללים הדורות העתידין לצאת ממנו, כך נשמות כל ישראל עד סוף כל הדורות כלולות היו באברהם אבינו ע"ה, וכל מצוותיו נעשו בכוח נשמות כלל ישראל, נמצא שכל בני ישראל קיימו כבר כל מצוות התורה בשלמות בכוח אם כי לא בפועל, וזה נותן בהם הכוח להוציא הדבר מכח אל הפועל ולקיים את המצוות בפועל ממש.

ועל פי זה אפשר לומר שזו היא גם סגולת המילה השקולה כנגד כל המצוות כולם, ועל כן בשעה שנימול בתחילת חייו, נחשב לו מיד כאילו קיים בכך את כל התורה כולה, וממילא קל לו ביותר לחזור ולקיים את כל המצוות כשיגדל.

לדתה ויתן יד וגו', ויהי כמשיב ידו וגו', שבעת לידתו של האדם מתעוררת איתערותא דלעילא שיוכל להתקרב אל ה' בשלימות, אבל מיד אחר כך מסתלקת ההתעוררות ונשארת כעין מחיצה המבדילה בינו לעליונים, וניתנת בידו הבחירה בין טוב לרע ולהתקרב על ידי מעשיו אל ה', וזהו הרמז בפסוק 'ויהי בעת לדתה ויתן יד', שבעת לידתו של האדם נותנים לו סיוע שיוכל להתקרב, אבל אחר כך נהיה כמין 'יד' המסתירה וחוצצת בינו לקדושה.

אבל אם יתן האדם אל ליבו לשעבד עצמו לעבודת ה', יזכה לזכך את חומריותו ולהסיר את המחיצה המפסקת ולשוב אל המדרגה הראשונה כבשעת לידתו, ואז מתקיים בו 'ויהי כמשיב ידו', שיזכה לסלק את היד המסתירה ויאיר לו האור הראשון בכתחילה, ויקרא את שמו פרץ וגו', ואחרי כן יצא אחיו ויקרא שמו זרח, שיפרוץ את המניעות המפריעים לו ויזרח עליו אור גדול 'באור פני מלך חיים'.

מילה ביום השמיני - להאיר נשמתו ע"י קדושת השבת

וזהו טעם מה שאמרה תורה 'וביום השמיני ימול בשר ערלתו', כדברי חז"ל (דבר"ו א') ולמה התינוק נימול לשמונה ימים, שנתן הקב"ה רחמים עליו להמתין לו עד שיהא בו כוחו. וביאר **האור החיים הקדוש** ע"ה (ויקרא יב ג) מהו הכוח שנכנס בו ביום השמיני יותר מן הימים שקדמו לו. רק הכוונה לכוח הנשמה שיתחזק בקרבו, וכל שמונה ימים כוללים בתוכם גם את יום השבת, והוא הנותן כוח רוחני לנשמת האדם, וכמו שבבריאת העולם לא היה העולם מתוקן בשלמות עד שבאה השבת והתחזק העולם על קיומו, כך גם נפש האדם אינה מושלמת עד שתעבור עליה שבת אחת, ומכוח השבת יהיה התינוק ראוי להיכנס בברית, ובכוחה יוכל לגלות ההסתר שבבריאה ולהאיר את אור נשמתו לפעול תכלית שליחותו שנשתלח בעבורה לעולם הזה.

י"א לאור ע"י מבין אור לישראל
 © כל הזכויות שמורות
 אין להעתיק או לנעוץ ללא אישור
 מצד השוכנים במבנה אור לישראל
 מיוצג ושימור: שוקי קנר

פרשת וישב

ביקש יעקב לישב בטלחה

"סיפרו לי מעשה רב, מאת כבוד קדושת הרב הקדוש מה"ר דב בער זצוק"ל": פעם אחת באה הרבנית למקום בו היה המגיד מתבודד ועוסק בתורה ובמצוות, והחלה בוכה לפניו בבכי תמרורים על אודות הסבל הנורא וחרפת הרעב שהיא עוברת יחד עם צאצאיהם. רעבים וצמאים הם ביותר, ואף בגדים שלמים כדי להתכסות בהם מפני הקור אין להם. באה העניוּת עד נפש וכבר הם אינם מסוגלים לסבול יותר.

שמע המגיד ממעזריטש את בכיית אשתו הרבנית, ונאנח מעט על מר גורלם. באותה שעה יצאה בת קול מהשמים והודיעה לו כי הוא איבד את חלקו לעולם הבא. היות ואנחה זו לא הייתה ראויה, הרי שבעטיה הפסיד את חלקו לעתיד לבוא. היה המגיד ממעזריטש שומע את קולו של הכרוז השמימי כשהוא משתומם ונרעד, הנה ברגע קטן הוא איבד את שני העולמות, הרי עולם הזה זה מכבר אין לו, שהרי הוא וכל משפחתו מחוסרי כל, ועתה גם עולם הבא אין לו.

היה המגיד ממעזריטש מתבונן במצבו, עד אשר שם אל לבו בקדושת עיונו כי אדרבה דווקא הכרזה זו יכולה להביאו לעבודת השי"ת באמת ובתמים. הרי אם בלאו הכי אין לו עולם הזה ועולם הבא, הרי שעבודת השי"ת שלו מעתה תהא זכה ונקיה, רק בכדי לעשות נחת רוח ליוצרו ושלא על מנת לקבל פרס. הרי כל אדם ששומר תורה ומקיים מצוות, יכול להתגנב אל ליבו מחשבות פסולות של בקשת שכר ועשיית התורה כקרדום לחפור בו. אך משנודע לו משמים כי אין לו עולם הבא, והרי עולם הזה זה מכבר אין לו, הנה עכשיו יכול הוא לעבוד את הקב"ה

הרה"ק המגיד הגדול ממעזריטש זיע"א סבל בשחר ימיו מעניוּת איומה. בקושי רב הצליח להביא פת לחם למשפחתו, אולם כסף למקום מגורים ראוי לשמו לא היה לו. כיון שכן הוא נאלץ להתגורר בצריף עלוב ודל שבנוי היה על שפת הנהר שזרם בקצה העיר. מלבד היות הבית בבחינת פרוץ מרובה על העומד, גם מיקומו הסמוך לנהר היה לרועץ. לפי שבלילות הקיץ היו קרקוריהם של הצפרדעים השורצות בנהר נשמעות בקול גדול והטרידו מאוד את מנוחתם של בני הבית. מחוסר ברירה התרגלו בני הבית לקרקורי הצפרדעים ושנתם הייתה ערבה להם. אולם המגיד ממעזריטש היה נותר על לילה אחר לילה.

הדבר נודע בכך שהמגיד ממעזריטש היה מבקש בכל בוקר ובוקר שיוציאו אותו ידי חובה בברכות התורה, והיה מתנצל באומרו שנמנע ממנו לישון בלילה. פעם אחת תהא אחד ממקורביו ושאל אותו: מדוע דווקא שנתכם נטרדת ונודדת לכם יותר מאחרים שאף הם שומעים את קרקורי הצפרדעים ועדיין ישנים כדבעי. נענה המגיד ממעזריטש ואמר בתמיהה: אדרבה, הקושיה היא על אלה שכן ישנים, שכן אם אפילו בריות שפלות כמו הצפרדעים מבינות שיש לומר שירה לבורא עולם, בוודאי שאנו עם סגולתו עליו לשבח ולהודות לפניו.

על מאורע מעניין שאירע עם המגיד ממעזריטש בימים אלו בהם היה שרוי בעניוּת ובדחקות גדולה, מספר הרה"ק הבני יששכר זיע"א מספר בספרו 'אגרא דפרקא' (אות ב):

עולמות יש לפנינו, העולם הזה והעולם הבא, העולם הזה יש בו אכילה ושתייה, משא ומתן, לשאת אשה, ולהוליד בנים ובנות, אבל העולם הבא אינו כן בכל מדות הללו, רצונך טול אתה העולם הזה ואני אטול העולם הבא?... באותה שעה נטל עשו בחלקו העולם הזה ונטל יעקב העולם הבא בחלקו".

אלא שבאותה שעה שאלו בעולמות העליונים: כיצד חלוקה זו יכולה להתבצע, כשלכאורה גם יעקב אבינו לא יכול לקבל רק את העולם הבא והן עשו הרשע אינו יכול לקבל רק את העולם הזה. זאת מפני שאם עשו יקבל רק את העולם הזה ולא את העולם הבא, הרי שמחמת צערו על כך שאין לו עולם הבא שוב לא יוכל להנות מהעולם הזה, ונמצא שעל ידי זה שאין לו עולם הבא גם עולם הזה אין לו. כיוצא בזה, גם יעקב אבינו שיקבל את העולם הבא, ממילא יהיה לו גם את העולם הזה, שכן ככל שידוע אדם שיש לו עולם הבא, הרי שצערו בעולם הזה אינו נחשב לו ככלום בשל כך שמבין הוא שהעולם הזה הוא דבר חולף ואינו אלא כפרודודור דרכו נכנסים לטרקלין העולם הבא.

כיון שכן, נמנו וגמרו בעולמות העליונים שהפתרון לכך יהיה בזה שיעקב אבינו יהא מהלך תמיד במחשבות שאף עולם הבא לא יהיה לו, ובשל כך אכן לא יהיה לו עולם הזה. ואילו עשו הרשע יסבור תמיד ברעיונותיו שגם עולם הבא יהיה לו, וכך אכן יהיה לו עולם הזה. אמנם בסופו של דבר רק ליעקב אבינו יהיה עולם הבא, ואילו עשו הרשע ישאר רק עם העולם הזה.

סיים הרה"ק מזבאריז את דבריו ואמר שעם גילוי זה שנודע לו מכבשי דרחמנא מאחורי הפרגוד, עלה בדעתו לפרש כמין חומר את דברי רש"י בפרשת השבוע (בראשית לז ב): **ביקש יעקב**

באמת ובתמים. כיון שכן חזר המגיד ממעזריטש לתלמודו ביתר שאת וביתר עוז. באותה שעה חזרה ויצאה עוד בת קול מהשמים ואמרה שמזומן הוא לחיי העולם הבא, ומעתה ועד עולם יהיה נזהר שלא לחזור ולהתאנח כיוצא בזה, לפי שאין רחמנות גדולה יותר מרחמנותו של הקב"ה.

היה זה בליל שבת קודש פרשת וישב, כשהרה"ק רבי בנימין זאב מזבאריז זיע"א, בנו של הרה"ק המגיד מזלאטשוב זיע"א, חזר לביתו נאוה קודש לאחר התפילה בבית הכנסת, כשהוא מעוטר ומסובב בחסידים ואנשי מעשה השתופפו בצילו. בצד הדרך היה מוטל על הארץ גוי שיכור כשסביבו פזורים בקבוקים רבים של משקאות חריפים. הפמליה כולה ביקשה שלא להתייחס כלל לאותו שיכור שפגיעתו רעה, אלא שבשעה שעברו לידו צעק להם הגוי השיכור: יהודים, דעו לכם שמוכנים ומזומנים אתם לשבת בגיהנום, ואילו אנחנו נהיה בגן עדן!

שמע הרה"ק מזבאריז את דברי השיכור והיטב חרו לו הדברים הללו. תוהה היה לעצמו מהיכן קיבל הגוי השיכור עזות פנים שכזאת לומר דברים חצופים שכאלה. לגודל חלישות הדעת שהייתה לו, לא היה הרה"ק מזבאריז מסוגל לגשת לקדש על היין, והיה יושב בחדרו כשהוא שקוע במחשבותיו.

כחלוף זמן מה יצא הרה"ק מזבאריז כשפניו מאירות בשמחה ואמר לקהל החסידים: נתגלה לי מהשמים סוד נפלא! הנה חז"ל מספרים לנו את אשר התרחש בטרם לידתם של יעקב אבינו ואחיו עשו הרשע (תנא דבי אליהו זוטא, יט): "כשהיו יעקב ועשו במעי אמן אמר לו יעקב לעשו: עשו אחי, שנים אנחנו לאבינו, ושני

לישב בשלוחה, קפץ עליו רוגזו של יוסף. צדיקים מבקשים לישב בשלוחה אומר הקב"ה: לא דיין לצדיקים מה שמתוקן להם לעולם הבא, אלא שבמבקשים לישב בשלוחה בעולם הזה. יעקב אבינו קבל עליו באהבה את כל ייסורי עולם הזה, מחמת שידע כי הוא מוכן ומזומן לתענוגות עולם הבא, ונמצא שאין משמעות לצער עולם הזה. אמנם, הוא יעקב היה צריך לקבל רק את העולם הבא ולא את העולם הזה, ולפיכך קפץ עליו רוגזו של יוסף, שיעקב סבר שטרף טרף יוסף, והרי הקב"ה אמר ליעקב אבינו שאם ח"ו ימות אחד מבניו בחייו לא יהא לו עולם הבא, ומשכך היה סבור יעקב שאין לו עולם הבא, ועל ידי זה גם לא היה לו עולם הזה.

ויש להוסיף על דברי הרה"ק מזבאריז, שענין זה שקפץ רוגזו של יוסף על יעקב אבינו לא בא רק כדי שיעקב אבינו יחשוב שאין לו עולם הבא ומתוך כך יחשוב שאין לו עולם הזה, אלא שתכלית נוספת הייתה בזה גם כדברי המגיד ממעזריטש, שבשעה שיעקב אבינו סבר שאין לו עולם הזה ועולם הבא, הרי שעבודתו הקדושה והטהורה, שאין לנו השגה בה, הייתה במדרגה הגבוהה ביותר לשם שמים ושלא על מנת לקבל פרס, וכפי שהגיד המגיד ממעזריטש. אמנם בשעה שראו מהשמים שיעקב אבינו עושה הכל לשם שמים, כבר יכלו לגלות לו שעוד יוסף בנו חי, ולמעשה יש לו גם עולם הזה וגם עולם הבא.

תכלית האדם בעולמו

הגאון רבי זלמן סורוצקין זצ"ל, בספרו 'אזניים לתורה' כותב: "שמעתי מפי ידידי הגאון הגדול רבי יצחק זאב סולובייציק הגאב"ד דברייסק שליט"א, ששמע מפי אביו רבן של ישראל הגר"ח

זצ"ל, שהיה מספר מפי איש נאמן: כאשר נפוליאון קיסר צרפת ערך את מסע כיבושיו במדינות העולם, ובמהלך מסע הכיבוש נכנס אל תוך מדינת רוסיה והגיע אל מחוז העיר קובנא, הוא התקבל במסיבת קבלת פנים מרשימה שנערכה בארמון מפואר של אחד הפריצים. אל המסיבה הוזמנו, בנוסף לאנשי השלטון המקומי ואישי הצבא הבכירים, גם נציגים של הדתות שהיו מצויים שם. לאחר שכל הנוכחים היטיבו את ליבם במאכלים ובמשקאות כיד המלך, ופרקי שירה הושמעו על ידי תזמורת מקומית, החל פרק הדרשות והנאומים. הצד השווה שבכל הנואמים שהם כולם שרו שירי הלל ושבח בשבחו של נפוליאון והפליגו במעלותיו של הגיבור העולמי וכובש העולם כולו, אשר אין כמוהו לחכמה ולתבונה.

נפוליאון, שהיה איש מלומד, סלד מדברי החנופה שהורעפו עליו לרוב, וניסה לתהות האם עתיד עדיין לעלות נואם אחד לפחות שידבר דברי טעם ומחשבה. כיון שכן, עלה בדעתו שבוודאי רב יהודי היה מצליח להתעלות מעל כל סגנון דיבור פשוט זה ולדבר לעניין, אלא שבהביטו אנה ואנה הבחין נפוליאון כי למסיבה לא הוזמן אף רב יהודי.

לפי האמת לא היה בכך פלא שלא הוזמן אף רב יהודי למסיבה, שהרי הלכה היא בידוע שעשו שונא ליעקב, ואם בגויים המוניים כך על אחת כמה וכמה באותם אצילים ופריצים ששנאתם ליהודים הייתה קשה פי כמה וכמה. אולם דווקא נפוליאון ששוויון הזכויות היה הדגל אותו נשא מימים ימימה, כעס מאוד על כך שאין כל רב יהודי במסיבה. בחרון אפו קרא נפוליאון למארגנים והודיע להם שעליהם לתקן את המעוות ולהזמין תיכף ומיד רב יהודי, בדיוק כפי שהזמינו את נציגי שאר הדתות, להבדיל.

שלו. הוא הסביר לרב, שאדרבה דווקא דרשה מסוג כזה שהרב יכול לומר היא זו שמעניינת אותו. עד כה יושב אני ושומע נאומים חלולים מתוכן וריקים ממסר, שאין בהם אלא חנופה זולה ופחותה. קצתי לשמוע אותם עוד, וברצוני לשמוע גם דברי תוכן מתורת ישראל.

ניאות הרב לדבר ופתח לעסוק בפרשת שני שרי פרעה שהושמו בכלא ביחד עם יוסף, וכך סיפר הרב לנפוליאון וליתר הציבור שהאזין בקשב רב:

בפרשת וישב מסופר על מעשה שהיה בארץ מצרים, בו שני שרים, שר המשקים ושר האופים, נכלאו בבית הסוהר בגין מה שעשו. לימים שניהם חלמו חלום, ויוסף שישב יחד עמם בבית הסוהר, בשל סיבה אחרת, פתר להם את חלומותיהם. לאחר שיוסף פתר את חלומי שר המשקים ואמר לו כי משמעות החלום היא שעתיד הוא לשוב על כנו כבעבר, הוסיף יוסף ואמר לו (בראשית מ טד): 'כי אם זָכַרְתִּי אֶתְךָ פָּאָשֶׁר יִיטֵב לְךָ וְעִשִׂיתָ נָא עִמָּדִי חֶסֶד וְהִפְרַתִּי אֶל פְּרֵעָה וְהוֹצֵאתִי מִן הַבַּיִת הַזֶּה'.

הקשה הרב ושאל: מה פשר המילים 'כי אם זכרתני', וכי שייך לעשות תנאי בפתרון החלומות, הרי אם זהו פתרון החלום הרי שאין זה משנה מה עתיד שר המשקים לעשות בהמשך חייו, לזכור את יוסף או לא לזכור אותו. ואילו אם מדובר בבקשה בעלמא, כטובה על כך שפתר לו את חלומי לטובה, מה שייך לבקש ולומר 'כי אם זכרתני'?

אלא, תירץ הרב בטוב טעם: אדם מהשורה, גם אם הוא מושלך לבית הסוהר, עדיין אין זו ראייה מוכחת לאשמתו. כל עוד לא נערך לו משפט מסודר, טובים הסיכויים שלו שיתברר כי הייתה כאן טעות, החשד הוא חשד שווא, והשופטים יכריעו להוציאו לחופשי. אולם

תחילה ניסו המארחים לטעון בפני נפוליאון כי אם אמנם יש בעיירה הסמוכה רב זקן מופלג, אולם הוא בטלן ואינו מבין כלום בהוויות העולם הזה, ואין כל עניין להזמין אותו לאירוע. אולם נפוליאון סירב לשמוע תירוצים אלו והתעקש שיביאו את הרב היהודי על אתר. לא נותרה להם ברירה, וכרכרה נשלחה אל הרב כדי להביאו אל המסיבה.

הייתה זו כבר שעת לילה, והרב ישב בביתו עוסק בתלמודו כשבדעתו לעלות על יצועו בקרוב. לפתע נשמעים דפיקות חזקות על הדלת, וכשהרב פותח הוא מופתע לשמוע כי נקרא הוא לבוא אל המלך. מסיבה מתקיימת בארמון אחד הפריצים לכבודו של נפוליאון, וההוראה שהגיעה מגבוה היא שעל הרב היהודי להגיע לשם באופן מידי.

נבהל הרב מאוד אולם ברירה אחרת לא הייתה לו. הוא לבש את מעילו, לקח את הטלית והתפילין, ועלה לכרכרה שדהרה אל הארמון. משהגיע, התכבד הרב לשבת אצל שולחנו של נפוליאון. נפוליאון האיר פנים לרב היהודי וביקשו כי יואיל לומר דבר מה לכבוד המעמד.

חרדה גדולה נפלה על הרב שמא יכשל בלשונו וינקש בשינונו. הרי מעולם הוא לא התייצב לפני מלכים ושרים, ועתה מבקשים ממנו לשאת נאום בפני נפוליאון. הוא ניסה לומר לנפוליאון שאין הוא אלא רב בעיירה קטנה ועלוכה, וכי כל עסקו הוא בתורה. גם אם הוא נושא דברים בפני הקהילה, הרי זו בדרשות של שבת הגדול ושבת תשובה, ושם אינו אלא אומר את ההלכות היהודיות. ומגין לו עתה לשאת נאום מדיני לפני אנשים חשובים כל כך, באמצע הלילה, ועוד מבלי שהתכוון לכך.

עקשנותו של נפוליאון ידועה הייתה לכל, וגם בהזדמנות זו החליט נפוליאון לעמוד על

כשמדובר על שר משרי הממשל ברור שאי אפשר להשליך אותו למאסר על דברים של מה בכך, הוא לא איש פשוט שבחקירה קצרה גוזרים את דינו ויתכן שהייתה טעות בהשלכתו לבית הסוהר. דבר ברור הוא שאדם בחשיבות גבוהה כמו שרי המלוכה, אם הם מצויים במאסר, על כרחך שחקרו ודרשו היטב עד שהגיעו לחקר האמת. אם כך, איך באמת יתכן שלפתע פתאום מקבל שר המשקים שחרור מהכלא וכל המצאו בבית הסוהר מתברר כטעות בעלמא?

כבר ברגע זה של הצגת השאלה הנוקבת, הבין נפוליאון כי לא מדובר כאן באיזו רב זקן ובטלן, כפי שניסו הגויים להציגו, אלא באיש נבון וחכם, שמבין גם דבר אחד או שניים במדינאות.

בינתיים המשיך הרב בדרשתו ותירץ את השאלה היטב: **אכן זה מה שיוסף ביקש להבהיר לשר המשקים. שאלה זו ביקש יוסף לתרץ באומרו 'כי אם זכרתני'. לא הייתה זו בקשה גרידא אלא הסבר לתופעה המוזרה שמתרחשת מול עיניהם, כששר מורשע ונאסר ולפתע הוא מקבל הודעה פתאומית על שחרור מיידי. הסביר יוסף ואמר לשר המשקים שמכיון שאין זה דבר רגיל, על כרחך שיש פה איזה ענין נסתר, סיבה שנסתבה מהשמים. ומה היא? ששר המשקים ידאג ליוסף ויזכור ממנו. זו התכלית האמיתית והנסתרת בכל שהותו של שר המשקים בבית הסוהר.**

עתה פנה הרב אל נפוליאון ואמר לו: גם עליך, כבוד הקיסר, יש שאלות ותמיהות חזקות. הלוא מלוכתך חזקה ואיתנה בצרפת, ומה הביאך לעזוב את גן העדן שבצרפת ולהגיע אל המדינות כאן שבמזרח אירופה, מדינות עניות ונחשלות שמשולות כבית סוהר של ממש מול חיי הפאר

והנחת שהיו לך במערב אירופה? לא זו אף זו: אכן אתה מנהיג מוכשר מאוד ומצביא דגול, אולם ברור שהצלחותיך בשדה הקרב הם למעלה מדרך הטבע! כיצד אכן אתה זוכה לכל זה? אלא התשובה היא כמו שיוסף אמר לשר המשקים: **'כי אם זכרתני'. ההשגחה העליונה סובבה שתנצח במלחמות כדי שתראה בו עיניך את צרותיו של העם היהודי הנרדף על לא עוול בכפו, שתכיר את אותם חוקים ומשפטים רעים שחוקקו השלטונות נגד היהודים ומונעים מהם להתפרנס כראוי, את כל אותם גזירות קשות ורעות שגוזרים על הכבשה האומללה המצויה בין שבעים הזאבים המבקשים לטורפה. זו הסיבה האמיתית שבשלה נתנו לך משמים את הכוח והעוז לנצח בכל המלחמות, וכאשר ייטב לך תזכור את כנסת ישראל האומללה, ותיטיב גם איתם.**

הקיסר התפעל מאוד מדברי הרב הזקן. הוא לחץ את ידיו בחום והודה לו על הדברים שנאמרו בטוב טעם ודעת

אין זה מסר שנאמר לשר המשקים או לנפוליאון בזמנם גרידא. **זהו רעיון שאמור לכוון את כל אדם באשר הוא שם. אין מקרה בעולם ואין שום דבר שאינו מכוון בהשגחה פרטית. כשאדם מזדמן למקום מסוים או מוצא את עצמו בנסיבות כאלה ואחרות, עליו לדעת שיש סיבה לכך. יש שליחות שאותה עליה לעשות. כל מאורע שאדם מוצא את עצמו מצוי בו, עליו לבדוק על מה עשה ה' לו ככה ומה השליחות הנדרשת ממנו. בפרט כשאדם זוכה לטובה ולברכה, עליו לדעת שכאשר ייטב לו - זה נועד בכדי שגם הוא יעשה חסד עם אחרים.**

לזכות

עופר פנחס בן צילה שיחי' קרן בת רונית שתחי' טל
ארמזנד שיחי' בן איזה < רונית בת ינינה יעל > בנימין בן אסתר וכל יוצאי חלציהם שיחיו
להצלחה רבה ומופלגה בכל מעשה ידיהם, ולאריכות ימים ושנים טובות מתוך בריאות ונחת

לעילוי נשמת

צילה בת דורה ומאיר ע"ה

קרוב אליך הדבר מאד

מקום גנוזותו של הרה"ק רבי יוחנן מסטולין זיע"א

אוצר פניני החסידות

עולמות רוחניים מלאי אור וקדושה

גליון שבועי המלקט באומנות את עיקרי ויסודות אמרי תורתם של הצדיקים
והיראים זיע"א אשר מתורתם אנו דולים ובזכותם אנו חיים וקיימים
- מסודרים על פרשת השבוע ככתבם וכלשונם -

להצטרפות חייג עכשיו: 04-8628888 והגליון בדרך אליך